

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

USING THE PRINCIPLE OF THE GOOD GOVERNANCE FOR ADMINISTRATING
THE PRIVATE SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
CHACHOENGSARO EDUCATIONAL ZONE

พระมหาไกรสร ถาวโร (ถาวร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

USING THE PRINCIPLE OF THE GOOD GOVERNANCE FOR ADMINISTRATING
THE PRIVATE SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
CHACHOENGSAO EDUCATIONAL ZONE

PhramahaKaisorn Thavaro (Thavorn)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master Of Art
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา”เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

(พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ดร.ศุธีพร เสวตพงษ์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สมชัย ศรีนोक)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.สมชัย ศรีนोक

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาไกรสร ถาวโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

ผู้วิจัย : พระมหาไกรสร ถาวร (ถาวร)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร. ชวาล ศิริวัฒน์ พธ.บ., M.Ed., Ph.D

: ผศ.ดร. สมชัย ศรีนอก พธ.บ., พธ.ม., พธ.ด.

วันสำเร็จการศึกษา :

บทคัดย่อ

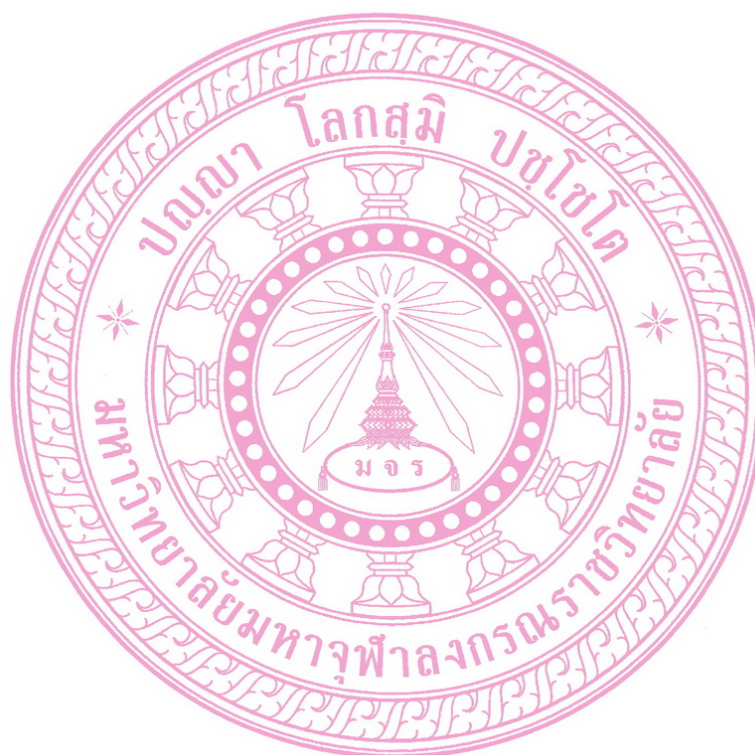
การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน ๒๑๔ คน เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า $t - Test$ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

พบว่าระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย ข้อที่ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นระดับมากมีลักษณะเด่น ดังนี้ คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ ตำแหน่งไม่แตกต่างกัน

แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง มีดังนี้ ๑) ด้านหลักนิติธรรม ก่อนผู้บริหารจะนำ กฎระเบียบ ข้อบังคับมาใช้ในโรงเรียน ควรมีการจัดตั้ง คณะกรรมการจัดทำประชาพิจารณ์ ๒) หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรเน้นผู้มีความดี ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม ๓) หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามได้ ๔) หลักความมี

ส่วนร่วม ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร ๕) หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบในภารกิจ ของโรงเรียนโดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือปฏิเสธงาน ๖) หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรมีการทำงานต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า ทั้งเวลา ผลงานและสิ่งที่ลงทุนไป เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน

Thesis Title : Using the Principle of the Good Governance for Administratin The Private Secondary Schools under the Office of Chachoengsao Educational Zone

Researcher : PhramahaKaisorn Thavoro (Thavorn)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof. Dr.Chawal Siriwat B.A., M.Ed., Ph.D.

: Aaat. Prof. Dr. Somchai Seenok B.A.,M.A.,Ph.D.

Date of Graduation :

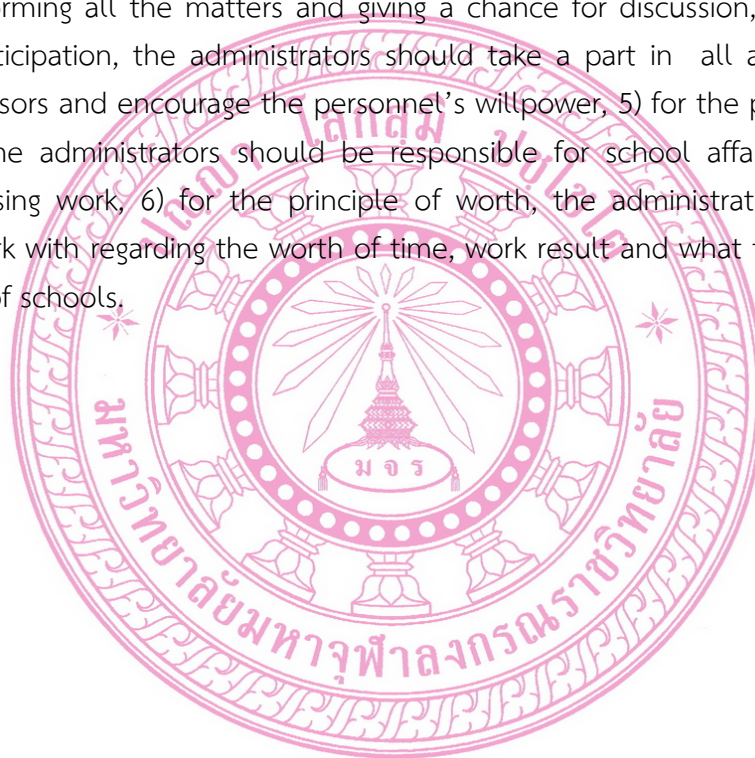
ABSTRACT

The objectives of this study were to study the using the principle of the good governance for the Private Secondary Schools under the Office of Chachoengsao Educational Zone, to compare the opinion levels of the using the principle of the good governance for administrating the Private Secondary Schools under the Office of Chachoengsao Educational Zone and to study the problems and proposals of the using the principle of the good governance for administrating the Private Secondary Schools under the Office of Chachoengsao Educational Zone. The sampling group used for this research was 214 administrative staffs and teaching staffs. The instrument used for the research was the questionnaire. The statistics used for analyzing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One-Way ANOVA analyzing.

The Findings of this research

It has been found that the opinion level of administrating the schools under the principle of the good governance, in general, was at the high level. The significances of administrators' and teachers' high opinion level were the principles of justice, responsibility, cooperation, transparency, morality and worth. In comparing the administrators' and teachers' opinions, being divided as gender, age and experience, of administrating the schools under the principle of the good governance, their opinions were not different with statistical significance at the level 0.05.

The ways of using the using the principle of the good governance for the Private Secondary Schools under the Office of Chachoengsao Educational Zone should be as follows; 1) in the aspect of the rule of law, before administrators' enforcing the rules, regulations and articles in schools, the committee for doing the public hearing should be held, 2) in the aspect of morality, the administrators should emphasize on possessing the morality, regarding the professional rule of conduct and fair heart, 3) in the principle of transparency, the administrators should hold the meeting for informing all the matters and giving a chance for discussion, 4) for the principle of participation, the administrators should take a part in all activities of schools, be advisors and encourage the personnel's willpower, 5) for the principle of responsibility, the administrators should be responsible for school affairs without quitting or refusing work, 6) for the principle of worth, the administrators should commit any work with regarding the worth of time, work result and what they invest for the benefit of schools.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.สมชัย ศรีนอก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขมาด้วยดี โดยตลอด

ขอขอบพระคุณพระมหาสม กลยาโณ ดร. ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ดร.ศุภีพร เสวตพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระมหาไชว ทสสนิโย,ดร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาปัญญา ปญญาสิริ ผู้อำนวยการส่วนประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร,ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นายศุภชัย พามังมี นายสมชาย เหลืองอ่อน ที่ได้สละเวลาและให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิทยานิพนธ์ ทำให้งานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พระมหากรรช กมพวงโณ ,พระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺโณโชโต ,พระดำรงค์ สิริสาโร , พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ , พระพนมพร คุณวโร , พระสมุห์แสงสุรี อธิภทโท , ผู้บริหารคณาจารย์เจ้าหน้าที่ เพื่อนร่วมงาน ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และท่านที่มีส่วนร่วมที่ไม่ได้ออกนาม ที่กรุณาช่วยตรวจสอบระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้บริหารครูโรงเรียนเซนต์หลุยส์, โรงเรียนเซนต์แอนโทนี, โรงเรียนสุตะบำรุงพิทยาคาร , โรงเรียนปัญจพิทยาคาร "สนั่น พิชิตกุล อนุสรณ์", โรงเรียนดาราสมุทร,โรงเรียนดาราจรัส,โรงเรียนอนุบาลศรีวิกรมการแปลงยาว,โรงเรียนมารดานฤมล,โรงเรียนศรีวิกรมการ,โรงเรียนจันทราทิราช,โรงเรียนเทพประสิทธิ์วิทยา เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย

สุดท้าย ขอขอบพระคุณคณาจารย์-เจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการ และประสบการณ์ และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ที่เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา พร้อมด้วย คุณนกชนารถ ศรีคโรจน์ ที่ให้การสนับสนุนและอุปถัมภ์ผู้ทำวิจัยเสมอมา คุณความดีและการทำประโยชน์ใดๆ จากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ คุณพ่อพิบูลย์ คุณแม่จริยาภรณ์ ถาวร คุณยายแม่ชีสาย ญาติสนิท มิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระไกรสร ถาวร (ถาวร)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล	๗
๒.๒ ความหมายของธรรมาภิบาล	๑๐
๒.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล	๑๖
๒.๔ หลักธรรมาภิบาล	๓๒
๒.๕ ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา	๓๖
๒.๖ ธรรมาภิบาลในต่างประเทศ	๓๘
๒.๗ บทบาทผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล	๔๔
๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	๔๘
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๐
๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๗
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๕๗
๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๘
๓.๔ การสร้างเครื่องมือ	๕๘
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๙
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
	๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
บทที่ ๔ ผลการวิจัย		
๔.๑	การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารและครูโดยหาค่าความถี่และร้อยละ	๖๒
๔.๒	ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทราโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณา เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม	๖๔
๔.๓	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา	๗๑
๔.๔	ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา	๗๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ		
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๗๗
๕.๒	การอภิปรายผล	๘๑
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๘๔
บรรณานุกรม		๘๕
ภาคผนวก		๙๒
ภาคผนวก ก	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	๙๓
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ Try-out	๙๙
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม	๑๐๑
ภาคผนวก ง	แบบสอบถาม	๑๑๓
ภาคผนวก จ	แบบประเมินคุณภาพการวิจัย เพื่อหาค่า IOC	๑๒๑
ประวัติผู้วิจัย		

สารบัญตาราง

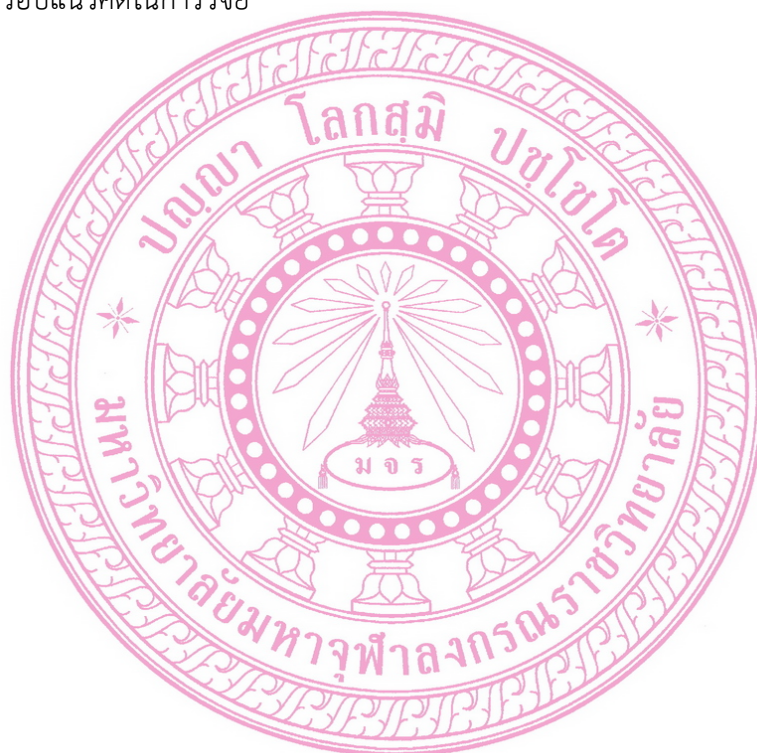
ตารางที่	หน้า
๒.๑	๔๓
๒.๒	๔๗
๓.๑	๕๘
๔.๑	๖๒
๔.๒	๖๔
๔.๓	๖๕
๔.๔	๖๖
๔.๕	๖๗
๔.๖	๖๘
๔.๗	๖๙
๔.๘	๗๐
๔.๙	๗๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๐	เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการ สถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามการศึกษา โดยใช้การทดสอบ t-test Independent Sample	๗๒
๔.๑๑	เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้การทดสอบ t-test Independent Sample	๗๒
๔.๑๒	เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ทั้ง ๖ด้าน จำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)	๗๓
๔.๑๓	เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ทั้ง ๖ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ความ แปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)	๗๔
๔.๑๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูต่อระดับ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา	๗๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๒.๑ องค์ประกอบพื้นฐานในการก่อเกิดและพัฒนาธรรมรัฐ (ธรรมาภิบาล)	๓๕
๒.๒ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล	๓๗
๒.๓ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง การพัฒนาประชาธิปไตย ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาด้านต่างๆ เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ มีการนำเทคโนโลยี มาใช้อย่างมากมาย ในวงการศึกษามีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ คือมีการปฏิรูปการศึกษา มีกฎหมาย การศึกษาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อันส่งผลให้การ จัดการศึกษา ต้องทำตามกฎหมาย ต้องมีการปรับเปลี่ยน ทั้งกระบวนการเรียนการสอนครั้งใหญ่ซึ่งทำ ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียกับการศึกษาต้อง ทำความเข้าใจใหม่ และจากปัญหา วิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนต้องเปลี่ยนไป สังคม เสื่อมศรัทธาในภาครัฐทั้งในเรื่องการบริหาร และการทุจริตประพดมิชอบในวงการการศึกษาของไทย ผู้ปกครอง นักเรียน เรียกร้องสิทธิ เกิดวิกฤตศรัทธาต่อโรงเรียนมีปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหา พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนก้าวร้าวมีมากขึ้นนับเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ต้องร่วมกัน ปรับปรุง พัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพที่ดีและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติดังกล่าว แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๘ จึงเน้นคน เป็นจุดหมายหลักของการพัฒนา “หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การพัฒนาเพื่อคนโดยอาศัยคน” หมายความว่า ในการพัฒนาคนต้อง พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ให้ เป็นคนที่มีความรู้ มีสุขภาพอนามัยและจิตใจที่ดีงาม อันจะทำให้ ประเทศมีประชากรที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองตลอดชีวิตให้ สามารถดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลัง สำคัญอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า และยั่งยืนทัดเทียมกับนานา ประเทศได้^๑

การจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ประชากรที่มีคุณภาพจำเป็นจะต้องได้ครูดี ครูเก่ง มีความรู้ ความสามารถเสียสละ อุทิศตนให้กับการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู^๒

^๑ ไพศาล ตั้งสมบูรณ์ “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาระยอง” , สารนิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘ . อ้างใน สำนักนายกรัฐมนตรี ,สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔ (กรุงเทพมหานคร : อรรถ พลการพิมพ์, ๒๕๓๙) , หน้า ๑-๕.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ครูแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑) , หน้า ๑.

ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบันมีผลทำให้ทิศทางของสังคมและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ใช้อยู่ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย มีแนวทางการปรับปรุงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่เป็นจุดร่วมเหมือนกัน คือความสงบสุขของประชาชนเสถียรภาพความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประกอบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทยที่ตกต่ำตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ก่อให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหาการว่างงาน หนี้สิน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด เกิดขึ้นเป็นอย่างมากส่งผลกระทบต่อการศึกษา จึงจำเป็นต้องบูรณะและสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีขึ้น ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการหลายประการ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของสังคมใหม่ดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ ซึ่งมีสาระสำคัญคือความพยายามในการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) สำหรับสังคมไทยโดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้นการประกันและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนภาครัฐมีการบริหารการปกครองที่โปร่งใสสามารถถูกตรวจสอบโดยประชาชนมากขึ้น^๓

ธรรมาภิบาล เป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่การบริหารงานภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูง ตามที่ประชาชนต้องการ การสนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระ ในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น^๔ และเป็นหลักคิดในการบริหารองค์กร เพื่อประกันเรื่องฉ้อราษฎร์บังหลวงและความไม่มีประสิทธิภาพการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีคุณภาพ ระบบธรรมาภิบาลจึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกองค์กรไม่ว่าหน่วยงานราชการหรืองานเอกชน แต่ต้องอาศัยการปรับตัวและเตรียมความพร้อมของประชาชนและผู้บริหารในทุกกระดับ^๕

ระบบการศึกษา ที่ผ่านมามีปัญหาในทุกกระดับ ที่ผ่านมากกระบวนการบริหารกระบวนการเรียนการสอนต้องโปร่งใส คือการตรวจสอบได้และอธิบายได้ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ^๖ นอกจากการบริหารและจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนแล้ว รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้น เพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวงกรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่ง มีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่ (๑) หลักนิติธรรม (๒) หลักคุณธรรม (๓) ความ

^๓ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) , การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (ออนไลน์) , ค้นเมื่อเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๖ , แหล่งที่มา [Http://www.ocsc.go.th/Government/GGH.pdf](http://www.ocsc.go.th/Government/GGH.pdf),

^๔ ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ , **ธรรมาภิบาล : บทนำ** (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์หน้าฝนจำกัด , ๒๕๔๕) , หน้า ๒๕.

^๕ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๖.

^๖ เกษม วัฒนชัย , “**ธรรมาภิบาล.. บทบาทสำคัญกรรมการสถานศึกษา,**” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย, ๕, ๖๔ (๑๕ เมษายน ๒๕๔๖) , หน้า ๘.

โปร่งใส (๔) หลักการมีส่วนร่วม (๕) หลักความรับผิดชอบ และ (๖) หลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ซึ่งเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข^๗

การบริหารโรงเรียนในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาเกิดจากการบริหารที่ผิดพลาด ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราชการ บ่อยครั้งที่เกิดความเสียหายต่อองค์กร ราชการ ตัวบุคคล มีเรื่องราวร้องเรียนฟ้องร้อง ขอบความเป็นธรรม มีคดีความที่ต้องสืบสวน สอบสวนเป็นจำนวนมาก สร้างความขัดแย้งในองค์กร ทำให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย บรรยากาศในองค์กรเสียไป จากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนจึงได้นำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ มาใช้ในการบริหารงาน ประกอบกับสำนักนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้หน่วยงานของรัฐและผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามและรายงานผลการดำเนินการ ความคืบหน้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่อคณะรัฐมนตรีตามเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบ

ในปัจจุบันพบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๑๑ โรงเรียน ยังมิได้กำหนดแผนงานและโครงการ เพื่อรองรับหรือปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวอย่างจริงจัง และยังมีข้อบกพร่องในเรื่องนิติธรรม คุณธรรม การบริหารงานไม่โปร่งใส ไม่สามารถประสานความร่วมมือที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานที่ผิดพลาด ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราชการ มีปัญหาขัดแย้ง การร้องเรียน ฟ้องร้อง การกล่าวโทษกันในหมู่ครูด้วยกันเอง ครูกับผู้บริหาร ครูกับนักเรียน หรือแม้แต่ครูกับผู้ปกครอง มีเหตุการณ์เกิดขึ้นจำนวนมาก ซึ่งบางเรื่องเกิดความเสียหายราชการ ตัวบุคคล หากปล่อยทิ้งไว้คงไม่เป็นผลต่อการบริหารการศึกษาคุณภาพตัวบุคคล^๘

จากความเป็นมาของสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้ “หลักธรรมาภิบาล” หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีทั้ง ๖ ประการ มาดำเนินการปฏิบัติอย่างจริงจังในการดำเนินงานในโรงเรียนน่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จ ที่มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงสนใจ ที่จะศึกษาว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนหรือไม่และบุคลากรในโรงเรียน มีความคาดหวังให้ผู้บริหารนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนอย่างไร

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^๘ สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย, “หลักการบริหารราชการแนวใหม่ การวางแผนกลยุทธ์และบทความวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย, หน้า ๑๒-๑๔.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองตามปัจจัยพื้นฐานที่ต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษา การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษา การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ๖ ด้าน อันประกอบด้วย ๑.หลักนิติธรรม ๒.หลักคุณธรรม ๓.หลักความโปร่งใส ๔.หลักการมีส่วนร่วม ๕.หลักความรับผิดชอบ และ ๖.หลักความคุ้มค่า

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ผู้บริหาร ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง จำนวน ๒๑๔ คน ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ R.V.Crejcie and D.W. Morgan โดยคิดจากประชากรแต่ละโรงเรียน จำนวน ๑๑ โรงเรียน

นำกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ R.V.Crejcie and D.W. Morgan มาหากลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู จากทั้งหมด ๔๘๐ ได้กลุ่มตัวอย่าง ๒๑๔ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดระยะเวลา ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๖ ถึง เดือน เมษายน พ.ศ.๒๕๕๗ เป็นเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครูเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ควรเป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้บริหารและครูมีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้บริหารและครูมีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้บริหารและครูมีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้บริหารและครูมีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ผู้บริหารและครูมีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **หลักธรรมาภิบาล** หมายถึง หลักการปกครองที่เป็นธรรมถูกต้อง ประกอบด้วย ๖ ด้าน อันได้แก่ ๑.หลักนิติธรรม ๒.หลักคุณธรรม ๓.หลักความโปร่งใส ๔.หลักการมีส่วนร่วม ๕.หลักความรับผิดชอบ และ ๖.หลักความคุ้มค่า

๑. **หลักนิติธรรม** หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับภายในสถานศึกษา รวมถึงการทำประชาพิจารณ์หรือข้อตกลงร่วมกัน โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมเอื้อต่อการควบคุม มิใช่กระทำตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. **หลักคุณธรรม** หมายถึง การยึดมั่นและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงามสนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา มี การปรับปรุงระบบการทำงานให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สดวก และมีกระบวนการตรวจสอบความ ถูกต้องชัดเจน

๔. หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้ประชากรและองค์กรต่างๆมีส่วนร่วม รับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุน ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตาม สิ่งที่ได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน

๕. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความตระหนัก มุ่งมั่นและมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อ สังคม ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน มีความ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาโดยคำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ตลอดจนการเคารพในความ คิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับผลจากกระทำของตนเอง พร้อมรับการตรวจสอบจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

๖. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยยึดหลักความประหยัดและรู้คุณค่า รวมทั้งการดำรงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความสมบูรณ์ยั่งยืน

๑.๖.๒ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาฉะเชิงเทรา

๑.๖.๓ สถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา หมายถึง โรงเรียนซึ่งจัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ที่๑- ๓ ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

๑.๗.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของ ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎี วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ นำ เสนอตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล
- ๒.๒ ความหมายของธรรมาภิบาล
- ๒.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล
- ๒.๔ หลักธรรมาภิบาล
- ๒.๕ ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา
- ๒.๖ ธรรมาภิบาลในต่างประเทศ
- ๒.๗ บทบาทผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล
- ๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดหลักพื้นฐานการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ^๑ คือ

๑. หลักนิติธรรม
๒. หลักคุณธรรม
๓. หลักความโปร่งใส
๔. หลักการมีส่วนร่วม
๕. หลักความรับผิดชอบ
๖. หลักความคุ้มค่า

คำว่า “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวทางการบริหารที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในวงการบริหารการปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย คำว่า

^๑สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง (ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒), หน้า ๓ - ๔.

ธรรมาภิบาล สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย^๒ ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นมาจากคำว่า “ธรรม” ซึ่งแปลว่า ความดี หรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันก็เป็น “ธรรมาภิบาล” ซึ่งมีความหมายเดียวกับคำว่า Good Governance และยังมีคำศัพท์ต่างๆ ที่สื่อความหมายในลักษณะเดียวกับธรรมาภิบาล เช่น ธรรมรัฐ สุประชาสน การ ประชาธิปไตย การปกครองที่ดี การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ธรรมราชูร์ การกำกับดูแลที่ดี รัฐบาล การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี บรรษัทภิบาล รวมทั้งศัพท์อื่นๆ เอกชนนิยม ใช้ “หลักการบริหารจัดการที่ดี”

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ใช้ในสาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเป็นคำที่อยู่ร่วมกับกลุ่มคำประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา กลุ่มคำดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการ ปกป้องคุ้มครองของรัฐ นักรัฐประศาสนศาสตร์ส่วนหนึ่งมองว่า ธรรมาภิบาลเป็นมิติใหม่ที่เน้น บทบาทของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบ สามารถประเมินผล งานได้อย่างชัดเจน และมีการแข่งขันเพื่อการจัดการการบริการที่ดีขึ้น^๓

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลนี้สังเคราะห์ เข้าในหลักปฏิบัติที่ดี ที่ชอบ คือที่ถูกต้อง ที่เหมาะสม ที่บริสุทธิ์ และที่ยึดถือ สำหรับหัวหน้า ฝ่ายปกครองหรือบริหารทุกระดับ^๔

“ถูกต้อง” หมายถึง เป็นหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ ตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดศีลผิดธรรม ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมืองและระเบียบข้อบังคับโดยชอบ

“เหมาะสม” หมายถึง รู้จักพิจารณาให้เหมาะกับสถานการณ์ รู้จักปฏิบัติให้เหมาะสม กับบุคคล กับกาลเวลา และให้เหมาะสมกับสถานที่

“บริสุทธิ์” หมายถึง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยเจตนา ความคิดอ่านด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันหนาแน่น

“ยุติธรรม” หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยปราศจากอคติ คือความลำเอียง ๔ อย่าง ได้แก่ ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก หรือมีอามิสสิ่งจูงใจ ๒) โทษาคติ ลำเอียงเพราะโกรธพยาบาท หรือเกลียดชัง ๓) โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้จริงหรือหุเบา ๔) ภัยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัว อำนาจหรืออิทธิพลต่างๆ

ธีรยุทธ บุญมี ได้นำแนวทางของทั้ง ๓ กลุ่มมาผสมผสานและเสนอแนวคิดไว้ว่า ให้ทุกกลุ่มปฏิรูปตนเอง ให้มีการปฏิรูป ๔ ระบบ คือ การปฏิรูปภาคราชการ การปฏิรูปภาคธุรกิจ เอกชน การปฏิรูปสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และการปฏิรูปกฎหมาย รูปแบบของธรรมาภิบาลจะเป็น

^๒ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ธรรมาภิบาลกับการปฏิวัติเศรษฐกิจชาติ, ประชาชาติธุรกิจ, (๓-๖ ธันวาคม ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๓ สถาบันพระปกเกล้า, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๖.

^๔ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), หลักธรรมาภิบาล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๙), หน้า ๘ - ๙.

การยกระดับกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมมือกันของฝ่ายต่างๆ ในสังคมทั้งภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และสังคม แนวความคิดนี้เป็นเสมือน “ธรรมาภิบาลแห่งชาติ” ซึ่งยังเป็นที่ยกเถียงในแง่ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีธรรมาภิบาลแห่งชาติ รูปแบบภารกิจของธรรมาภิบาลแห่งชาติ วิฤตเศรษฐกิจของไทยกับปัจจัยที่ทำให้เกิดธรรมาภิบาลแห่งชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์กู่ชาติจากหายนะ ได้แก่ การเพิ่มทุนทางการเมืองการเพิ่มทุนทางสังคมให้กับประเทศ และการเพิ่มทุนทางค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปตนเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นการกล่าวถึงวิฤตรัตนโกสินทร์ครั้งที่ ๒ ที่ประชาธิปไตยแบบตัวแทนล้มเหลวและเสนอประชาธิปไตยแบบตรวจสอบขึ้นมาแทนที่เพื่อสร้างทางออกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจล้มละลาย^๕

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาลตามแนวความคิดสากล เป้าหมาย โครงสร้าง กระบวนการและสาระของธรรมาภิบาล ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปฏิรูปการเมืองเพื่อสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย รากฐานของธรรมาภิบาล ได้แก่ ธรรมาภิบาลเชิงโครงสร้าง เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรนิติบัญญัติ การปรับโครงสร้างระบบราชการ การปรับโครงสร้างองค์กรอิสระ และธรรมาภิบาลเชิงกระบวนการ ได้แก่ การร่วมรับรู้ในการจัดการ สิทธิในการร่วมให้ข้อมูลและความคิดเห็น สิทธิในการร่วมตัดสินใจร่วมทำและร่วมรับรู้ สิทธิในการร่วมตรวจสอบความขัดแย้งระหว่างธรรมาภิบาลสากลกับวัฒนธรรมการเมืองไทย ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาของวัฒนธรรมกับธรรมาภิบาลเดิมและความพยายามสร้างธรรมาภิบาลพุทธเพื่อผสมผสานกับธรรมาภิบาลไทยเดิม^๖

ประเวศ วะสี กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปสังคมเพื่อปรับให้เกิดความเข้มแข็ง ถูกต้อง เป็นธรรมในทุกส่วนของสังคมเพื่อนำไปสู่ธรรมาภิบาล ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้เสนอแนวทางการปฏิรูป ๗ เรื่องหลักในสังคมไทย คือ การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียง และประชาสังคม การปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน ปฏิรูปประบบรัฐทั้งระบบการเมืองและระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม การปฏิรูปกฎหมาย^๗

แนวความคิด “Governance” ได้มีการศึกษากว้างขวางขึ้น และคำนี้ก็ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการ และองค์การเครือข่ายของธนาคารโลก โดยในระยะแรกๆ ธนาคารโลกกำหนดความหมายตามกรอบความคิดของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับขอบเขตของธนาคารโลก ว่าด้วย Governance and Development ดังนั้น คำว่า Governance จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง “การกำหนดกลไกอำนาจของภาครัฐในการบริหารทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้

^๕ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง ธรรมาภิบาลแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู่หายนะประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

^๖บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาล(Good Governance)ในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐.

^๗ประเวศ วะสี, การปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๒), หน้า ๘๕.

เกิดการพัฒนารวม” ในระยะเริ่มแรกนั้นธนาคารโลกได้พยายามอธิบายความหมายของ Governance ว่าครอบคลุมถึงความหมาย ๓ ลักษณะ คือ^๕

๑. โครงสร้างและรูปแบบของระบอบการเมือง (Political Regime)
๒. กระบวนการ และขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในการเมืองใช้ในการบริหารทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศ
๓. ชีตความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดหลักธรรมาภิบาลดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวคิดหลักธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐานและยุทธศาสตร์ที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นและนำมาใช้เพื่อ ลด บรรเทา และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อช่วยสร้างคุณค่าและจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม จริยธรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ให้มีความเป็นธรรมในสังคม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับและเชื่อถือมีประสิทธิภาพ คุณภาพมาตรฐานสูงขึ้นไปมีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันให้มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยทุกภาคส่วน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒.๒ ความหมายของธรรมาภิบาล

คำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) มีการกล่าวถึงบ่อยขึ้นในวงการวิชาการและสื่อมวลชน มีผู้ใช้คำศัพท์ต่างๆ ที่สื่อความหมายของคำดังนี้

สยามพร ปุณฺณาคม นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ธรรมาภิบาล ธรรมรัฐ สุประชาสนการ ประชารัฐ การปกครองที่ดีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและอื่นๆ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดี หรือ กฎเกณฑ์คำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษาปกครอง เมื่อนำมารวมกันเป็น “ธรรมาภิบาล” มีความหมายเดียวกันกับคำว่า Good Governance^๖

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ในปัจจุบันการบริหารองค์กรภาครัฐ และเอกชน นิยมใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance)ซึ่งหลักการนี้ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ระเบียบดังกล่าวนี้พยายามสะท้อนภาพการบริหารจัดการที่ดีในองค์กร ซึ่งเริ่มจากการเรียกร้องของธนาคารโลกให้ประเทศผู้กู้เงินกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีให้เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยประกันว่าผู้บริหารได้ดำเนินการบริหารด้วยความรับผิดชอบและนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จขององค์กรอย่างแท้จริง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๕, ๑๔-๑๖)^๗

^๕เอเจอร์ แชม, **ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๕), หน้า ๓๑.

^๖สยามพร ปุณฺณาคม, **การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance)**, กับหลักพระพุทธศาสนา ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑, หน้า ๔.

^๗สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย , **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**,พิมพ์ครั้งที่ ๑,(กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, อ้างถึงใน บุชง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

นักวิชาการได้ให้ความหมายดังกล่าวไว้ในความหมายต่างๆ กันดังนี้

กล้าณรงค์ จันทิก กล่าวว่า ธรรมรัฐ คือการทำให้ระบบการบริหารจัดการที่ดีทั้งภาครัฐและเอกชน และต้องเกิดจากสำนึกความรู้สึกของภาคต่างๆ เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน โดยไม่ใช้อำนาจรัฐไปทำให้เกิดขึ้นการสร้างธรรมรัฐจึงขึ้นอยู่กับข้าราชการและนักการเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ต้องเป็นคนดี มีความโปร่งใส โดยเฉพาะนักการเมืองต้องโปร่งใสในด้านการแก้ปัญหาคอร์ปชั่น ประชาชนต้องร่วมมือกันต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม^{๑๑}

ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ อธิบายว่า ธรรมรัฐหมายถึง การบริหารกิจการของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิของผู้คนพลเมืองอย่างเสมอกัน มีระบบตัวแทนประชาชนที่สะท้อนความคิดของผู้คนได้อย่างเที่ยงตรงมีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรมแต่ใช้อำนาจอย่างที่ประชาชนจะตรวจสอบได้ ตัวรัฐบาลเองก็มีความเอื้ออาทรต่อผู้คนสามัญเป็นอาภรณ์ระดับต้นไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาให้และมีอารยะพอที่จะแสดงความรับผิดชอบหากบริหารผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ^{๑๒}

ชัยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายว่า Good Governance นั้นเป็นการปกครองที่ดีโดยรัฐและรัฐบาลเป็นด้านหลักรัฐและรัฐบาลมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรมมีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวา สามารถตรวจสอบได้^{๑๓}

ทิพาวดี เขมสุวรรณค์ กล่าวว่า ธรรมรัฐ คือการวางกรอบการทำงานในระบบราชการ เพื่อให้เกิดระบบที่ดีเอื้อต่อคนดีให้อยู่ในระบบที่ดีและไม่ให้คนเลวดำรงตำแหน่งที่ดีในวงราชการ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัตินิติราชการ ธรรมรัฐจะเป็นตัวเชื่อมให้สังคมที่มีการแยกส่วนทั้งภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และองค์กรเอกชนเกิดความสัมพันธ์กันทุกส่วนให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อเป็นการตอบสนองต่อสังคมโลกที่จะทำให้เกิดได้นั้นจึงอยู่ที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้ปัญหาต่างๆ ของส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยปฏิบัติเป็นองค์รวม คือ ๑) ประชาชนทุกคนที่มีผลกระทบต้องมีส่วนร่วม ๒) มีความโปร่งใสรับรู้ได้โดยรับฟังประชาพิจารณ์ส่งเอกสารให้และเมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้ ๓) มีความรับผิดชอบต่ออย่างชัดเจน ๔) การใช้อำนาจต้องมีที่มา ที่ไปเปิดเผย ๕) กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะตัดสินใจต้องชัดเจน ๖) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การปฏิรูปราชการจะสำเร็จได้ต้องเกิดจาก ๒ ส่วน คือ ๑) ความยินยอมพร้อมใจคนในวงราชการ

^{๑๑}กล้าณรงค์ จันทิก ,ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ธรรมรัฐภาคราชการ, วัฏจักร (๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑) : ๓, [Online].Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,g, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๑๒}ชัยวัฒน์ สถาอานันต์, ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.,2541,(เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๑๓}ชัยอนันต์ สมุทวณิช ,ธรรมรัฐและธรรมราชาภิบาลกับองค์กรประชาสังคม. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.[Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.,ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ นิตยา ภัทรลิตระพันธ์,๒๕๕๑ ,(เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔),

๒) มีความกดดันจากภายนอก คือ รัฐสภา รัฐบาลนอกจากนี้ยังต้องมีแรงหนุนจากภายนอก เช่น สื่อต่างๆ ประชาชนคอยตรวจสอบ ตีชม และภาคเอกชนต้องยอมรับได้จึงจะสำเร็จ^{๑๔}

ธีรยุทธ บุญมี อธิบายว่า ธรรมรัฐ คือกระบวนการความสัมพันธ์ (Interactive Relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการและประชาชนโดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้การบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสี่เสา ๒ ทาง ระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยและฝ่ายสังคม เอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGO) โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบาย (Shared Policy Making) และการจัดการตนเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น^{๑๕}

ประเวศ วะสี อธิบายธรรมรัฐว่า ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคสังคมที่มีความถูกต้องเป็นธรรมโดยรัฐและธุรกิจต้องมีความโปร่งใสมีความรับผิดชอบต่อผู้ตรวจสอบได้และภาคสังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ หมายถึง การที่ประเทศมีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรมโดยถักทอทางสังคมเพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ ก่อให้เกิดธรรมรัฐแห่งชาติขึ้น^{๑๖}

อมรา พงศาพิชญ์ อธิบายว่า ธรรมรัฐและธรรมราชา คือการ (กำกับ) ดูแลประโยชน์ของส่วนรวม และการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคมโดยมีกฏกติกาที่ตกลงร่วมกันการ (กำกับ) ดูแลนี้มีอยู่ในทุกระดับของสังคมหรือองค์กรเช่น ธรรมรัฐของรัฐชาติธรรมรัฐหรือธรรมราชาในองค์กรธุรกิจ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรบริหารท้องถิ่นหรือแม้แต่ธรรมราชาในครอบครัวความหมายรูปธรรมของธรรมรัฐและธรรมราชา คือ กฏกติกาที่ตกลงร่วมกันว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวมกฏกติกาขั้นต่ำมักประกอบด้วย^{๑๗}

^{๑๔}ทีพาวดี เหมสุวรรณค์,ธรรมรัฐภาคราชการ.วิจัยกร (๖พฤษภาคม ๒๕๔๑): ๓. [Online].Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๔๑,(เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๑๕}ธีรยุทธ บุญมี ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp., ๒๕๔๑,(เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๑๖}ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp., ๒๕๔๑,(เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๑๗}อมรา พงศาพิชญ์, ธรรมรัฐและธรรมราชาภิบาลกับองค์กรประชาสังคม, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp .(เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

๑. การทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผลตอบสนองความต้องการของสังคมมีความชอบธรรมและรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ (Accountability)

๒. การทำงานอย่างโปร่งใสและสามารถคาดการณ์ได้ (Transparency and Participation)

๔. การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบการจัดการและบริหารงาน (Participation)

๕. การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้ายังมีทิศทางที่มีลักษณะเฉพาะขององค์กรตามระดับและบทบาทหน้าที่ขององค์กรนั้น เช่น กติกาเชิงธุรกิจขององค์กรธุรกิจ (Corporate Governance) กติกาของกลไกระดับเหนือรัฐ (Good Governance in the New World Order) หรือ กติกาขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย อธิบายว่า ธรรมภิบาลหมายความถึง การจัดการบริหารประเทศที่ดีในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดการระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการองค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล (Private Sector Organizations) องค์กรของเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่างๆ นิติบุคคลภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น^{๑๔}

อานันท์ ปันยารชุน อธิบาย ธรรมรัฐว่า คือผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงในหลายทางมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมรัฐ หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ จะได้ผลหมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลจะสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชน^{๑๕}

วรภัทร โตรณะเกษม อธิบายว่า Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิ์ของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่าน

^{๑๔} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๕๔๑, ธรรมภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กลุ่มที่ ๔, เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง “จากวิกฤติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ ๑๑-๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ โรงแรมแอมบาสซาเตอร์ซิตี ชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๑๕} อานันท์ ปันยารชุน ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, 2541, (เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

กลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือการตัดสินใจ (Accountability)^{๒๐}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ความหมายว่า ธรรมาภิบาล หมายถึงการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและ ภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็น ส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะ วิฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและความมี ส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุค ปัจจุบัน^{๒๑}

ไชยวัฒน์ คำชู ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ วิธีการ และเครื่องมือซึ่ง จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งในส่วนที่เป็นการดำเนินการ ในฐานะของปัจเจก บุคคลและที่เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นสถาบันรวมถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการ จัดการปกครองและการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความเจริญของชาติ^{๒๒}

ไรเดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged ๒๕๔๔) ได้รวบรวมความหมายของ “Governance” หรือธรรมรัฐ ว่าเป็นความหมายหลายอย่างใช้ในเรื่องต่างๆ ตามหน่วยที่ศึกษา (unit of analysis) ดังนี้^{๒๓}

๑. ธรรมรัฐในฐานะของอำนาจรัฐ ในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลงและ ประชาชนจะเป็นผู้เรียกร้องตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐ (Minimal state)

๒. บรรษัทที่บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (Corporate Governance) ซึ่งหมายถึง การดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรธุรกิจ ที่มีความรับผิดชอบชัดเจน ทั้งงานของบริษัทพร้อมก็ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอีกด้วย การบริหารบรรษัทนี้จะถือว่าผู้บริหารและผู้ถือหุ้นไม่ใช่บุคคลคนเดียวกันต้องเป็นผู้บริหารอาชีพ

^{๒๐}วรภัทร โตรณะเกษม, “การสร้าง Good Governance ในองค์กร” วารสาร กสท, (๒๕๔๒ ตุลาคม ๑๑-๑๗), [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.2542, (เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๒๑}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี, (หลักนิติธรรม.๒๕๔๒),

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp.2542>, (เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๒๒}ไชยวัฒน์ คำชู , วารสารวงการครู, กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, อ้างถึงใน นิตานาถ, ๒๕๔๗, หน้า ๗๗.

^{๒๓}ไรเดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน จิตยา สุวรรณระฆัง, ประชาสังคมตำบล, กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ,

[Online Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,2544.

จะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้มีใช้แต่เพื่อผลกำไรอย่างเดียวแต่จะต้องเปิดเผยโปร่งใส และสามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบที่แท้จริง

๓. การบริหารจัดการสาธารณะ ที่รัฐบาลจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มเพื่อแข่งขัน ตอบสนองประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้บริหารงานของรัฐมีบทบาท เช่นเดียวกับผู้ประกอบการผลักดันการทำงานจากระบบราชการไปสู่ชุมชน ให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเองการวัดความสามารถของข้าราชการของรัฐวัดจากประสิทธิผลในการทำงานข้าราชการของรัฐจะถือว่าการบริการคือพันธกิจของตน นอกจากนั้นจะเป็นตัวเชื่อมประสานทุกส่วนของสังคม กล่าวคือ ส่วนสาธารณะ ส่วนเอกชน และส่วนประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อประชาคม ซึ่งเรียกการบริหารเป็นการบริหารงานสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management, NPM)

๔. ธรรมรัฐในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง (Good Governance) ซึ่งเป็นการใช้กันอย่างกว้างขวางสำหรับการพัฒนาประเทศที่กำลังพัฒนาธรรมรัฐในที่นี้ หมายถึง การใช้อำนาจทางการเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของบริการสาธารณะระบบตุลาการและกฎหมายที่เป็นอิสระมีความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการทางการเงินมีการตรวจสอบสาธารณะเป็นอิสระเป็นรัฐที่มีโครงสร้างสถาบันหลากหลายและต้องยอมรับความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ซึ่งทำให้อำนาจรัฐได้รับการยอมรับและมีความชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ธรรมรัฐแบบนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างการบริหารสาธารณะกับประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง

๕. ธรรมรัฐในแง่ของระบบสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างของระบบที่ทั้งตอบสนองความต้องการของส่วนย่อย (Socio-cybernetic System) การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการยอมรับในความต่างพึ่งพิงของทุกหน่วยในระบบจะไม่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งจะสามารถมีปฏิกิริยาหรือแก้ปัญหาอย่างเป็นเอกเทศ เป็นระบบที่พลวัตของระบบทำให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของส่วนต่างๆ อย่างยั่งยืนโดยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน จะสามารถสร้างแบบของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหาของชาติดังนั้นระบบนี้จะไม่มียุคศูนย์กลางของสังคมแต่จะเกิดศูนย์กลางต่างๆ ในสังคมนโยบายของรัฐบาลก็คือความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหารวมกันทั้งเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วม โดยสรุปก็คือเป็นการบริหารจัดการที่แต่ละหน่วยของภาครัฐและเอกชนร่วมกันและถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นหุ้นส่วน โดยเน้นการดำเนินการแบบร่วมริเริ่มรับผิดชอบการมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้มีใช้ใช้แต่ในระดับชาติแต่ยังเป็นธรรมรัฐในระดับนานาชาติในระดับภูมิภาคและโลก

๖. ธรรมรัฐในแง่การจัดระบบองค์กรเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน (Self-Organizing Network) ในกรณีนี้เกิดความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรต่างๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากรมาเพื่อจะได้รับการต่อสาธารณะ ดังนั้น องค์กรเครือข่ายจะสามารถนำเอาข่าวสารข้อมูลและเงินรวมเทคโนโลยีมาร่วมกันในการทำงานซึ่งอาจจะเห็นได้ เช่น ในโครงการร่วมระหว่างองค์กรที่สำคัญ เมื่อไรมีระบบพันธกิจมิตรเกิดขึ้นจะมีทรัพยากรมากขึ้นด้วยยังทำให้มีอิสระและมีอำนาจในการต่อรอง เกิดรัฐบาลกลางจะเข้าก้าวก้าวส่งการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

สรุปได้ว่า ธรรมภิบาล หมายถึงการบริหารจัดการดูแลประโยชน์ของส่วนรวมและการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ เพื่อให้มีการวางกรอบการทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ วิธีการ

และมีเครื่องมือที่ก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิอย่างเสมอกันมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรม มีความรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวาสามารถตรวจสอบได้ รับรู้ได้ เมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้การใช้อำนาจมีที่มาที่ไปอย่างเปิดเผยชัดเจนและสามารถก้าวก้าวสั่งการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

๒.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของหน่วยงานมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดย United Nations Development Programme (UNDP) มี ๙ องค์ประกอบ ได้แก่^{๒๔}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจอันชอบธรรม (Legitimate Intermediate Institution)

๒. กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๓. ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ (Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๔. การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

๕. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพการมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมการมีระบบราชการที่สุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมือง การมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ไต่สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่รัฐที่ร่ำรวยผิดปกติ

๖. ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม เช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการโดยเท่าเทียมกัน

^{๒๔} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*, พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔) หน้า ๑๗-๑๙.

๗. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) กระบวนการและสถาบันต่างๆ เช่น รัฐสามารถจัดสรรใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวมรวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๘. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

๙. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปลักษณะของธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี คือการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากรในองค์กร มีการประสานระหว่างบุคลากรและผู้บังคับบัญชา ต้องมีการเปิดเผยการดำเนินงานด้านนโยบายการบริหารแบบหลักธรรมาภิบาลแบบเบ็ดเสร็จ

ชวน หลีกภัย สรุปลในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ มีมติเห็นชอบให้กำหนดเรื่องการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือ Good Governance เป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดแผนงาน โครงการ เพื่อปฏิบัติงานในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักการการบริหารจัดการที่ดีและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ ซึ่งองค์ประกอบหลักสำคัญประกอบด้วยหลักการ ๕ ประการ คือ

หลักการที่ ๑ หลักนิติธรรม คือ การทำให้กฎหมาย กฎและกติกาต่างๆ เป็นที่ยอมรับของประชาชน ให้มีการถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

หลักการที่ ๒ หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ช่วยให้การงานภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากทุจริตและคอร์รัปชัน

หลักการที่ ๓ หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญของสังคม โดยประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือในการทำงานเรื่องสำคัญ ตลอดจนไม่มีการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน

หลักการที่ ๔ หลักความรับผิดชอบ คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างโดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้ กล้ารับผลการกระทำของตน

หลักการที่ ๕ หลักความคุ้มค่า คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่รู้คุณค่าทรัพยากรของชาติและบริหารงานด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐต้องให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เห็นว่าองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๖ ประการ คือ^{๒๕}

๑. หลักนิติธรรม

๑) กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้

๒) มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

๓) การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วโปร่งใสและตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน

๔) ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพหน้าที่ของตนเองเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ

๒. หลักความโปร่งใส

๑) การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ

๒) จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓) เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ

๔) ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

๓. หลักความรับผิดชอบ

๑) การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง

๒) การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ

๓) คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ

๔. หลักความคุ้มค่า

๑) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

๒) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

๕. หลักการมีส่วนร่วม

๑) ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ

๒) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ

๓) จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

๖. หลักคุณธรรม

๑) การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กร ลดลง

^{๒๕} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, พิมพ์ครั้งที่๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.๒๕๕๔), หน้า ๑๗-๑๘.

๒) คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

๓) สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย

สรุป สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนนำองค์ประกอบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเช่น หลักนิติธรรม กฎหมายและกฎเกณฑ์ ต่างๆ มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ หลักความโปร่งใส คือ การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ หลักความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง หลักความคุ้มค่า ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางด้านปริมาณและคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ หลักคุณธรรม คุณภาพชีวิตของในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

ชนะเลิศ ยุวบุรุษ เห็นว่าองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ๖ ประการคือ^{๒๖}

๑. หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยยั้งยืนยงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

๔. หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็นการไต่สวนสาธารณะประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ

๕. หลักความรับผิดชอบต่อ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

^{๒๖}ชนะเลิศ ยุวบุรุษ, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, ในการปกครองที่ดี (Good Governance), (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓-๑๒.

๖. หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สุดจิต นิमितกุล เห็นว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทย เน้นไปทางด้านการบริหารการปกครองการพัฒนาและการกระจายอำนาจซึ่งมี ๑๑ องค์ประกอบคือ^{๒๗}

๑. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดประสานกันเพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน

๒. ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

๓. ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนไป เพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

๔. มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของดำเนินการ และสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

๕. ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องร้องทุกข์ที่ชัดเจน

๖. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

๗. ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

๘. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Diverse Perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผลหาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

๙. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of Law) พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

๑๐. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

^{๒๗} สุดจิต นิमितกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, ในการปกครองที่ดี (Good Governance), (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓-๒๔.

๑๑. การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน

ปิติเทพ อยู่ยืนยง กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาล อาจแยกองค์ประกอบที่สำคัญได้ดังนี้^{๒๘}

๑. หลักความโปร่งใส (Transparency) กล่าวคือไม่ว่าจะทำการใดๆ ในการบริหารจัดการองค์กรก็ต้องมีเหตุผลโปร่งใสในวิธีการและสามารถตรวจสอบได้และมีองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการทำงาน โดยพร้อมถูกตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

๒. หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง การใช้กฎหมายต่างๆ อย่างเที่ยงตรงยุติธรรมสามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนได้เสมอกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๓. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) กล่าวคือ ต้องมีการรับผิดชอบในการกระทำของตน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนของงานหรือองค์กรและต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดเพื่อบรรลุผลของงานและองค์กร

๔. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับการปันส่วนในประโยชน์ต่างๆอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์

๕. หลักคุณธรรม (Moral) กล่าวคือ คนในองค์กรต้องมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและสำนึกในความดีงามที่จะทำงานโดยถูกต้องและสุจริต

๖. หลักความคุ้มค่า โดยต้องถือประโยชน์สูงสุดแห่งองค์กรเป็นที่ตั้งในการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรไปให้สู่ความสำเร็จ

๗. หลักการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานโดยมุ่งผลแห่งการประสบความสำเร็จร่วมกัน

นิตานถ ได้ให้ความหมายไว้สั้นๆ ว่า ธรรมาภิบาล เป็นกระบวนการในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานมีคุณสมบัติและองค์ประกอบคือ^{๒๙}

๑. การมีส่วนร่วม (Participation)
๒. มีกฎระเบียบ (Rule of Law)
๓. มีความโปร่งใส (Transparency)
๔. มีภาระหน้าที่ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Responsiveness)
๕. มีความรับผิดชอบ (Accountability)
๖. มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency)

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาล หรือ ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบต่อ หลักความคุ้มค่าซึ่งเป็นคุณธรรมสากลที่สามารถนำไปบูรณาการในการบริหารการศึกษาในโรงเรียน

^{๒๘} ปิติเทพ อยู่ยืนยง, **ธรรมาภิบาล (Good Governance)** เว็บไซต์ [Online]. Available WWW :<http://C:\WINDOWS\TEMP\triJOFCH.htm>., (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๒๙} นิตานถ, **วารสารวงการครู**, (กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๗

๒.๓.๑ หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ได้มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง ความหมายของหลักนิติธรรมว่าการปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน^{๓๐}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนดความหมายของหลักนิติธรรมว่าการมีเกณฑ์ยุติธรรมและชัดเจน ได้แก่ การตรากฎหมายและกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจของตัวบุคคล^{๓๑}

สุดจิต นิमितกุล กล่าวถึง ความหมายของหลักนิติธรรมว่า พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัย^{๓๒}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่า หลักนิติธรรมหมายถึงกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับจากประชาชน^{๓๓}

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม เป็นหลักการในการใช้กฎเกณฑ์เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง กฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ กติกา หรือข้อตกลงในระดับต่าง ๆ รวมถึงเกณฑ์ดังกล่าวต้องมีความยุติธรรม ชัดเจน ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และมีความชอบธรรม ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม ด้วยกระบวนการยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยเกิดสันติสุขในหมู่คณะ ซึ่งจะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

^{๓๐} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ธรรมรัฐภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง, รัฐสภาสาร ๔๖, ๙ กันยายน ๒๕๕๑. [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๓๑} ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. (๒๕๕๒). **หลักนิติธรรม**. [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp> ., (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๓๒} สุดจิต นิमितกุล, **หลักนิติธรรม**, ๒๕๕๒, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm> ., (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔),

^{๓๓} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

๒.๓.๒ หลักคุณธรรม

หลักคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างๆ กันดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักคุณธรรมว่า หมายถึงความชอบธรรมในการใช้อำนาจ ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้ระเบียบสำนักนายกเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ^{๓๔}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวถึง หลักคุณธรรมหมายถึง การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดทอนคุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย^{๓๕}

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรมหมายถึง การใช้อำนาจความชอบธรรมอย่างถูกต้องเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัยในการประกอบอาชีพที่สุจริตมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๒.๓.๓ หลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใส ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการแสดงทัศนะไว้ต่างๆ กันดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง หลักความโปร่งใสว่ากระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ที่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข้อมูลข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ^{๓๖}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักความโปร่งใสว่าหมายถึง การมีการดำเนินการที่โปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดย ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา

^{๓๔} ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักคุณธรรม** [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceWorth.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๓๕} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๓๖} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “ธรรมรัฐภาคการเมือง: บทบาทภาคการเมือง” **รัฐสภาสาร ๔๖, ๙ กันยายน ๒๕๕๑**. [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceEquity.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความชัดเจน^{๓๗}

สุดจิต นิมิตรกุล กล่าวถึงหลักความโปร่งใสว่า ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและความสามารถตรวจสอบได้มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้^{๓๘}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวถึงหลักความโปร่งใสมุ่งถึงความโปร่งใสขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนหรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการที่มีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ^{๓๙}

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส หมายถึง กระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ที่มีการดำเนินการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาของคนในองค์กร มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ไม่ว่าเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

๒.๓.๔ หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างๆ กันดังนี้

คณะผู้วิจัยโครงการแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กำหนดความหมายของการการมีส่วนร่วมว่าเป็นการกระจาย โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน^{๔๐}

เฉลิม เกิดโมลี กล่าวถึงหลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมหนึ่งๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีเสรีภาพและเสมอภาค^{๔๑}

^{๓๗} อ่างแล้ว

^{๓๘} สุดจิต นิมิตรกุล หลักการมีส่วนร่วม, แหล่งที่มาของข้อมูล,

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceEquity.htm>. , (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๓๙} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หลัก แหล่งที่มาของข้อมูล Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๔๐} คณะผู้วิจัยโครงการแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (๒๕๔๐), การมีส่วนร่วมของประชาชน, แหล่งที่มาของข้อมูล [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖).

^{๔๑} เฉลิม เกิดโมลี, แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย, เอกสารประกอบการเสวนาวิพากษ์ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน, กันยายน ๒๕๔๓, แหล่งที่มาของข้อมูล

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักความมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจ ในปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็นการโต้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ^{๔๒}

วันชัย วัฒนศัพท์ ให้นิยามว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกๆ คน^{๔๓}

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของบุคลากร ทุกฝ่ายในองค์กรร่วมกันแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติที่เห็นพ้องต้องกัน เพื่อเปิดกว้างในความคิดเห็นหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกๆ คน เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการโดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

๒.๓.๕ หลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ต่างๆ กันดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึงการตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำ โดยมีพันธะความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณะชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกับตนเองกระทำต่อสาธารณะชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่^{๔๔}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบว่าหมายถึง ความพร้อมรับการตรวจสอบ ได้แก่ ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจในปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน^{๔๕}

[Online].Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๔๒} อ่างแล้ว

^{๔๓} วันชัย วัฒนศัพท์, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, แหล่งที่มาของข้อมูล

[Online].Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation._deflist.asp?chk=&pageno=๒, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔, เวลา ๑๘.๑๒ น.

^{๔๔} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **ธรรมาภิบาลการเมือง : บทบาทภาคีเมือง เรื่องเดียวกัน** [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๔๕} อ่างแล้ว

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เสนอว่าหลักความรับผิดชอบ หมายถึง การได้รับการยอมรับและความพึงพอใจจากผู้ให้บริการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติคุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณความถูกต้องครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานและจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ^{๔๖}

สุดจิต นิमितกุล กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่^{๔๗}

สรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ การใส่ใจในปัญหาและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจที่เสียสละให้แก่ส่วนรวมและพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบจากการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับจากการกระทำของตน

๒.๓.๖ หลักความคุ้มค่า

หลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารจัดการและสังคมที่ดี มีผู้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักความคุ้มค่า หมายถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ส่วนรวมโดยธรรมรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน^{๔๘}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่าหลักความคุ้มค่าหมายถึง ความพึงพอใจของผู้รับบริการความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ^{๔๙}

ประมวล รุจนเสรี ได้กล่าวว่า Good Governance หมายถึงการปรับวิธีคิดวิธีบริหารราชการของประเทศไทยเสียใหม่ทั้งระบบ โดยการกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศจะร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบ – สันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล^{๕๐}

^{๔๖} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักความรับผิดชอบ**, แหล่งที่มาของข้อมูล [Online]. Available:<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceAccountability.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๔๗} สุดจิต นิमितกุล, **หลักความรับผิดชอบ**, แหล่งที่มาของข้อมูล, [Online]. Available:<http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governanceAccountability.htm>, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖),

^{๔๘} อ่างแล้ว

^{๔๙} อ่างแล้ว

^{๕๐} ประมวล รุจนเสรี, **การบริหาร – การจัดการที่ดี (Good – Governance)**, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ ปริ้นติ้งแอนด์พับลิซซิง, ๒๕๔๒), หน้า ๔๘.

กล้าณรงค์ จันทิก กล่าวว่า ธรรมรัฐ คือการทำให้ระบบการบริหารจัดการที่ดีทั้งภาครัฐและเอกชน และต้องเกิดจากสำนึกความรู้สึกร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน โดยไม่ใช่อำนาจรัฐไปทำให้เกิดขึ้นการสร้างธรรมรัฐจึงขึ้นอยู่กับข้าราชการและนักการเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ต้องเป็นคนดี มีความโปร่งใส โดยเฉพาะนักการเมืองต้องโปร่งใสในด้านการแก้ปัญหาคอร์ปชั่น ประชาชนต้องร่วมมือกันต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม^{๕๑}

ธีรยุทธ บุญมี อธิบายว่า ธรรมรัฐ คือกระบวนการความสัมพันธ์ (Interactive Relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ในการที่จะทำให้การบริหารราชการและประชาชนโดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้การบริหารประเทศที่ดีควรเป็นความร่วมมือแบบสื่อสาร ๒ ทาง ระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยและฝ่ายสังคม เอกชน องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ (NGO) โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบาย (Shared Policy Making) และการจัดการตนเอง (Self-management) ของภาคสังคมเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น^{๕๒}

ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ อธิบายว่า ธรรมรัฐหมายถึง การบริหารกิจการของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิของผู้คนพลเมืองอย่างเสมอกัน มีระบบตัวแทนประชาชนที่สะท้อนความคิดของผู้คนได้อย่างเที่ยงตรงมีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรมแต่ใช้อำนาจอย่างที่ว่าประชาชนจะตรวจสอบได้ ตัวรัฐบาลเองก็มีความเอื้ออาทรต่อผู้คนสามัญเป็นอาภรณ์ระดับตนไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาให้และมีอารยะพอที่จะแสดงความรับผิดชอบหากบริหารผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ^{๕๓}

ทิพาวดี เขมสุวรรณค์ กล่าวว่า ธรรมรัฐ คือการวางกรอบการทำงานในระบบราชการ เพื่อให้เกิดระบบที่ดีเอื้อต่อคนดีให้อยู่ในระบบที่ดีและไม่ให้คนเลวดำรงตำแหน่งที่ดีในวงราชการ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัตินิติราชการ ธรรมรัฐจะเป็นตัวเชื่อมโยงให้สังคมที่มีการแยกส่วนทั้งภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และองค์กรเอกชนเกิดความสัมพันธ์กันทุกส่วนให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อเป็นการตอบสนองต่อสังคมโลกที่จะทำให้เกิดได้นั้นจึงอยู่ที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้ปัญหาต่างๆ ของส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยปฏิบัติเป็นองค์กรรวม คือ ๑) ประชาชนทุกคนที่มีผลกระทบต้องมีส่วนร่วม ๒) มีความโปร่งใสรับรู้ได้โดยรับฟังประชาพิจารณ์ส่งเอกสารให้และเมื่อ

^{๕๑} กล้าณรงค์ จันทิก (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๔๑), ธรรมรัฐภาคราชการ, วัฏจักร, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖), http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp,

^{๕๒} ธีรยุทธ บุญมี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑)แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๕๓} ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑), แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

ตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้ ๓) มีความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ๔) การใช้อำนาจต้องมีที่มา ที่ไปเปิดเผย ๕) กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะตัดสินใจต้องชัดเจน ๖) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การปฏิรูปราชการจะสำเร็จได้ต้องเกิดจาก ๒ ส่วน คือ ๑) ความยินยอมพร้อมใจคนในวงราชการ ๒) มีความกดดันจากภายนอก คือ รัฐสภา รัฐบาลนอกจากนี้ยังต้องมีแรงหนุนจากภายนอก เช่น สื่อต่างๆ ประชาชนคอยตรวจสอบ ทิชช และภาคเอกชนต้องยอมรับได้จึงจะสำเร็จ^{๕๔}

บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ อธิบายว่าธรรมรัฐ หมายถึง รัฐที่ดำเนินการไปด้วยธรรม ประชาชน มีสติปัญญาก่อให้สังคมเป็นปึกแผ่นในความเป็นหนึ่งเดียว ฝ่ายที่คิดเป็นศัตรูยอมทำอะไรไม่ได้หากคนไทยรักเมืองไทยรู้จักความเป็นไทยมากกว่านี้ จะมีพลังสติปัญญาในการจัดการที่ใช้ความปองดองสร้างสรรค์ในที่สุดธรรมรัฐก็เกิดขึ้นได้^{๕๕}

ประเวศ วะสี อธิบายธรรมรัฐว่า ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคสังคมที่มีความถูกต้องเป็นธรรมโดยรัฐและธุรกิจต้องมีความโปร่งใสมีความรับผิดชอบที่ถูกตรวจสอบได้และภาคสังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ หมายถึง การที่ประเทศมีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรมโดยถักทอทางสังคมเพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ ก่อให้เกิดธรรมรัฐแห่งชาติขึ้น^{๕๖}

อมรา พงศาพิชญ์ อธิบายว่า ธรรมรัฐและธรรมราชูร์ คือการ (กำกับ) ดูแลประโยชน์ของส่วนรวม และการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคมโดยมีกฎกติกาที่ตกลงร่วมกันการ (กำกับ) ดูแลนี้มีอยู่ในทุกระดับของสังคมหรือองค์กรเช่น ธรรมรัฐของรัฐชาติธรรมรัฐหรือธรรมราชูร์ในองค์กรธุรกิจ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรบริหารท้องถิ่นหรือแม้แต่ธรรมราชูร์ในครอบครัวความหมายรูปธรรมของธรรมรัฐและธรรมราชูร์ คือ กฎกติกาที่ตกลงร่วมกันว่าจะป็นกฎเกณฑ์ที่จะใช้ในการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวมกฎกติกาขึ้นต่ำน้อมประกอบด้วย^{๕๗}

^{๕๔}ทิพาวดี เหมสุวรรณค์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๔๑) ธรรมรัฐภาคราชการ, วัฏจักร, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖), http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp.

^{๕๕}บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๕๖}ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๕๗}อมรา พงศาพิชญ์ (๒๕๔๑, ออนไลน์), องค์กรใหญ่เพื่อประชาสังคมใน ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

[Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

๑. การทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผลตอบสนองความต้องการของสังคมมีความชอบธรรมและรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ (Accountability)

๒. การทำงานอย่างโปร่งใสและสามารถคาดการณ์ได้ (Transparency and Participation)

๓. การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบการจัดการและบริหารงาน (Participation)

๔. การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การศึกษายังมีมิติการศึกษามีลักษณะเฉพาะขององค์กรตามระดับและบทบาทหน้าที่ขององค์กรนั้น เช่น กติกาเชิงธุรกิจขององค์กรธุรกิจ (Corporate Governance) กติกาของกลไกระดับเหนือรัฐ (Good Governance in the New World Order) หรือ กติกาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายว่า Good Governance นั้นเป็นการปกครองที่ดีโดยรัฐและรัฐบาลเป็นด้านหลักรัฐและรัฐบาลมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรมมีความรับผิดชอบต่อ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวา สามารถตรวจสอบได้^{๕๘}

วรภัทร โตรณะเกษม อธิบายว่า Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิ์ของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือการตัดสินใจ (Accountability)^{๕๙}

ไชยวัฒน์ คำชู ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ วิธีการ และเครื่องมือซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งในส่วนที่เป็นการดำเนินการ ในฐานะของปัจเจกบุคคลและที่เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นสถาบันรวมถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการปกครองและการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความเจริญของชาติ^{๖๐}

^{๕๘}ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ นิตยา ภักดิ์สิริตะพันธ์, ๒๕๔๑) **ธรรมรัฐและธรรมนูญกับองค์กรประชาสังคม**, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๕๙}วรภัทร โตรณะเกษม (๒๕๔๒, ออนไลน์) “การสร้าง Good Governance ในองค์กร” วารสาร กสท. (๒๕๔๒ ตุลาคม ๑๑-๑๗) [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๖๐}ไชยวัฒน์ คำชู, วารสารวงการครู, กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์ : ๒๕๔๗, หน้า ๗๗.

อานันท์ ปันยารชุน อธิบาย ธรรมรัฐว่า คือผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงในหลายทางมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมรัฐ หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ จะได้ผลหมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลจะสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชน^{๖๑}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ความหมายว่า ธรรมาภิบาล หมายถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน^{๖๒}

โรเดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, ๒๕๕๔) ได้รวบรวมความหมายของ “Governance” หรือธรรมรัฐ ว่าเป็นความหมายหลายอย่างใช้ในเรื่องต่างๆ ตามหน่วยที่ศึกษา (unit of analysis) ดังนี้^{๖๓}

๑. ธรรมรัฐในฐานะของอำนาจรัฐ ในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลงและประชาชนจะเป็นผู้เรียกร้องตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐ (Minimal state)

๒. บรรษัทที่บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (Corporate Governance) ซึ่งหมายถึง การดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบชัดเจน ทั้งงานของบริษัทพร้อมกับต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอีกด้วย การบริหารบรรษัทนี้จะถือว่าผู้บริหารและผู้ถือหุ้นไม่ใช่บุคคลคนเดียวกันต้องเป็นผู้บริหารอาชีพจะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้มีใช้แต่เพื่อผลกำไรอย่างเดียวแต่จะต้องเปิดเผยโปร่งใส และสามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบที่แท้จริง

^{๖๑}อานันท์ ปันยารชุน, (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๕๑), **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๖๒}ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี, (๒๕๕๒, ออนไลน์),

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖),

^{๖๓}โรเดส, (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged อ้างถึงใน ทิตยา สุวรรณะชญ, ๒๕๕๔), **ประชาสังคมตำบล**, กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ,

๓. การบริหารจัดการสาธารณะที่รัฐบาลจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มเพื่อแข่งขัน ตอบสนองประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้บริหารงานของรัฐมีบทบาท เช่นเดียวกับผู้ประกอบการผลักดันการทำงานจากระบบราชการไปสู่ชุมชน ให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเองการวัดความสามารถของข้าราชการของรัฐวัดจากประสิทธิผลในการทำงานข้าราชการของ รัฐจะถือว่าการบริการคือพันธกิจของตน นอกจากนี้จะเป็นตัวเชื่อมประสานทุกส่วนของสังคม กล่าวคือ ส่วนสาธารณะ ส่วนเอกชน และส่วนประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อประชาคม ซึ่งเรียก การบริหารเป็นการบริหารงานสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management, NPM)

๔. ธรรมรัฐในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง (Good Governance) ซึ่งเป็นการใช้กัน อย่างกว้างขวางสำหรับการพัฒนาประเทศที่กำลังพัฒนาธรรมรัฐในที่นี้ หมายถึง การใช้อำนาจทางการเมือง ที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของบริการสาธารณะระบบตุลาการและกฎหมาย ที่เป็นอิสระมีความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการทางการเงินมีการตรวจสอบสาธารณะเป็น อิสระเป็นรัฐที่มีโครงสร้างสถาบันหลากหลายและต้องยอมรับความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ซึ่งทำให้อำนาจรัฐได้รับการยอมรับและมีความชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ธรรมรัฐแบบนี้จะเป็นการ ผสมผสานระหว่างการบริหารสาธารณะกับประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง

๕. ธรรมรัฐในแง่ของระบบสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างของระบบที่ทั้งตอบสนอง ความต้องการของส่วนย่อย (Socio-cybernetic System) การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการยอมรับใน ความต่างพึ่งพิงของทุกหน่วยในระบบจะไม่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งจะสามารถมีปฏิกิริยาหรือแก้ปัญหา อย่างเป็นเอกเทศ เป็นระบบที่พลวัตของระบบทำให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการ ของส่วนต่างๆ อย่างยั่งยืนโดยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน จะสามารถสร้างแบบของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและ กันในการแก้ปัญหาของชาติดังนั้นระบบนี้จะไม่มียุคศูนย์กลางของสังคมแต่จะเกิดศูนย์กลางต่างๆ ในสังคม การกิจของรัฐบาลก็คือความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหารวมกันทั้งเป็น การกระตุ้นการมีส่วนร่วม โดยสรุปก็คือเป็นการบริหารจัดการที่แต่ละหน่วยของภาครัฐและเอกชน ร่วมกันและถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นหุ้นส่วน โดยเน้นการดำเนินการแบบร่วมมือริเริ่มรับผิดชอบการมี ปฏิสัมพันธ์แบบนี้มีใช้แต่ในระดับชาติแต่ยังเป็นธรรมรัฐในระดับนานาชาติในระดับภูมิภาคและ โลก

๖. ธรรมรัฐในแง่การจัดระบบองค์กรเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน (Self-Organizing Network) ในกรณีนี้เกิดความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรต่างๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากร มาเพื่อจะได้รับการต่อสาธารณะ ดังนั้น องค์กรเครือข่ายจะสามารถนำเอาข่าวสารข้อมูลและเงินรวม เทคโนโลยีมาร่วมกันในการทำงานซึ่งอาจจะเห็นได้ เช่น ในโครงการร่วมระหว่างองค์กรที่สำคัญ เมื่อไร มีระบบพันธกิจมิตรเกิดขึ้นจะมีทรัพยากรมากขึ้นด้วยยังทำให้มีอิสระและมีอำนาจในการต่อรอง เกิด รัฐบาลกลางจะเข้าก้าวก้าวส่งการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและส่วนรวม ทำให้เกิดการดำเนินงานมี ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำหลักความคุ้มค่า ไปบริหารจัดการ ในสถานศึกษา และรณรงค์ให้บุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันประหยัด ใช้วัสดุต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์และมีคุณภาพ รวมทั้งรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

จากความหมายของธรรมาภิบาลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึงการบริหารจัดการดูแลประโยชน์ของส่วนรวมและการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐภาคสังคม ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป ในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ เพื่อให้มีการวางกรอบการทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ วิธีการ และมีเครื่องมือที่ก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดี ด้วยความเป็นธรรมเคารพสิทธิอย่างเสมอกันมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรม มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวาสามารถตรวจสอบได้ รับรู้ได้ เมื่อตัดสินใจแล้วเปิดเผยเหตุผลได้การใช้อำนาจมีที่มาที่ไปอย่างเปิดเผยชัดเจนและสามารถก้าวก้าวส่งการได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

๒.๔ หลักธรรมาภิบาล

เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้^{๖๔}

๑. เป้าหมายสอดคล้อง (Relevance) ต่อสังคม
๒. กระบวนการโปร่งใส (Transparency)
๓. ทุกขั้นตอนมีผู้รับผิดชอบ (Accountability)

อัจฉรา โยมสินธุ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้ คือ^{๖๕}

๑. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Responsibility) องค์กรจะต้องกำหนดภารกิจของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ทุกคนรู้หน้าที่ของตนที่จะต้องทำอะไร และเข้าใจในหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน เช่นการกำหนดภาระหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทจะต้องพิจารณาถ่วงถ่วงอะไรบ้าง มีหลักเกณฑ์การพิจารณาอย่างไร เป็นต้น การกำหนดภารกิจที่ชัดเจนจะทำให้การดำเนินงาน โดยรวมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ซ้ำซ้อน โปร่งใส

๒. ความรับผิดชอบต่อภาระกระทำใจและการกระทำตน (Accountability) ทุกฝ่ายในองค์กรจะต้องปฏิบัติตนด้วยสำนึกรับผิดชอบอย่างแท้จริง มีความเข้าใจว่าต้องรับผิดชอบต่อใครบ้าง ในลักษณะใด แคไหน และอย่างไร ซึ่งคณะกรรมการบริษัทและผู้บริหารต้องสำนึกรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น มีการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและเพียงพอต่อผู้ถือหุ้นทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคกัน และพนักงานฝ่ายปฏิบัติการมีสำนึกรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ ต่อองค์กร และต่อลูกค้า โดยปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามหลักจรรยาบรรณ เป็นต้น

๓. ความยุติธรรม (Fairness) ความยุติธรรมถือเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในการทำธุรกิจ การสร้างความยุติธรรมในการดำเนินธุรกิจควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย กฎระเบียบต่างๆ จะต้องมีความเสมอภาค มีความเท่าเทียม มีหลักการชัดเจน เช่น คณะกรรมการบริษัทต้องปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้น ทั้งรายใหญ่และรายย่อยอย่างทัดเทียมกัน จะต้องไม่มีการถ่ายเทผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

^{๖๔}เกษม วัฒนชัย, ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๖๕}อัจฉรา โยมสินธุ์, บรรษัทภิบาลกลยุทธ์ธุรกิจแบบยั่งยืน, วารสารนักบริหาร, ๒๑: ๓๔-๓๕.

หรือผู้บริหารบริษัทควรดูแลพนักงานทุกคนอย่างยุติธรรม มีการส่งเสริมผู้ทำดี และมีการตักเตือนหรือลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นต้น

๔. ความโปร่งใส (Transparency) ความโปร่งใสถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานตามหลักบริษัทภิบาล ข้อมูลข่าวสารทางธุรกิจต่างๆ โดยเฉพาะผลการดำเนินงานและรายงานทางการเงินที่บริษัทเปิดเผยจะต้องโปร่งใส เชื่อถือได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ถือหุ้น นักลงทุนและตลาดทุน โดยข้อมูลที่โปร่งใส จะต้ององค์ประกอบหลัก ๓Cs ดังนี้

๑) Clear คือ มีความชัดเจน ถูกต้องไม่คลุมเครือ

๒) Consistent คือ มีความสม่ำเสมอในการใช้หลักเกณฑ์การจัดทำหากมีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการจัดทำต้องมีการเปิดเผยรวมถึงผลการทบทวนที่อาจเกิดขึ้นด้วย

๓) Comparable คือ สามารถ เปรียบเทียบได้ ข้อมูลจะต้องถูกจัดทำตามมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นได้ นอกจากนี้ความโปร่งใสของข้อมูลแล้ว การบริหารงานต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสมีกระบวนการสำหรับตรวจสอบ การบริหารงานที่ชัดเจน

๕. คุณค่าระยะยาว (Long – term Value) หลักบริษัทภิบาลให้ความสำคัญในการสร้างคุณค่าในระยะยาวแก่องค์กรมากกว่าการตัดตวงผลประโยชน์ในระยะสั้น คณะกรรมการบริษัทจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ห่างไกล มีความมุ่งมั่นที่จะทำธุรกิจเพื่อสร้างคุณค่าในระยะยาว เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน เช่น การตัดสินใจลงทุนอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในระยะยาวหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่ไม่จำเป็น การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในองค์กรอย่างต่อเนื่องการให้ความสำคัญกับลูกค้าด้วยการขายสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพ ราคายุติธรรม มุ่งสร้างความประทับใจให้ลูกค้าเพื่อให้เกิดซื้อซ้ำหรือการบอกต่อ เป็นต้น

๖. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ องค์กรต้องส่งเสริมให้การปฏิบัติงานในทุกด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ มุ่งสร้างความสมบูรณ์แบบ โดยมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจผลการผลักดันและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ ดังนี้ คือ

๑. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายกฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกเป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความเห็น ในการตัดสินใจปัญหาของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความหรือการไต่สวนสาธารณะกาประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

๕. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพใน ความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ ส่วนรวม โดยณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าบริการให้มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ไยเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สมบูรณ์ยั่งยืน

โสมนัส ฌ บางช้าง ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้ คือ^{๖๖}

๑. ความโปร่งใส ผู้บริหารต้องมีความโปร่งใสในการบริหารงานของกิจการคือ ไม่ซ่อนเร้น หรือปิดบังในการบริหารงานรวมทั้งต้องเต็มใจและอำนวยความสะดวกให้มีกลไกในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานทุกคนส่วนงานได้ทุกขั้นตอน

๒. ความซื่อสัตย์ การบริหารกิจการอย่างตรงไปตรงมาภายในกรอบจริยธรรมที่ดี รายงาน ทางการเงินและสารสนเทศอื่นๆ ที่เผยแพร่โดยกิจการต้องมีความถูกต้องและครบถ้วนกับฐานะ ทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการซึ่งความน่าเชื่อถือได้ของ รายงานทางการเงินจะขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริตของผู้บริหาร

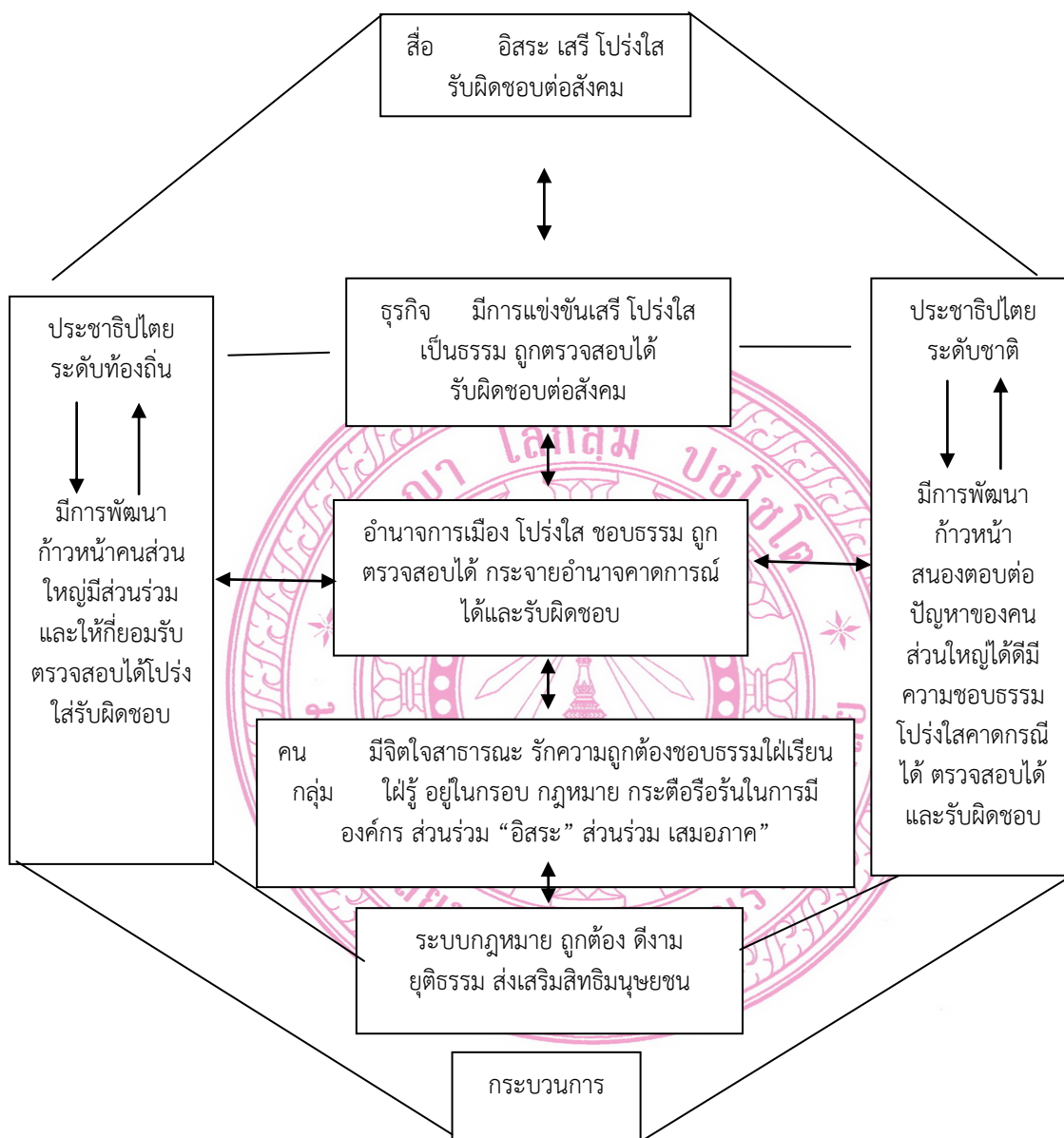
๓. ความรับผิดชอบต่อการใช้งานตามหน้าที่ ผู้บริหารของกิจการต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ เป็นไปตามกฎหมายและข้อกำหนดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกักิจการอย่างเคร่งครัดการละเลยไม่ว่าจะเกิด จากการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออาจนำมาซึ่งความเสียหายอย่างรุนแรงต่อ กิจการและผู้บริหาร ต้องรับผิดชอบต่ออย่างเต็มที่

๔. ความสามารถในการแข่งขัน การกำกับดูแลกิจการที่ดีเสริมสร้างให้เกิดขึ้นและไม่เป็น อุปสรรคต่อการริเริ่ม ประสิทธิภาพและภาวะการณ์เป็นผู้ประกอบการ อันจะนำไปสู่ความได้เปรียบเชิง การแข่งขันที่ยั่งยืนให้กับกิจการ

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์ ได้กล่าวกับองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้ คือ ความ สมเหตุสมผลและสามารถอธิบายได้หรือ (Accountability) ความโปร่งใส และเข้าใจตรงกัน หรือ (Transparency) ความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบ หรือ (Responsibility) ความเสมอภาค และเป็นธรรม (Equitable Treatment) ซึ่งได้นำมาแสดงความสัมพันธ์ร่วมกับกระบวนการทาง ประชาธิปไตยและองค์กรต่างๆ ดังแผนภูมิ^{๖๗}

^{๖๖} โสมนัส ฌ บางช้าง, “Good Governance”, (การกำกับดูแลที่ดี, วารสารนักบริหาร, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑: ๕๐.

^{๖๗} สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, วารสารนักบริหาร, หน้า ๕๑-๕๒.

แผนภูมิที่ ๒.๑ องค์ประกอบพื้นฐานในการก่อเกิดและพัฒนาธรรมรัฐ (ธรรมาภิบาล)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพอจะสรุปองค์ประกอบของธรรมาภิบาลได้ดังนี้

๑. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรมที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยแรงศรัทธาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกับเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงมูลข่าวสารได้สะดวกเป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความเห็นในการตัดสินใจปัญหาของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความหรือการไต่สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

๕. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาของบ้านเมืองและกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าบริการให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้โดยเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาล คือหลักความสมเหตุสมผลของการทำงานที่เป็นระบบและเป็นกระบวนการในการบริหารงานอย่างชัดเจนและเป็นธรรม มากที่สุด เพราะมีทั้งหลัก หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม และหลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า

๒.๕ ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา

เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึงการบริหารแบบธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้นมีดังนี้

๑. การบริหารการศึกษาต้อง สอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย ซึ่งอะไรที่เป็น Nonrelevance หรือ Less Relevance ต้องตัดทิ้ง เพราะเราไม่มีงบประมาณพอที่จะทำทุกอย่าง ซึ่งอยากให้เรื่องความสอดคล้อง อยู่ในหลักสูตรการบริหารการศึกษา เรื่องการบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องกับระบบเพราะฉะนั้นการบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย ซึ่งในหลัก ธรรมาภิบาลถ้าเอาไปใช้ในสิ่งที่ไม่มีความหมายหรือเป็นประโยชน์เฉพาะตนเองหรือพวกพ้อง ตรงนี้ต้องรับผิดชอบในเชิงธรรมาภิบาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ งบประมาณทุกบาทที่โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการได้มาต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด จะคอร์รัปชันไม่ได้ตรงนี้เป็นหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญ^{๖๘}

๒. กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผล

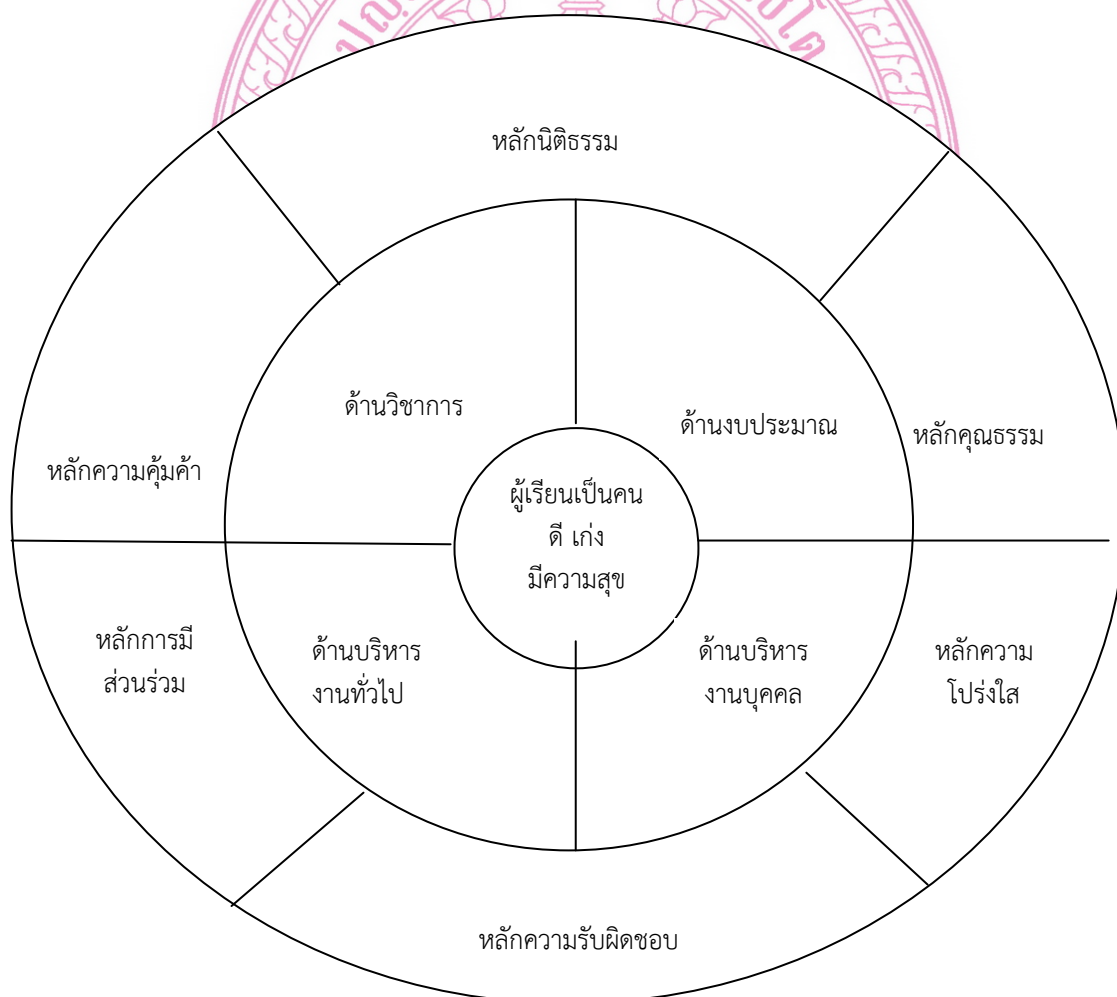
^{๖๘} เกษม วัฒนชัย, ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย, หน้า ๒๑.

๓. ทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส และมีเหตุผล เรื่อง “ความมีเหตุผล” มาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งมี ๓ เรื่องใหญ่ๆ คือ

- ๑) ทางสายกลาง (Moderation) หรือ มัชฌิมาปฏิปทา
- ๒) ทำอะไรต้องมีเหตุผล (Reasonableness) และ
- ๓) มีภูมิคุ้มกัน (Self immunity)

๔. ต้องมีระบบรับผิดชอบต่อผลการบริหารการศึกษา ต้องสร้างระบบให้มีคนรับผิดชอบครูใหญ่หัวหน้าหมวด ผู้อำนวยการเขตเลขาธิการของแห่งต่างๆ ต้องรับผิดชอบ ถ้าสร้างตรงนี้เชื่อว่าระบบจะมีธรรมาภิบาล และสามารถเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยหลักการดังนี้ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า^{๖๙}

แผนภูมิที่ ๒.๒ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

^{๖๙} กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, หน้า ๓๐ - ๓๑

โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไปในการจัดการศึกษา ที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขดังแผนภูมิความสัมพันธ์ที่ ๒.๒

จากที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่าการใช้ธรรมาภิบาลในสถานศึกษานั้นจะทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพในการบริหารซึ่งเกิดจากการบูรณาการนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า มาปรับใช้กับการบริหารสถานศึกษาซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีศักยภาพสอดคล้องกับนโยบาย โปร่งใสทุกขั้นตอน สามารถตรวจสอบได้ประธานาธิบดี กุฎการปฏิรูปองค์กรของรัฐนี้ได้ถูกนำมาปฏิบัติและการปรับใช้กับแต่ละสมัยจนถึง ปัจจุบันนี้

๒.๖ ธรรมาภิบาลในต่างประเทศ

ธรรมาภิบาลในประเทศต่างๆ

นางสาวสันถวณท์ พยาเลี้ยง ธรรมาภิบาลและการปฏิรูปองค์กรของรัฐในสหรัฐอเมริกา หลักการปกครองที่ดีได้รับ การยอมรับ และถือปฏิบัติอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกาแต่ไม่ได้เป็นที่รู้จักในนามของ Good Governance กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาได้พยายามเริ่มปฏิรูป การบริหารภาครัฐ ครั้งแรกช่วงปี พ.ศ. ๒๔๗๙ - ๒๔๘๐ ซึ่งในสมัยของประธานาธิบดี Roosevelt โดยรัฐบาลได้ออกกฎหมายว่าด้วยการ ปฏิรูป องค์กรของรัฐ พ.ศ. ๒๔๗๙ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงาน^{๗๐}

นางสาวสันถวณท์ พยาเลี้ยง ในสมัยของประธานาธิบดี Clinton (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๓) สหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้ง National Performance Review : NPR เพื่อทำการตรวจสอบ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐ และได้ผ่านกฎหมายที่เรียกว่า Good Governance Performance and Results Act : GPRA เมื่อ ต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ทุกหน่วยงานของรัฐต้องส่งแผน ๕ ปี ของการพัฒนาองค์กร ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และหลักการ ประเมินผล ระเบียบดังกล่าวนี้ทำให้แต่ละ หน่วยงานของรัฐตระหนักถึงประสิทธิภาพของการทำงาน ของตัวเอง และช่วยทำให้มีการประเมิน เพื่อทราบปัญหาและจุดบกพร่องของหน่วยงานได้ชัดเจนขึ้น ครั้นถึงตอนปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ประธานาธิบดี Clinton ได้อนุมัติและเร่งรัดให้มีการปฏิรูปองค์กรรัฐ เพิ่มเติม ซึ่งรวมการลดขนาด ของหน่วยงาน ตัดตอนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่รุ่มร่ามลงถึงประมาณ ครั้งหนึ่งของระเบียบปฏิบัติที่ บังคับใช้อยู่ ณ ขณะนั้น และยังได้เร่งให้ทุกหน่วยงานหลังจากมีการ นำไปสู่การปฏิบัติเพียง ระยะเวลา ๑ ปี เท่านั้น สหรัฐอเมริกาสามารถปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ได้ ถึง ๑ ใน ๔ ของ แผนงานทั้งหมด ส่วนหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จกับแผนปฏิรูป ราชการได้ อย่างรวดเร็วเป็นเพราะรัฐบาลสหรัฐอเมริกาคัดสรรเงินทดแทนให้กับพนักงานที่สมัครใจ

^{๗๐}นางสาวสันถวณท์ พยาเลี้ยง, การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต ๑, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖.

ลาออก ก่อนถึงกำหนดเกษียณราชการ ในการปฏิรูปให้องค์กรขนาดเล็กลงมีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ สูงขึ้น ย่อมมีความจำเป็นในการใช้คนน้อยลงแต่คงทำงานที่มีคุณภาพไว้^{๗๑}

นอกจากนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในการปฏิรูปองค์กรของรัฐใน สหรัฐอเมริกาคือ การระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานย่อยต่าง ๆ และค้นหาความต้องการของกลุ่ม องค์กรที่จะถูกปฏิรูปโดยให้ช่วยกันตอบคำถามหลักดังต่อไปนี้

๑. ถ้าหากหน่วยงานขององค์กรใดองค์กรหนึ่งถูกยุบ เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่า หน่วยงานใดจากภาครัฐหรือเอกชน สามารถดำเนินงานแทนหน่วยงานที่จะถูกยุบ

๒. ถ้าหากมีกิจกรรมบางอย่างของประเทศที่รัฐยังดำเนินงานไม่เสร็จ เจ้าหน้าที่ใน องค์กรคิดว่ารัฐควรปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่ เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิผลการ บริการต่อลูกค้าหรือประชาชน

๓. เจ้าหน้าที่ในองค์กรคิดว่าลูกค้าทั่วไปของคนไม่เฉพาะกลุ่มผู้ที่มีส่วนเสียส่วนได้ โดยตรง จะรู้สึกอย่างไรกับการยุบหน่วยงานดังกล่าว

ผลการปฏิรูปองค์กรของรัฐตามคำแนะนำของ National Performance Review : NPR เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิผล ส่วนตัวชีวิต ได้แก่ ต้นทุนประโยชน์ กฎระเบียบ มาตรฐานการให้บริการ ขนาดและโครงสร้างของรัฐ การให้ข้อมูลข่าวสาร และความไว้วางใจ

จะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกาเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรของรัฐเป็นหลัก เรื่องจากระบบราชการค่อนข้างเหอะเหอะ พนักงานขาดขวัญและ กำลังใจ ความล่าช้าของระเบียบราชการต่าง ๆ และความไม่เหมาะสมระหว่างผลของการ ดำเนินงานและผลตอบแทน ดังนั้น NPR จึงเน้นที่การพัฒนาองค์กร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ความล่าช้าของระเบียบราชการต่าง ๆ และความไม่เหมาะสมระหว่างผลของการดำเนินงานและ ผลตอบแทน ดังนั้น NPR จึงเน้นที่การพัฒนาองค์กร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของพนักงานและ ปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรรัฐ ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ถูกหล่อหลอมมาจากระบอบประชาธิปไตยเสรีและระบอบทุนนิยมประเทศ สหรัฐอเมริกาจึงได้มี การพัฒนา สร้างพื้นฐาน และให้ความสำคัญด้านกฎหมาย ความเสมอภาค ความโปร่งใส การ ตรวจสอบ คุณภาพชีวิต และสิทธิมนุษยชน พื้นฐานดังกล่าวค่อนข้างเข้มแข็งเมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศกำลังพัฒนาทั่วไป อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาก็มีการปรับปรุงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง ปัญหาปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจไม่ใช่อุบัติที่ว่า “รัฐควรทำ อะไร” เพื่อพัฒนาประเทศ แต่ทว่า “รัฐควรทำอย่างไร” เพื่อให้ประเทศและประชาชนมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ท้าทายยิ่งสำหรับ สหรัฐอเมริกา คือการผสมผสานและปรับใช้ องค์กรประกอบอื่น ๆ ของธรรมาภิบาล ให้เสมือนหนึ่งเป็นวัฒนธรรมขององค์กรมากกว่าที่จะต้อง มี หน่วยงานแยกต่างหากที่ต้องคอยตรวจสอบ ประสิทธิภาพการทำงานอยู่ตลอดเวลา

ธรรมาภิบาลกับกองทัพ : การควบคุมทหารและพลเรือน การควบคุมทหารโดย พลเรือน หรือการให้พลเรือนมีอำนาจในกิจการทหารนั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหาร (Civil – Military Relations) แนวคิดเรื่องนี้เป็นผลจาก การ

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗ – ๓๘.

นำเสนอของ แซมมวล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) ในผลงานทางวิชาการปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน งานดังกล่าวจัดว่าเป็นตำราหลักของการศึกษา บทบาททหารกับการเมือง (The Soldiers and The State)

รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารในสังคมอเมริกันก็คือ การควบคุมทหารโดยพลเรือน ซึ่งหลักการควบคุมทหารโดยพลเรือนนี้ได้รับการยอมรับเป็น องค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตยโดยตะวันตกมาโดยตลอด จนกลายเป็นหลักการในการพิจารณาระดับหรือสถานะของระบอบประชาธิปไตยของประเทศกำลังพัฒนา แนวความคิดในเรื่องของการควบคุมทหารโดยพลเรือนที่เกิดขึ้นในสังคมอเมริกันอาจใช้เป็นกรณีศึกษาในเรื่องนี้ กองทัพบก ธรรมมาภิบาลในระบบการเมืองไทยได้

หลักการควบคุมทหารโดยพลเรือนคือการจัดการความรับผิดชอบของพลเรือนในกิจการด้านทหารและด้านความมั่นคง และขณะเดียวกันก็ให้ผู้นำทางทหารมีช่องทางติดต่อโดยตรงกับผู้นำในระดับสูงของรัฐบาล การควบคุมทหาร โดยพลเรือนนั้นมีได้หมายถึงการให้ฝ่ายพลเรือน ได้เข้าไปเป็นผู้ที่ครอบงำและแทรกแซงกองทัพ หลักการควบคุมทหาร โดยพลเรือนจึงเป็นการที่ พลเรือนได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้ทหารควบคุมทหารกันเอง หลักการนี้หากย้อนกลับไปถึง เจตนารมณ์ของผู้สร้างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ก็คือกลัวว่าอำนาจทางทหารจะถูกรวมศูนย์อยู่ในมือของนักการเมืองมากกว่าความกลัวว่าอำนาจทางทหารจะตกอยู่กับมือของนายทหาร ฉะนั้น การควบคุมทหารโดยพลเรือน ได้แก่ การมอบความรับผิดชอบกิจการด้านการทหารและความ มั่นคงให้แก่พลเรือน ขณะเดียวกันก็จำกัดขอบเขตการใช้อำนาจทางทหารของฝ่ายพลเรือนด้วย แนวความคิดการควบคุมโดยพลเรียมี่ต้นรากทางความคิดที่ย้อนกลับไปที่ตั้งแต่ยุคอาณานิคม ปัญหา นี้บรรดาผู้สร้างรัฐธรรมนูญอเมริกาได้เห็นตั้งแต่ในสมัยที่สหรัฐอเมริกายังอยู่ภายใต้ระบบอาณานิคมของอังกฤษ ก็คือทำอย่างไรจะควบคุมไม่ให้มีอำนาจทางทหารอย่างไม่ถูกต้อง การที่อำนาจ ทางทหารทั้งการประกาศสงครามและการทำสงครามถูกมอบไว้ในมือของกษัตริย์อังกฤษ ทำให้ เกิดการใช้อำนาจทางทหารอย่างไม่ชอบธรรมต่ออาณานิคมชาวอเมริกัน การใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้อง เช่นนี้กลายเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่การเกิดสงครามกบฏเอกราชของชาวอเมริกันขึ้น จนทำให้ อังกฤษเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และต้องถอนตัวออกไปจากการปกครองสหรัฐอเมริกาในที่สุด

นางสาวสันถวภัทร์ พยาเลียง หลักการที่สำคัญที่เกี่ยวกับธรรมมาภิบาลกับกองทัพในรัฐธรรมนูญอเมริกัน มี ๒ ประเด็น หลัก คือ^{๗๒}

๑. หลักการควบคุมทหารโดยพลเรือน

๒. หลักการของการแยกอำนาจและการตรวจสอบ – ถ่วงดุล

๑) การแยกอำนาจของพลเรือนในการควบคุมกองทัพเป็นการแยกอำนาจ ของการประกาศสงครามและการทำสงครามออกจากกัน โดยอำนาจในการประกาศสงครามเป็น ของรัฐสภา (รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา อนุมาตรา ๘, มาตรา ๑) และให้อำนาจในการดำเนิน สงครามของประธานาธิบดี ทั้งนี้ประธานาธิบดีมีฐานะเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด (อนุมาตรา ๒, มาตรา ๒) โดยหลักการของแยกอำนาจทางทหารออกจากกันคือ ความพยายามไม่ให้อำนาจทาง ทหารอยู่ในมือของ

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘ - ๔๐.

สถาบันการเมืองของพลเรือนเพียงสถาบันเดียว ซึ่งสภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดการ ตรวจสอบและถ่วงดุล ระหว่างสถาบันของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

๒) การแยกอำนาจในสถาบันของฝ่ายบริหาร โดยมีการแยกอำนาจระหว่าง รัฐบาล กลางและรัฐบาลมลรัฐ เช่น รัฐสภาออกกฎหมายสำหรับการปกครองและการควบคุมกองกำลัง ทางบกและ ทางอากาศ (อนุมาตรา ๘, มาตรา ๑) ส่วนการระดมกองกำลังทหารอาสาสมัคร (National Guard) ให้ เป็นไปตามกฎหมายของสหพันธ์และการแต่งตั้งผู้มีหน้าที่ในการบังคับบัญชา ก็เป็นเอก สิทธิ์ของแต่ละ มลรัฐ

จากหลักการทั้ง ๒ ประการ ของรัฐธรรมนูญของอเมริกัน ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าหลัก ของ การควบคุมพลเรือนก็คือ การแยกอำนาจของพลเรือนในการควบคุมกองทัพ เพราะการลด อำนาจ ทางการเมืองของทหารก็คือ การเพิ่มอำนาจของพลเรือนในเงื่อนไขของการจัดความสัมพันธ์ ระหว่าง พลเรือนกับทหารในสังคมนั้น ๆ แต่การให้อำนาจของพลเรือนเพิ่มมากขึ้นนี้ได้เป็น การยอมให้ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของพลเรือนมีอำนาจสมบูรณ์เหนือกองทัพจนกลายเป็นการครอบงำ กองทัพได้ ปรากฏการณ์ที่เห็นนกระบวนการควบคุมทหารโดยพลเรือนของสังคมทางการเมือง อเมริกันก็คือการ ทำงานร่วมกันระหว่างประธานาธิบดีกับรัฐสภา การที่มีความเห็นร่วมกันหรือ แตกต่างกันย่อมเป็น ภาพสะท้อนหลักการในเรื่องการแยกอำนาจและการใช้การตรวจสอบ - ถ่วงดุล โดยทั่วไปในระบบ ทางการเมือง สมดุลของอำนาจดังกล่าวอาจโน้มเอียงไปยังสถาบันใดสถาบัน หนึ่งได้ในแต่ละช่วงเวลา ของสถานการณ์ทางการเมือง ฉะนั้น การควบคุมโดยพลเรือนในระบบ ทางการเมืองอเมริกันจะมี ประธานาธิบดีในฐานะหัวหน้าของฝ่ายบริหาร ใช้อำนาจในการควบคุม โดยพลเรือนผ่านกระบวนการ ที่เรียกว่า “อำนาจในการควบคุมของประธานาธิบดี (Presidential Control)” และรัฐสภาใช้อำนาจ ในกระบวนการของ “อำนาจในการควบคุมของรัฐสภา (Congressional Control)” การควบคุมนี้ เป็นการแยกอำนาจระหว่างประธานาธิบดีกับรัฐสภา มิใช่ เป็นการควบคุมพลเรือโดยแยกอำนาจ ระหว่างพลเรือนกับทหาร และหลักการเหล่านี้หากพิจารณา ย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ของการ สร้างประเทศของสหรัฐอเมริกา ก็คือ ผลผลิตของ กระบวนการรัฐธรรมนูญที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ยุคหลัง สงครามเอกราชของสหรัฐอเมริกา และได้รับ การยอมรับและใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ธรรมาภิบาลในประเทศบอสวานา

นับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นต้นมา ประเทศ บอ สวานาเริ่มมีการบริการจัดการที่เป็นประชาธิปไตย มีพรรคการเมืองหลายพรรค ปัจจุบัน บอ สวานาเป็นประเทศที่ถือว่าแตกต่างจากประเทศในกลุ่ม Sub - Saharan Africa เพราะว่ามี รัฐบาลที่มีเสถียรภาพ ไม่มีการปฏิวัติรัฐประหารเหมือนประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ทั้งนี้บอสวานา ได้ รักษาหลักนิติธรรม และหลักประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความแตกต่าง ในเรื่อง ทางการเมือง ความเชื่อในศาสนา อีกทั้งมีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมทุกๆ ๕ ปีอย่าง ต่อเนื่อง (SIA ๑๙๙๘)

จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาพรรคการเมืองชื่อ Botsawana Democratic Party (BDP) ได้รับการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นตลอดมา ยกเว้นปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่พรรคฝ่ายค้านคือ Botswana National Front (BNF) ได้ชนะการเลือกตั้ง การเมืองลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเลือกตั้งที่ บริสุทธิ์ยุติธรรม จะอย่างไรก็ตามแม้บอสวานาจะมีการบริหารการปกครองที่ดี แต่ก็ไม่มี

หลักประกันว่าภูมิคุ้มกันดังกล่าวจะยั่งยืนหรือไม่ ในสมัยการปกครองของพรรค BNF รัฐบาลได้ จัดตั้งหน่วยงานที่ช่วยขจัดปัญหาคอร์รัปชันโดยใช้ชื่อว่า The Directorate on Corruption and Economic Crime นอกจากนี้ยังเตรียมการที่จะจัดตั้งสำนักงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ (Office of the Ombudsman) เพื่อเป็นการให้หลักประกันการบริการที่ดีของรัฐแก่ประชาชน

การที่ประเทศบอสวานาได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จในการบริหารการจัดการที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในแถบแอฟริกาเป็นเพราะว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์คือ สื่อองค์กรประชาสังคม การบริการสาธารณะ กระบวนการยุติธรรมและสถาบันประชาธิปไตย อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่มีส่วนส่งเสริมให้บอสวานาประสบความสำเร็จในการบริหาร การจัดการที่ดีคือ ผู้นำกับประชาชนต่างก็ได้รับประโยชน์ที่เอื้อต่อกันและกันจากการมีธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังเป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นธรรมาภิบาลจึง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปกครองเป็นไปด้วยดี ดังเห็นได้จากตัวชี้วัดและตัวอย่างตัวชี้วัดใน ประเทศบอสวานา ดังตาราง

ตารางที่ ๒.๑ ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในประเทศบอสวานา

ตัวชี้วัด	ตัวอย่างตัวชี้วัด
การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม	การจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสมาชิก	การมีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (National Assembly)
การเลือกตั้งที่มีความชอบธรรม	การมีองค์กรกำกับกับการเลือกตั้ง (Supervisor of Elections)
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง (Electoral Law)	สิทธิในการเลือกตั้งเปลี่ยนจาก ๒๑ ปี เป็น ๑๘ ปี ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งไม่เกิน ๒ สมัย ๆ ละ ๕ ปี
องค์กรจัดการเลือกตั้ง	การมีคณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ (Independence Electoral Commission)
สื่ออิสระ	การอนุญาตให้เอกชนมีสถานีวิทยุเป็นของตนเอง
ประชาสังคม	องค์กรสตรี
	องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม
	กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
ความร่วมมือระหว่างสื่อมวลชนกับองค์กรประชาสังคม	Botswana Human Rights Centre
กฎหมายตรวจสอบสมาชิกรัฐสภา	การแสดงบัญชีทรัพย์สินของสมาชิกรัฐสภา
การควบคุมประสิทธิภาพขององค์กรวิสาหกิจ	การจัดตั้งหน่วยติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรวิสาหกิจ (Public Monitoring Unit, Ministry of Finance and Developed Planning)
การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี	การจัดตั้งองค์กรเฉพาะที่ดูแลเรื่องสิทธิสตรี (The Democracy Project of the University of Botswana)

	and Emang Basadi – Women Stand – up for Your Rights)
การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	องค์กรเฉพาะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (Kgotla)
บริการสาธารณะ	การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริการสาธารณะ (Public Service Commission)
ความยุติธรรม	การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกิจการด้านความยุติธรรม (Judicial Service Commission)
การจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวง	การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการคอร์รัปชันและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Directorate on Corruption and Economic Crime)
หลักประกันการบริการที่ดีของรัฐ	การมีสำนักงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ (Office of the ombudsman)

ที่มา : The Special Initiative on Africa, United Nations, ๑๙๙๘.^{๗๓}

การใช้ธรรมาภิบาลในต่างประเทศสามารถสรุปได้เป็น ๒ ส่วน คือในประเทศที่พัฒนา แล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา จะเห็นได้ว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และปรับปรุงประสิทธิผลขององค์กรของรัฐ การที่ระบบ การเมือง และเศรษฐกิจของสหรัฐฯ เติบโตมาจากระบอบประชาธิปไตยและทุนนิยม จึงได้ปู พื้นฐานกฎหมายที่ ยุติธรรม ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค ความโปร่งใส การตรวจสอบคุณภาพ ชีวิตและสิทธิ มนุษยชน ปัจจุบันสหรัฐฯ ยังมีความพยายามที่จะปรับการทำงานขององค์กรของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมธรรมาภิบาลให้กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กรมากกว่าการ ที่จะต้องมีองค์กร คอยตรวจสอบ หรือจับผิดการทำงาน

ในขณะที่ประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบอสวานา ก็กำลัง อยู่ ในช่วงของการนำธรรมาภิบาลไปปรับใช้ เพื่อเป็นกลไกที่ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ของ ประเทศให้ดีขึ้น สร้างระบบการทำงานในองค์กรของรัฐให้มีความโปร่งใส และชัดเจน ทั้งนี้ การมีธรรมาภิบาลก็จะทำให้ต่างประเทศเกิดความเชื่อมั่นต่อการลงทุนได้

ในประเทศฟิลิปปินส์มีความก้าวหน้าในการนำหลัก Total Quality Management ให้ เข้าสู่ Total Quality Governance ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักการดำเนินงานของธุรกิจที่เน้น ประสิทธิภาพของการจัดการ ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีความพยายามในการใช้ธรรมาภิบาลเพื่อ แก้ไข ปัญหาการคอร์รัปชันและพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ส่วนประเทศบอสวานาได้มีการปรับใช้ ธรรมาภิบาลในองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการจัดตั้งองค์กรใหม่ที่ใช้หลักธรรมาภิบาล

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒ – ๔๕.

นอกจากนั้น ตัวชี้วัดธรรมมาภิบาลบางตัวชี้วัดของต่างประเทศอาจนำมาปฏิบัติได้ในประเทศไทย หากแต่สมควรจะต้องมีการประเมิน ตรวจสอบ หรือวิจัยเพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมต่อประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการทั้งจากภายในและภายนอก ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะของผู้นำที่สำคัญ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม มีความมุ่งมั่น ชยัน อดทน มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำสูงเป็นคนกล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีความจริงใจ ในการบริหารจัดการผู้บริหารสามารถใช้เทคนิควิธีและหลักการต่างๆ ที่หลากหลาย มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์และปัจจัยแวดล้อม หลักธรรมมาภิบาลเป็น แนวทางสำคัญในการบริหารจัดการ จัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อันมีหลักพื้นฐาน ๖ ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นหลักการบริหารงานที่ดีให้ผู้บริหาร ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ อย่างถูกต้องและ เสมอภาค ยึดมั่นในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรในโรงเรียน เน้นความโปร่งใสสามารถ ตรวจสอบได้ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา เปิด โอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร การตัดสินใจ และประเมินผลการบริหารโรงเรียน อย่างเที่ยงธรรม มีความรับผิดชอบต่อ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ ส่วนรวมโดยธรรมาภิบาลให้มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๒.๗ บทบาทผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมมาภิบาล

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ ได้กล่าวว่าผู้บริหารนั้นเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนองค์กร การใช้ หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารนั้น ได้กล่าวไว้ในการนำธรรม รัฐมาปฏิบัติ ผู้บริหารควรบริหารจัดการด้วยเป็นธรรม ให้ความยุติธรรมกับทีมงาน การตัดสินใจก็ ควรให้ทีมงานมีส่วนร่วม ซึ่งให้ทุกคนเข้าใจถึงบทบาทและปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงานเพื่อการ บริหารจัดการที่ดี^{๗๔}

ปัญญา ฉายะจินตาวงศ์และคณะ ได้กล่าวว่าผู้บริหารมีหน้าที่ ประสานงานระหว่าง คณะกรรมการกับพนักงานต้องมีรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ มีการ บริหารงานอย่างโปร่งใสพร้อมที่จะให้ตรวจสอบได้ทุกเวลาและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอย่าง ยุติธรรม^{๗๕}

ยุทธ วงฉัตรธาร ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างกระบวนการธรรมรัฐหรือการ กำกับดูแลกิจการที่ดี ควรเริ่มต้นด้วยความตั้งใจจริงของคณะผู้บริหารและคณะกรรมการที่เข้มแข็ง ซึ่ง ประกอบด้วย คณะกรรมการที่สามารถอำนาจซึ่งกันและกัน และต้องมีประสบการณ์ในการ บริหารองค์กรโดย

^{๗๔}เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, คนเด่น, วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๕๕ - ๖๐.

^{๗๕}ปัญญา ฉายะจินตาวงศ์และคณะ, ธรรมรัฐ วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๙ - ๑๑.

กำหนดแนวทางการบริหารชี้ให้เห็นบทบาท และทิศทางที่ชัดเจนในการ ดำเนินงานร่วมกัน สร้างกระบวนการจัดการที่รัดกุม มีการพิจารณาตัดสินใจ เพื่อป้องกันมิให้เกิด ความเสียหาย สร้างความคล่องตัวให้เกิดขึ้นในการบริหารงาน^{๗๖}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาท ผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในฐานะนิติบุคคลซึ่งได้กำหนดแนวทางการบริหารตามธรรมาภิบาลคือ^{๗๗}

๑. รวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน การบริหารแนวใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารและตัดสินใจ โดยอาศัยข้อมูลมากกว่าสามัญสำนึก ดังนั้นผู้บริหารจึง จำเป็นจะต้องรวบรวม จัดระบบข้อมูลและใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการตัดสินใจให้ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๒. วามแผนและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ การวางแผนมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารมี ทิศทางในการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน สามารถดำเนินการบริหารตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตามแผนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

๓. ศึกษากฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติ บุคคล ผู้บริหารมีอำนาจอย่างอิสระ ขณะเดียวกันรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองเต็มที่ ดังนั้นเพื่อป้องกันความผิดพลาดเชิงกฎหมายและการตัดสินใจของตน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องทำ ความเข้าใจกฎหมายอย่างแท้จริง

๔. การบริหารและการตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล การศึกษาเป็นการบริการ สาธารณะ เพื่อให้การบริหารและการตัดสินใจที่มีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหาร ควรดำเนินงาน โดยใช้อำนาจของคณะบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะ มากได้

๕. จัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง ผู้บริหารจำเป็นจะต้องจัดทำระบบบัญชีให้ ครบถ้วน ความถูกต้องตามระบบและระเบียบของทางราชการ เพื่อการบริหารของตนให้เป็นไปด้วย ความโปร่งใส

นายอานันท์ ปันยารชุน หลักธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยควรมี องค์ประกอบดังนี้^{๗๘}

๑. ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และความเป็นอิสระในนโยบายการศึกษา
๒. ความรับผิดชอบในการตัดสินใจของตนเอง
๓. การสนองตอบความต้องการของสังคม
๔. คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพของอาจารย์ นักศึกษา และหลักสูตร มีงบประมาณรายได้และรายจ่าย ดังตารางที่ ๒.๒

^{๗๖} ยุทธ วังฉัตรธาร, การสร้างกระบวนการธรรมรัฐ วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒ – ๑๓.

^{๗๗} กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖, หน้า ๑.

^{๗๘} นายอานันท์ ปันยารชุน, มุมมองนายอานันท์, หนังสือพิมพ์มติชน, เดือนกรกฎาคม, วันที่ ๒๖, ๒๕๔๒, หน้า ๗.

ตารางที่ ๒.๒ ตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความเป็นธรรม	การใช้ระบบสัญญาจ้างงานกับบุคลากรอย่างเป็นธรรมและชัดเจน
	การกำหนดช่วงระยะเวลาที่แน่นอนในการประเมิน
	การสร้างแรงจูงใจและแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานได้เต็มที่
	ความสามารถที่จะร้องทุกข์ต่อกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์ได้ เมื่อไม่ได้รับความ เป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา
	มีระบบบริหารการเงินและทรัพย์สินที่ชัดเจน เป็นขั้นตอน ตรวจสอบได้
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความเป็นธรรม	การมีอำนาจอิสระของกรรมการอุทธรณ์ร้องทุกข์ในการพิจารณาค่าอุทธรณ์ร้องทุกข์ของบุคลากร
	บุคลากรได้รับข้อดีและข้อแก้ไขในการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละช่วง
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความโปร่งใส	การประกาศหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบให้ประชาคมรับทราบ
	การประกาศตารางเงินเดือนและขั้นเงินเดือนให้ประชาคมรับทราบ
	กระบวนการในการพิจารณาความดีความชอบเป็นไปอย่างเปิดเผย
	การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของการพัฒนาบุคลากร
	มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการคัดเลือกบุคลากรและประกาศให้ประชาคมรับทราบ
	การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสวัสดิการต่าง ๆ
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความโปร่งใส	การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับแผนงาน กฎ ระเบียบของมหาวิทยาลัย
	การประชาสัมพันธ์การรับสมัครบุคลากรเข้าทำงานอย่างทั่วถึงไปสู่ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในตำแหน่งต่าง ๆ
	บุคลากรมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์และปัญหาขององค์กร
	บุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์กร
	การกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจนเพื่อให้ตรวจสอบได้ง่าย
	ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถสื่อสารกันได้สองทาง

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
การมีส่วนร่วม	บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งผู้บริการ
	อธิบดีรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาคมในเรื่องนโยบายหรือการบริหาร
	แผนงานของหน่วยงานได้มาจากความคิดของสมาชิกทุกคนในหน่วยงาน
	ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของบุคลากรส่วนใหญ่
	อธิการบดีเป็นผู้ที่คนส่วนใหญ่ในประชาคมมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน
	บุคลากรมีส่วนร่วมในการพิจารณาการได้รับการฝึกอบรม/การลาศึกษาต่อของ บุคลากร
	การทำงานเป็นทีมในการบริหาร
การตรวจสอบการดำเนินงานของผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบาย	
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ความมีอิสระ	การใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นระบบเหมาะสม ทั่วถึงเสียได้
	มีการประเมินผลการใช้งานแบบภายหลัง คือ ดูที่ผลผลิตของงาน
	การเปิดโอกาสให้ปรับเปลี่ยนแผนงานได้โดยง่าย เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม
	ทุกหน่วยงานมีอิสระในการบริหารจัดการและหารายได้ของตนเอง โดยมีเกณฑ์ กลางในการดำเนินการเหมือนกัน
	สภามหาวิทยาลัยเน้นบทบาทด้านการกำหนดนโยบาย
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ประสิทธิผล	การใช้อำนาจบริหารจากระดับสูงสู่ระดับปฏิบัติเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบังคับบัญชา
	ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานทางวิชาการ
	การบังคับบัญชาหลายขั้นตอนจะเป็นการประกันความถูกต้องและความ ยุติธรรม
	ข้อมูลเกี่ยวกับการสรรหาผู้บริหารควรเปิดเป็นความลับ เพื่อรักษาสิทธิ ส่วน บุคคล
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
ประสิทธิผล	อธิการบดีควรมีอำนาจบริหารงานอย่างอิสระ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด
ความคล่องตัว	การลดจำนวนขนาดสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัย
	คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีขนาดเล็กเพื่อความคล่องตัวในการบริหาร

ที่มา : ที่ประชุมสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๓.

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการบริหารแบบธรรมาภิบาลพอที่จะสรุปได้ว่า การบริหารองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลต้องอาศัยปัจจัยหลายประการในการบริหารให้มีประสิทธิภาพซึ่งอาจสรุปเป็นดังนี้ คือผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งข้อกฎหมาย กฎข้อบังคับ องค์ความรู้ทางการบริหารในด้านต่างๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ในการบริหาร เนื่องจากการบริหารแบบธรรมาภิบาลนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจ การวางแผนในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารจะต้องยึดหลักพุทธศาสนาในการบริหารโดยนำหลักธรรมมาบูรณาการกับการบริหาร แบบธรรมาภิบาลซึ่งจะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของคนในองค์กรซึ่งหลักธรรมที่สำคัญที่ควรนำมาใช้ในการบริหารควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลทศพิธราชธรรม เพราะจะทำให้ผู้บริหารเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีความรอบคอบ มีคุณธรรมและมีความยุติธรรมในการบริหาร

๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ อย่างมีกลยุทธ์ โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำทรัพยากรทางการบริหารรวมถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ มาประกอบกันเพื่อแก้ปัญหา และดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากการศึกษาเอกสารหลายๆ เล่ม ปรากฏว่ามีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ ได้เสนอระบบการจัดการด้านปัจจัยในการบริหารงาน (CHAKRITS ๕M : Social Development Component) ไว้ดังนี้^{๗๙}

การที่นักจัดการพัฒนาสังคมไม่ว่าจะปฏิบัติอยู่ในระดับใด จะสามารถนำเอานโยบายของฝ่ายการเมือง หรือนโยบายและคำสั่งของผู้บังคับบัญชาไปปฏิบัติจัดทำให้เกิดผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีนั้น นอกเหนือจากที่เขาผู้นั้นจะต้องมีความสำนึกถึงสังคมและประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ตนเองถูกวางตัว หรืออาสาเข้าในความรับผิดชอบในการสร้างผลประโยชน์แล้ว นักจัดการผู้นั้นยังจำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถที่จะกำหนดระบบงานระเบียบและเทคนิคในการปฏิบัติงาน สร้างความพร้อมและความสามารถที่จะใช้สิ่งเหล่านี้ให้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการทำงานของตน และหน่วยงานของตนอีกด้วย ระบบงานและระเบียบเทคนิคในการปฏิบัติที่กล่าวถึง สามารถแยกออกเป็น ๕ ด้านดังนี้

๑. **M๑.(Mechanism)** ได้แก่ ด้านการจัดการองค์กร ซึ่งหมายถึง การกำหนดรูปแบบและภารกิจขององค์กร.การแบ่งส่วนขององค์กร.การกำหนดกิจกรรมของแต่ละหน่วยงาน การกำหนดตำแหน่งงาน (Position).พร้อมหน้าที่ในความรับผิดชอบและอำนาจ (Authority) ของแต่ละตำแหน่ง แต่ละส่วน แต่ละระดับ (Level).และขององค์กรเป็นส่วนรวม การกำหนดโครงสร้างและความสัมพันธ์ของงานส่วนต่างๆ ของแต่ละองค์กร สร้างระบบการควบคุมให้ทุกส่วนขององค์กรได้เป็นอย่างดีสืบเนื่องและมีเอกภาพ

^{๗๙} จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, การจัดการด้านปัจจัยในการบริหารงาน, (กรุงเทพมหานคร : ไทโยพัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๑-๓.

๒. M๒.(Money) ได้แก่ ด้านการเงินที่จะต้องหาเงินมาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม ตามที่กำหนดเวลาที่ถูกต้องสอดคล้องกัน ดังนั้นการพิจารณาเรื่องแหล่งเงิน การจัดสรรเพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายในกิจกรรม และรายการต่างๆ ให้ได้สัดส่วนที่จะได้ผลตอบแทนสูงสุด และการควบคุมใช้จ่าย ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์โดยไม่รั่วไหลสูญเสีย หรือฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็น แต่ในขณะเดียวกันเพื่อที่จะ สนับสนุนให้ทำงานได้ดำเนินการไปอย่างราบรื่นจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี การเงินจึง เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องดูแล นอกจากนี้การรายงานฐานะทางการเงินเพื่อแสดงผลการปฏิบัติงาน และ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงในระยะต่อไปก็เป็นกิจกรรมสำคัญของการจัดการด้วย

๓. M๓.(Manpower) ได้แก่ ด้านบุคคล ซึ่งการจัดการที่ดีจำเป็นต้องได้บุคคลที่มี ความรู้ความสามารถ มีคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างอื่นมาบรรจุให้กับตำแหน่งหน้าที่การงานที่กำหนดไว้ และจะต้องให้มีจำนวนพอเพียง ไม่มากเกินไปหรือน้อยไป การจัดการด้านบุคลากรยังควบคุมถึงความจา เป็นที่จะต้องมีการให้ค่าตอบแทน และผลประโยชน์ที่สมบูรณกับภาวะการณ์ปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ความจำเป็นที่จะต้องดูแลความเรียบร้อยของการปฏิบัติงาน และการเพิ่มพูนความรู้สมรรถภาพในการ ปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรภายในหน่วยเป็นระยะๆ ด้วย

๔. M๔.(Material.&Buildings) ได้แก่ การจัดหาและมีไว้ซึ่งเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับปฏิบัติงาน สถานที่บริหารที่เหมาะสมทันสมัยเพียงพอ และมีประสิทธิภาพที่จะ สามารถช่วยให้การดำเนินงานตามหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ อย่างได้ผล หรือเป็นประโยชน์ที่สุด ทั้งนี้ การจัดการด้านนี้ยังหมายความรวมถึง การเสาะแสวงหา การคิดค้น การออกแบบ การควบคุมการใช้ งาน การบำรุงรักษาและเปลี่ยนแปลงชิ้นส่วนประกอบ การซ่อมแซมสิ่งที่ยกพร่องชำรุดเสียหาย หรือที่มี ประสิทธิภาพในการใช้งานต่ำกว่าระดับที่ต้องการ และการถอดถอนจากประจำการหรือรื้อถอน เพื่อ จัดหาหรือจัดหาสิ่งทดแทนภายในกำหนดเวลาที่สมควรได้

๕. M๕. (Methodology and Information) ได้แก่ องค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารอื่น ที่มีค่า นักการจัดการจะต้องนำมาใช้ในการวางแผนงาน การเลือกใช้กลยุทธ์.(Strategy)และกิจกรรม (Activity) ที่ควรดำเนินการ การจัดหน่วยงานและวางระบบงาน การติดต่อสื่อสาร การอำนวยความสะดวก การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การติดตามและควบคุมงาน การประสานงาน การทำงานร่วมกับ หน่วยงานอื่นๆ หรือภาคเอกชน ชุมชน ประชาชน อาสาสมัคร และรูปแบบต่างๆ ให้ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพได้ผล ประเมินผลการปฏิบัติงานและผลงาน การแก้ไขปรับปรุงงานวิธีการทำงาน เพื่อให้งานของหน่วยงานเข้าเป้าหมาย เป็นที่พึงพอใจแก่สังคม และประชาชนกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไป ในสังคม

การจัดองค์ประกอบ (Component) หรือปัจจัยการจัดการ (Management Resources) ด้านต่างๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยแนวคิดและหลักการที่ได้มีการคิดค้นกันมาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานไม่ว่า จะเป็นของราชการหรือภาคเอกชน ก็จำเป็นต้องมีการวางระบบและกำหนดเป็นระเบียบข้อปฏิบัติ ให้แก่ผู้เข้ามาปฏิบัติงาน เมื่อได้ตั้งขึ้นมาแต่แรกแล้ว อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้จะเป็นหน้าที่ของนัก จัดการ เมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในตำแหน่ง ในระยะต่อไปที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มรายละเอียดหรือ ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือการพัฒนาเพื่อให้มีการก้าวหน้า และมีสิ่งที่ดีกว่ามา ทดแทนสิ่งที่ล้าสมัย หรือใช้ไม่ได้อย่างที่เคยเป็นมาแล้ว การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์หรือ ผู้คนในสังคมที่มีความเคลื่อนไหว บางครั้งช้ามีความอ่อนไหวมาก ระบบการจัดการจึงจะต้องการ

ยึดหยุ่น นักจัดการ และผู้ปฏิบัติที่จะต้องเผชิญกับเหตุการณ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดมาก่อน และจะต้องแก้ไข หรือดำเนินการให้ทันเวลา และให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ นั้นๆ ด้วย ทั้งนี้โดยยึดเป้าหมายและเจตนารมณ์ในการสร้างสังคมที่ดีงามเป็นสิ่งสำคัญ

สุปรีชา กมลาศน์ ได้อธิบายว่า แนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศสได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง.ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตารางการบริหาร.เช่น.ทฤษฎีของลูเธอร์.กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน ที่ได้ขยายแนวคิดของฟาโย.กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCORB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing.(การจัดบุคคลเข้าทำงาน).Directing.(การสั่งการหรืออำนวยการ).Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^{๕๐}

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวถึง การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า การบริหาร และการจัดการนั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน การบริหาร ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วนการจัดการ ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่าการบริหาร มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วนการจัดการเป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๕๑}

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมมานำเสนอและเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยงานต่างๆ ดังนี้

สุวรรณ ทองคำ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ๑) ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากเกือบทุกหลัก ยกเว้นหลักคุณธรรมการ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุด ๒) ผู้บริหารโรงเรียนเกือบทุกคุณลักษณะและสถานภาพส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูง กว่าระดับปริญญาตรีส่วน

^{๕๐} สุปรีชา กมลาศน์, พลอากาศโท, หม่อมหลวง, กลยุทธ์การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๕๑} ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

ใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุด ๓) ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ไม่เกิน ๕๐ ปี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวิสัยทัศน์มากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิที่มีคุณวุฒิทาง การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ลงมา ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การบริหารไม่เกิน ๑๐ ปี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มี ประสบการณ์การบริหาร ๑๑-๒๐ ปี มากกว่า ๒๐ ปี ตามลำดับ และผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่ง ในโรงเรียนขนาดกลางส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้บริหาร โรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ตามลำดับ^{๕๒}

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่าสภาพการ บริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีโดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า ในภาพรวมผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ตั้งแต่ ๑-๑๐ ปี และผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ไม่ แตกต่าง กัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ แต่มีด้านที่แตกต่างกัน ๑ ด้าน คือ ด้านหลัก คุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๕๓}

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิมย์ ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการ บริหารทั่วไป ในภาพรวมมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ จนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนการบริหารด้านงบประมาณ มีการบริหารงานที่ผ่าน ระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ ระดับคุณภาพการมีความพยายามจนถึงระดับ คุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อพิจารณา การบริหารในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการ บริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการ มีความตระหนัก^{๕๔}

^{๕๒} สุวรรณ ทองคำ, สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี, *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕),

^{๕๓} เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์, การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี, *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘),

^{๕๔} ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิมย์, การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน, *การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๘๐.

สุจิตรา บุญรัตนพันธุ์ ศึกษาเกี่ยวกับรายงานการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านชายธูป อำเภอท่ามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน บ้านชายธูป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๖ หลัก ตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม ซึ่งแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านชายธูป เสนอแนวทาง คือให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์วางแผน และร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้โดยทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ของตน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษา ลักษณะพิเศษของหลักธรรมาภิบาล จะส่งผลทำให้การทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ตามหลักธรรมาภิบาลประสบ ความสำเร็จอย่างชัดเจน คณะบริหารควรมีภาวะผู้นำปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ สูงสุด และยึดความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ จะทำให้ระดับความสำเร็จในการบริหารงานสูง มากขึ้นอีก การทำงานภายในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และนำไปสู่ความสำเร็จของการ บริหารการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป^{๕๕}

สุนทร อ่อนวัง ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนบ้านนาป่าคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต ๑ พบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนบ้านนาป่าคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต ๑ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามหลักธรรมาภิบาลพบว่า ทุกหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรมและหลักการมีส่วนร่วมตามลำดับสถานศึกษาควรจัด แสดงผลงานการดำเนินการของโรงเรียนให้ชุมชนทราบทุกปี ควรให้ชุมชนมีส่วนรับทราบการ ดำเนินการภายในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มากกว่านี้ปัจจุบันมีการรับฟัง ข้อเสนอแนะจากชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และการบริหารจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ควรให้ชุมชน มีส่วนร่วมเพื่อการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า^{๕๖}

นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงษ์ ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่

^{๕๕} สุจิตรา บุญรัตนพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : เทพรินทร์การพิมพ์ ๒๕๔๙), หน้า ๕๐.

^{๕๖} สุนทร อ่อนวัง, การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนบ้านนาป่าคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต ๑, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๐),

มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านหลักความคุ้มค่า และการเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาล ของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่๑๓ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทั้งโดยรวมและ รายด้านทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา ใดๆเพราะทุกคน เข้าใจในหลักการร่วมกัน แต่ยังมีบุคลากรและกรรมการสถานศึกษาบางส่วนที่ขาด ความรู้ ความ เข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ไม่สนใจกฎ ระเบียบ กติกา และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนเอง ควรให้ สถานศึกษาและส่วนราชการทุกแห่งควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร จัดการอย่างจริงจัง จะทำ ให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ อบรม ให้ทุกฝ่ายเข้าใจหลักธรรมาภิ บาล และนำไปปฏิบัติจริง มีการกำกับติดตาม ประเมินผล และ รายงานต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน อย่างต่อเนื่อง^{๘๗}

สถาบันพระปกเกล้า ได้มีการจัดทำโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผล การ พัฒนา ระบบบริหารจัดการที่ดี (The Development of Indicator for Measuring Good Governance) ซึ่งมาจากแนวคิดว่าการบริหารจัดการที่ดีมีคุณลักษณะที่สำคัญหลายประการได้แก่ เป็นการทำงาน อย่างมีหลักการ มีความรับผิดชอบ สามารถอธิบายเหตุและผลต่อหน้าสาธารณะได้ เป็นการทำงาน ที่ มีความโปร่งใส เปิดเผย ตรวจสอบได้ รับผิดชอบต่อกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ประชาชนมีส่วนร่วม ใน การบริหารจัดการ ร่วมตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ร่วมจัดการสังคมในลักษณะ ประชาคม และสมาชิกในสังคมเคารพสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน รู้หน้าที่ของตนเอง เคารพ กฎระเบียบของ สังคม โดยมีขอบเขตการศึกษาตามการบริหารจัดการที่ดีและแนวทางที่กำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์การ จัดการที่ดีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ และ ๙ สะท้อนหลักการบริหารที่ดี ๖ ประการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคม พ.ศ.๒๕๔๒ ผลการศึกษาพบว่าผลการบริหารจัดการที่ดีทั้ง ๖ หลักมีความเหมาะสมในการ อธิบายการบริหารจัดการที่ ดี โดยประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญดังนี้^{๘๘}

๑. หลักนิติธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความผูกพันต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานได้มา ปฏิบัติหน้าที่ ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงานมีความอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานยึดหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และการทำงาน ภายใต้กฎ ระเบียบ สูงสุด

๒. หลักคุณธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญ คือ การปลอดคอร์รัปชั่น การปลอด จากผู้ทำผิดวินัย การปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ

๓. หลักความโปร่งใส ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ ความโปร่งใสด้าน โครงสร้าง ของระบบ ด้านระบบการให้คุณ ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยของ ระบบงาน

^{๘๗} นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงษ์, สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจ ราชการที่ ๑๓. นครราชสีมา : สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ ๘, หน้า ๔๐.

^{๘๘} สถาบันพระปกเกล้า, **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์กลางท้าว, ๒๕๔๔),

๔. หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการให้ข้อมูลข่าวสาร หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจและหลักการพัฒนาขีดความสามารถในการมีส่วนร่วม

๕. หลักสำนักความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หน่วยงานมีการ สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบ ติดตาม ประเมินผล มีการจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน และหน่วยงานมีแผนสำรอง

๖. หลักความคุ้มค่า ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ การประหยัด การใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการแข่งขัน

ชัชภูมิ สีชมภู ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากทุกด้าน รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยนำเข้า จำแนกเป็นภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และภาวะผู้นำของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ด้านกระบวนการบริหารจัดการ จำแนกเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ การบริหารตามแผนบุคลากร การบริหารตามแผนงบประมาณ การบริหารตามแผนการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา การวางระบบ วางแนวปฏิบัติงาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตรวจสอบถ่วงดุลและการรายงานผลการจัดการศึกษา การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ^{๘๙}

เฉลิมชัย สมท่า ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ พบว่า ผู้ตรวจแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรมหลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส^{๙๐}

ชรินทร์ แฉงดี ทำวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสამัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามัคคีมีปัญหา การ บริหารด้วยหลักธรร

^{๘๙}ชัชภูมิ สีชมภู, รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล, วิทยานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๘),

^{๙๐}เฉลิมชัย สมท่า, การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗),

มาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมาคือ หลักความมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ^{๙๑}

ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลหมายถึง การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพเน้น การเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของสังคมให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความเป็นธรรมทั้งในความคิดและการปฏิบัติ มีจุดหมายเดียวกันมีความเสมอภาค รับผิดชอบโปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักอันจะเป็นพลังขับเคลื่อนองค์การไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปจากแนวคิด ผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าการบริหารจัดการ การศึกษาโดยผู้บริหารศึกษาในฐานะที่สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ผู้บริหารควรนำ หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการบริหารและจัด การศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคนไทยให้ เป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

^{๙๑}ชรินทร์ แผงดี, รูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนบึงพิมพาสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๒, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๑),

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทำงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) โดยศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีจากตำรา บทความและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างสมมติฐาน

ศึกษาโดยวิจัยภาคสนาม (Field Survey) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่จะมาทำการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้อำนวยความสะดวก รองผู้อำนวยความสะดวก ผู้ช่วยผู้อำนวยความสะดวก และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑. ขั้นเตรียมการ คือ ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

๒. ขั้นการพัฒนาเครื่องมือ คือ ใช้กรอบแนวคิดเป็นแนวทางในการจัดการทำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำเสนอที่คณะกรรมการควบคุมการวิจัยตรวจสอบ แนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๓. ขั้นการเก็บข้อมูล คือ นำแบบสอบถามที่คณะกรรมการปรับปรุงแล้วเก็บข้อมูลจากประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑

๔. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล คือ นำข้อมูลที่ได้มาประเมินผล โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิจัย

๕. ขั้นสรุปและอภิปรายผล คือ นำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายและสรุปเป็นผลการศึกษาวิจัย โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเนื้อหา แล้วนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ซึ่งมีจำนวน ๑๑ โรงเรียนซึ่งมีจำนวน ๙๗๕ คน และกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random) โดยศึกษาหน่วยประชากรทั้งหมด จำนวน ๔๘๐ คน คำนวณตามตารางของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๔ คน ดังรายละเอียดของตารางที่ ๓.๑^๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อโรงเรียน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑.โรงเรียนเซนต์หลุยส์	๘๐	๓๙
๒.โรงเรียนเซนต์แอนโทนี	๓๕	๑๕
๓.โรงเรียนสุตะบำรุงพิทยาคาร	๔๒	๒๐
๔.โรงเรียนปัญญพิทยาคาร "สนั่น พิชิตกุล อนุสรณ์"	๓๕	๑๕
๕.โรงเรียนดาราสมุทร	๓๕	๑๕
๖.โรงเรียนดาราจรัส	๔๐	๒๐
๗.โรงเรียนอนุบาลศรีวิกรมการแปลงยาว	๔๕	๒๐
๘.โรงเรียนมารदानถมล	๓๕	๑๕
๙.โรงเรียนศรีวิกรมการ	๔๕	๒๐
๑๐.โรงเรียนจันทราทิราษ	๕๓	๒๐
๑๑.โรงเรียนเทพประสิทธิ์วิทยา	๓๕	๑๕
รวม	จำนวน ๔๘๐ คน	จำนวน ๒๑๔ คน

๓.๔ การสร้างเครื่องมือ

ศึกษาดำรง เอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักธรรมาภิบาล ตลอดจนทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือโดยการจัดทำ ตารางโครงสร้างและเนื้อหาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไข

สร้างแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า ๕ ระดับ โดยสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามองค์ประกอบ ของหลักธรรมาภิบาล

นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเนื้อหา และภาษาที่ใช้ นำมาปรับปรุงแก้ไข

^๑ ฉานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗.

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC อ้างถึงใน เชาว์ อินใย จากนั้นเลือกคำถามข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๖ ขึ้นไป โดยแบบสอบถามการใช้หลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตฉะเชิงเทรา มีค่า IOC ระหว่าง ๐.๖ - ๑.๐๐

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มครูโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ครูชายและครูหญิง ในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อตรวจสอบความ เข้าใจภาษา คำชี้แจงต่าง ๆ ของแบบสอบถาม และวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม คือค่าความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๗๗

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยื่นต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ที่ได้รับการอนุมัติสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำ การศึกษาวิจัย โดยให้ ครูที่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ส่งไปพร้อมกับหนังสือขออนุญาต

ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาสำหรับเก็บแบบสอบถามคืนโดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองจากทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามวันเวลาที่นัดหมายเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนครบทุกฉบับ

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การวัดค่าตัวแปร ตามลักษณะแบบสอบถาม Rating scale การวัด Likert scale แบ่งระดับในการวัดออกเป็น ๕ ระดับ

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙ หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙ หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

^๒ เชาว์ อินใย, เอกสารประกอบการสอนการประเมินผลการเรียน, เลย : โรงพิมพ์รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๔๓, หน้า ๒๕๑.

- ๑) วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารและครู วิเคราะห์โดยการนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)
- ๒) วิเคราะห์ แบบสอบถาม เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- ๓) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่ม ในเรื่องเพศ และ F-test (one way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ที่มีมากกว่า ๒กลุ่ม ในเรื่อง อายุ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์และตำแหน่ง ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD หรือ (scale) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
- ๔) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อบรรยายข้อเสนอแนะการใช้หลักธรรมาภิบาล

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มีดังนี้

- ๑. หาค่าความถี่ (Frequency)
- ๒. หาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร

$$\text{Percentage} = \frac{\text{จำนวนของผู้บริหารและครูนั้่น ๆ}}{\text{จำนวนผู้บริหารและครูทั้งหมด}} \times 100$$

๓. หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$(\bar{X}) = \frac{\sum x}{n}$$

- เมื่อ (\bar{X}) = คะแนนเฉลี่ย
- $\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
- N = จำนวนของผู้บริหารและครู

๔. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร

$$(\bar{X}) \text{ S.D.} = \frac{\sqrt{n\sum x^2 - (\sum x)^2}}{n(n-1)}$$

- เมื่อ S.D. = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- X = ค่าคะแนนแต่ละตัว
- N = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

$\Sigma 2$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

Σx^2 = ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง

๕. ทาค่า t - Test โดยใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}} \left\{ \frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right\}}$$

- เมื่อ
- t แทน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
 - \bar{x}_1, \bar{x}_2 แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มตัวอย่างที่ ๒
 - s_1^2, s_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มตัวอย่างที่ ๒
 - n_1, n_2 แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มตัวอย่างที่ ๒

๖. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ

- F แทน อัตราส่วนของความแปรปรวน
- MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
- MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล จะเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารและครู โดยหาค่าความถี่และร้อยละ (Percent)

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณา เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม

ตอนที่ ๓ ผลวิเคราะห์การศึกษารเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

ตอนที่ ๔ ผลวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

๔.๑ ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารและครูโดยหาค่าความถี่และร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร และครูผู้สอน สถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครู

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครู	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๙๘	๔๕.๘
หญิง	๑๑๖	๕๔.๒
ภาพรวม	๒๑๔	๑๐๐.๐

อายุ			
	ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๒๘	๑๓.๑
	๓๑ - ๔๐ ปี	๘๗	๔๐.๗
	๔๑ - ๕๐ ปี	๖๗	๓๑.๓
	๕๑ ปีขึ้นไป	๓๒	๑๕.๐
ภาพรวม		๒๑๔	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา			
	ปริญญาตรี	๑๕๓	๗๑.๕
	ปริญญาโท	๖๑	๒๘.๕
ภาพรวม		๒๑๔	๑๐๐.๐
ประสบการณ์			
	ต่ำกว่า ๖ ปี	๕๖	๒๖.๒
	๖ - ๑๐ ปี	๘๓	๓๘.๘
	๑๑ - ๒๐ ปี	๕๘	๒๗.๑
	๒๑ ปีขึ้นไป	๑๗	๗.๙
ภาพรวม		๒๑๔	๑๐๐.๐
ตำแหน่ง / หน้าที่			
	ผู้บริหาร	๑๑	๕.๑
	ครูผู้สอน	๒๐๓	๙๔.๙
ภาพรวม		๒๑๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒ และเป็นเพศชาย จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘

อายุ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ อายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ และอายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑

การศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕ รองลงมาเป็นปริญญาโท จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕

ประสบการณ์ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘ รองลงมา ๑๑ - ๒๐ ปี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑ ต่ำกว่า ๖ ปี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ และ ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๙

๔.๒ ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณา เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณา เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. หลักนิติธรรม	๔.๔๓	๐.๒๗	มาก
๒. หลักความรับผิดชอบ	๔.๓๖	๐.๒๕	มาก
๓. หลักความมีส่วนร่วม	๔.๓๕	๐.๓๖	มาก
๔. หลักความโปร่งใส	๔.๓๕	๐.๓๔	มาก
๕. หลักคุณธรรม	๔.๒๗	๐.๓๒	มาก
๖. หลักความคุ้มค่า	๔.๒๗	๐.๓๒	มาก
ภาพรวม	๔.๓๔	๐.๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๔$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักนิติธรรม ($\bar{X} = ๔.๔๓$) หลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = ๔.๓๖$) หลักความมีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๔.๓๕$) หลักความโปร่งใส ($\bar{X} = ๔.๓๕$) หลักคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๒๗$) หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = ๔.๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทธา ในด้านหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน	๔.๗๑	๐.๔๙	มากที่สุด
๒. ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน	๔.๖๗	๐.๕๒	มากที่สุด
๓. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน	๔.๑๘	๐.๖๖	มาก
๔. ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ	๔.๒๐	๐.๘๐	มาก
๕. ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม	๔.๔๑	๐.๖๗	มาก
๖. ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล	๔.๔๓	๐.๘๔	มาก
๗. ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน	๔.๔๔	๐.๗๖	มาก
ภาพรวม	๔.๔๓	๐.๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทธา ในหลักนิติธรรม ครูมีความคิดเห็นต่อ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๓$) และรายละเอียดรายข้อพบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๗๑$) ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๖๗$) ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๔๔$) ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล ($\bar{X} = ๔.๔๓$) ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม ($\bar{X} = ๔.๔๑$) ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๑๘$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในด้านหลักคุณธรรม

หลักคุณธรรม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน	๓.๘๙	๑.๑๐	มาก
๒. ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม	๔.๖๖	๐.๕๔	มากที่สุด
๓. ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส	๔.๑๗	๐.๖๒	มาก
๔. ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา	๔.๒๔	๐.๗๒	มาก
๕. ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ	๔.๔๖	๐.๖๕	มาก
๖. ผู้บริหารเป็นผู้มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๔.๔๗	๐.๘๒	มาก
๗. ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน	๔.๔๓	๐.๗๗	มาก
๘. ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม	๓.๘๖	๐.๙๙	มาก
ภาพรวม	๔.๒๗	๐.๓๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในหลักคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและพบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๖๖$) ผู้บริหารมีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๔๗$) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ ($\bar{X} = ๔.๔๖$) ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ($\bar{X} = ๔.๔๓$) ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา ($\bar{X} = ๔.๒๔$) ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส ($\bar{X} = ๔.๑๗$) ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม ($\bar{X} = ๓.๘๖$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในด้านหลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใส	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้	๔.๖๙	๐.๕๑	มากที่สุด
๒. ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก
๓. ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้	๔.๒๘	๐.๖๕	มาก
๔. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ	๔.๓๗	๐.๗๖	มาก
๕. ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทํำบัญชี ทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	๔.๕๐	๐.๘๒	มากที่สุด
๖. ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงินและพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ	๔.๔๘	๐.๗๒	มาก
๗. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้	๓.๙๖	๑.๐๗	มาก
ภาพรวม	๔.๓๕	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในหลักความโปร่งใส ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทุกข้อ และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ($\bar{X} = ๔.๖๙$) ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทํำบัญชี ทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๕๐$) ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ ($\bar{X} = ๔.๓๗$) ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ($\bar{X} = ๔.๒๘$) ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ ($\bar{X} = ๔.๑๔$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้ ($\bar{X} = ๓.๙๖$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในด้านหลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน	๔.๕๗	๐.๖๒	มากที่สุด
๒. ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน	๔.๓๗	๐.๕๗	มาก
๓. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆของโรงเรียน	๔.๓๒	๐.๕๘	มาก
๔. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน	๔.๔๘	๐.๖๐	มาก
๕. บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน	๔.๔๘	๐.๗๑	มาก
๖. ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ	๔.๒๓	๐.๘๙	มาก
๗. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ	๓.๙๖	๙.๔	มาก
ภาพรวม	๔.๓๕	๐.๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในหลักการมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ($\bar{X} = ๔.๕๗$) บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ($\bar{X} = ๔.๔๘$) ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๓๗$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๓๒$) ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ ($\bar{X} = ๔.๒๓$) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ($\bar{X} = ๓.๙๖$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ในด้านหลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน	๔.๓๘	๐.๘๒	มาก
๒. ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน	๔.๓๗	๐.๖๓	มาก
๓. ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน	๔.๒๖	๐.๖๒	มาก
๔. ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน	๔.๓๔	๐.๖๘	มาก
๕. ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ	๔.๓๙	๐.๗๔	มาก
๖. ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	๔.๓๗	๐.๖๗	มาก
๗. ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน	๔.๔๑	๐.๖๓	มาก
ภาพรวม	๔.๓๖	๐.๒๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ในหลักความรับผิดชอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน ($\bar{X} = ๔.๔๑$) ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๔.๓๙$) ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๓๘$) ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = ๔.๓๗$) ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๓๗$) ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ($\bar{X} = ๔.๓๔$) ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ($\bar{X} = ๔.๒๖$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา มัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในด้านหลักความค้ำค่า

หลักความค้ำค่า	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	๔.๔๑	๐.๖๖	มาก
๒. ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างค้ำค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	๔.๓๘	๐.๗๓	มาก
๓. ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด	๔.๑๙	๐.๘๗	มาก
๔. ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นจัดทำสื่อการเรียนการสอน	๔.๐๗	๐.๙๖	มาก
๕. ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและค้ำค่ามากที่สุด	๔.๒๙	๐.๘๗	มาก
๖. ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ อย่างสม่าเสมอ	๔.๓๔	๐.๖๙	มาก
๗. ผู้บริหารและบุคลากรครุร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียนอาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๔.๑๙	๐.๗๐	มาก
ภาพรวม	๔.๒๗	๐.๓๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าผู้บริหารและครุ มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอะเซ็งเทรา ในหลักความค้ำค่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารและครุ มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้ ผู้บริหารรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ($\bar{X} = ๔.๔๑$) ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างค้ำค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$) ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ อย่างสม่าเสมอ ($\bar{X} = ๔.๓๔$) ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและค้ำค่ามากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๙$) ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๑๙$) ผู้บริหารและบุคลากรครุร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียนอาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๙$) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นจัดทำสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๔.๐๗$) ตามลำดับ

๔.๓ ตอนที่ ๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

ตอนที่ ๓.๑ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ ด้าน โดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ และตำแหน่ง โดยใช้สถิติ (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) มีรายละเอียดปรากฏดังตาราง ๔.๙ - ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๙ เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามเพศ โดยใช้การทดสอบ t-test Independent Sample

หลักธรรมาภิบาล	เพศชาย		เพศหญิง		T	S
	(\bar{X})	S.D.	(\bar{X})	S.D.		
๑. หลักนิติธรรม	๔.๔๒	๐.๒๗๒	๔.๔๔	๐.๒๗๐	๐.๖๒๗	๐.๗๕๑
๒. หลักคุณธรรม	๔.๒๔	๐.๓๓๐	๔.๒๙	๐.๓๑๕	๑.๐๕๔	๐.๗๗๙
๓. หลักความโปร่งใส	๔.๓๕	๐.๓๖๙	๔.๓๕	๐.๓๒๒	๐.๐๙๐	๐.๒๐๗
๔. หลักความมีส่วนร่วม	๔.๓๐	๐.๓๖๐	๔.๓๘	๐.๓๕๑	๑.๔๗๓	๐.๘๔๕
๕. หลักความรับผิดชอบ	๔.๓๖	๐.๒๔๙	๔.๓๖	๐.๒๔๗	๐.๒๖๐	๐.๖๓๑
๖. หลักความคุ้มค่า	๔.๒๕	๐.๓๑๓	๔.๒๘	๐.๓๑๙	๐.๖๖๐	๐.๖๘๔
รวม	๔.๓๒	๐.๑๖๑	๔.๓๕	๐.๑๕๙	๑.๓๙๐	๐.๙๒๕

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามเพศ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๐ เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามการศึกษา โดยการใช้การทดสอบ t-test Independent Sample

หลักธรรมาภิบาล	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		T	S
	(\bar{X})	S.D.	(\bar{X})	S.D.		
๑. หลักนิติธรรม	๔.๔๓	๐.๒๗๖	๔.๔๔	๐.๒๕๙	๐.๐๕๙	๐.๙๗๖
๒. หลักคุณธรรม	๔.๒๕	๐.๓๒๔	๔.๓๔	๐.๓๐๙	๑.๗๙๓	๐.๖๔๑
๓. หลักความโปร่งใส	๔.๓๔	๐.๓๒๗	๔.๓๘	๐.๓๘๓	๐.๘๔๙	๐.๑๘๐
๔. หลักความมีส่วนร่วม	๔.๓๓	๐.๓๗๐	๔.๓๘	๐.๓๑๙	๐.๘๒๗	๐.๐๕๕
๕. หลักความรับผิดชอบ	๔.๓๗	๐.๒๔๔	๔.๓๓	๐.๒๕๔	๑.๓๐๙	๐.๖๔๖
๖. หลักความคุ้มค่า	๔.๒๘	๐.๓๒๔	๔.๒๓	๐.๒๙๓	๐.๙๘๐	๐.๓๙๔
รวม	๔.๓๓	๐.๑๖๘	๔.๓๕	๐.๑๔๒	๐.๕๖๓	๐.๔๓๖

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๑ เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง โดยการใช้การทดสอบ t-test Independent Sample

หลักธรรมาภิบาล	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		T	S
	(\bar{X})	S.D.	(\bar{X})	S.D.		
๑. หลักนิติธรรม	๔.๓๘	๐.๒๕๐	๔.๔๔	๐.๒๗๒	๐.๗๗๘	๐.๘๒๓
๒. หลักคุณธรรม	๔.๒๖	๐.๒๔๐	๔.๒๗	๐.๓๒๖	๐.๑๓๓	๐.๓๖๖
๓. หลักความโปร่งใส	๔.๓๙	๐.๒๙๓	๔.๓๕	๐.๓๔๖	๐.๔๑๔	๐.๗๘๑
๔. หลักความมีส่วนร่วม	๔.๔๓	๐.๓๘๓	๔.๓๔	๐.๓๕๕	๐.๗๔๔	๐.๙๔๗
๕. หลักความรับผิดชอบ	๔.๓๔	๐.๓๕๒	๔.๓๖	๐.๒๔๑	๐.๓๑๔	๐.๕๒๙
๖. หลักความคุ้มค่า	๔.๓๔	๐.๒๕๐	๔.๒๖	๐.๓๑๙	๐.๗๕๔	๐.๑๗๘
รวม	๔.๓๖	๐.๑๓๘	๔.๓๔	๐.๑๖๒	๐.๓๖๒	๐.๓๗๙

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ทั้ง ๖ ด้าน

จำแนกตามตำแหน่ง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๒ เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง-ตรา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

หลักธรรมาภิบาล	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	M S	F	Sig.
๑. หลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๒๔	๓	๐.๐๔๑	๐.๕๖๒	๐.๖๔๑
	ภายในกลุ่ม	๑๕.๔๖๒	๒๑๐	๐.๐๗๔		
	รวม	๑๕.๕๘๖	๒๑๓			
๒. หลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๖๔	๓	๐.๐๕๕	๐.๕๒๖	๐.๖๖๕
	ภายในกลุ่ม	๒๑.๘๘๕	๒๑๐	๐.๑๐๔		
	รวม	๒๒.๐๔๙	๒๑๓			
๓. หลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๘๘	๓	๐.๒๒๙	๑.๙๗๑	๐.๑๑๙
	ภายในกลุ่ม	๒๔.๔๒๖	๒๑๐	๐.๑๑๖		
	รวม	๒๕.๑๑๔	๒๑๓			
๔. หลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๑๓	๓	๐.๑๗๖	๑.๓๕๔	๐.๒๕๘
	ภายในกลุ่ม	๒๖.๕๐๗	๒๑๐	๐.๑๒๖		
	รวม	๒๗.๐๒๐	๒๑๓			
๕. หลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๘๑	๓	๐.๐๖๐	๐.๙๘๘	๐.๓๙๙
	ภายในกลุ่ม	๑๒.๘๒๗	๒๑๐	๐.๐๖๑		
	รวม	๑๓.๐๐๘	๒๑๓			
๖. หลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๘๐	๓	๐.๑๒๗	๑.๒๗๕	๐.๒๘๔
	ภายในกลุ่ม	๒๐.๘๓๗	๒๑๐	๐.๐๙๙		
	รวม	๒๑.๒๑๖	๒๑๓			
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๗๐	๓	๐.๐๒๓	๐.๙๐๗	๐.๔๓๘
	ภายในกลุ่ม	๕.๔๒๒	๒๑๐	๐.๐๒๖		
	รวม	๕.๔๙๒	๒๑๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง-ตรา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่ตรง

ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ เปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

หลักธรรมาภิบาล	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	M S	F	Sig.
๑. หลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๗๙	๓	๐.๐๒๖	๐.๓๕๙	๐.๗๘๓
	ภายในกลุ่ม	๑๕.๕๐๖	๒๑๐	๐.๐๗๔		
	รวม	๑๕.๕๘๖	๒๑๓			
๒. หลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๙๖	๓	๐.๐๖๕	๐.๖๒๘	๐.๕๙๘
	ภายในกลุ่ม	๒๑.๘๕๓	๒๑๐	๐.๑๐๔		
	รวม	๒๒.๐๔๙	๒๑๓			
๓. หลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๙๔	๓	๐.๐๓๑	๑.๒๖๔	๐.๘๕๑
	ภายในกลุ่ม	๒๕.๐๒๐	๒๑๐	๐.๑๑๙		
	รวม	๒๕.๑๑๔	๒๑๓			
๔. หลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๐๗	๓	๐.๒๐๒	๑.๖๐๙	๐.๑๘๘
	ภายในกลุ่ม	๒๖.๔๑๓	๒๑๐	๐.๑๒๖		
	รวม	๒๗.๐๒๐	๒๑๓			
๕. หลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๖๖	๓	๐.๐๕๕	๐.๙๐๔	๐.๔๔๐
	ภายในกลุ่ม	๑๒.๘๔๒	๒๑๐	๐.๐๖๑		
	รวม	๑๓.๐๐๘	๒๑๓			
๖. หลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๗๙	๓	๐.๐๒๖	๐.๒๖๑	๐.๘๕๓
	ภายในกลุ่ม	๒๑.๑๓๗	๒๑๐	๐.๑๐๑		
	รวม	๒๑.๒๑๖	๒๑๓			
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๔๐	๓	๐.๐๑๓	๐.๕๑๘	๐.๖๗๐
	ภายในกลุ่ม	๕.๔๕๒	๒๑๐	๐.๐๒๖		
	รวม	๕.๔๙๒	๒๑๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามประสบการณ์ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ตอนที่ ๔ ผลวิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ซึ่งนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปโดยการแจกแจงความถี่เสนอเป็นตารางประกอบความเรียงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูต่อระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา (n= ๒๑๔)

ข้อเสนอแนะภาพรวม	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
๑.หลักนิติธรรม ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด ยึดถือกำหนดต่างๆ ของทางราชการ มีการชี้แจงเพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ	๔๐	๑๘.๖๙
๒.หลักคุณธรรม เน้นผู้มีคุณธรรม ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เทียงตรง	๓๐	๑๔.๐๒
๓. หลักความโปร่งใส มีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้	๒๖	๑๒.๑๕
๔. หลักการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร	๒๐	๙.๓๕
๕. หลักความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนโดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือปฏิเสธและปฏิบัติกิจนั้นๆ จนสำเร็จ	๒๐	๙.๓๕
๖. หลักความคุ้มค่า ทุกสิ่งทุกอย่างลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่งลงทุนไป ถึงถึงแม้บางครั้งอาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว	๒๕	๑๑.๖๙

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ซึ่งสามารถวิเคราะห์เนื้อหาได้ดังนี้คือ

หลักนิติธรรม ผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด ยึดถือกำหนดต่างๆ ของทางราชการ มีการชี้แจงเพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ

หลักคุณธรรม ผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเน้นผู้มีคุณธรรม ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เที่ยงตรง

หลักความโปร่งใส ผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้

หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร

หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนโดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือปฏิเสธและปฏิบัติกิจนั้นๆ จนสำเร็จ

หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารและครูได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการทำงานทุกสิ่งทุกอย่างที่ลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่งที่ลงทุนไป ถึงถึงแม้บางครั้งอาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง โดยมียุทธศาสตร์การวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล จะเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตามลำดับดังนี้

๑. วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

๒. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

๓. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒ และ เป็นเพศชาย จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘

อายุ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕ อายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ และอายุต่ำกว่า ๓๑ ปี จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑

การศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๕๓ คน คิด เป็นร้อยละ ๗๑.๕ รองลงมาเป็นปริญญาโท จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕

ประสบการณ์ พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘ รองลงมา ๑๑ - ๒๐ ปี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑ ต่ำกว่า ๖ ปี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ และ ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗.๙

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีรายละเอียดตามรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักความคุ้มค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

๕.๑.๓ สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

๑. ด้านหลักนิติธรรม

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ในหลักนิติธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายละเอียดรายข้อซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ พบว่าระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบ และข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผล และเป็นธรรม ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน ตามลำดับ

๒. ด้านหลักคุณธรรม

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ในหลักคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายละเอียดรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม ผู้บริหารมีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ ผู้บริหารให้เวลาจากสภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรมตามลำดับ

๓. ด้านหลักความโปร่งใส

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ในหลักความโปร่งใส ภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายละเอียดรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทำบัญชี ทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไป

ตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้ ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้ ตามลำดับ

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ในหลักการมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายละเอียดรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ ตามลำดับ

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ในหลักความรับผิดชอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายละเอียดรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปี การศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากรงานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ผู้บริหารและคณะผู้บริหารและครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ตามลำดับ

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า

ผลการวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา ในหลักความคุ้มค่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายละเอียดรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้บริการรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้ อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ผู้บริหารและบุคลากรผู้บริหารและครูร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียน

อาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นจัดทำสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ ด้าน โดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ และตำแหน่ง มีความแตกต่างกันดังนี้

๑. จำแนกตามเพศผู้บริหารและครู แสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. จำแนกตามอายุของผู้บริหารและครู มีความเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้บริหารและครูที่มีการศึกษาต่างกัน แสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. จำแนกตามประสบการณ์ ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน แสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕. จำแนกตามตำแหน่ง ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่ง แตกต่างกัน แสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๕ ข้อเสนอแนะแนวทางของผู้บริหารและครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักนิติธรรมของผู้บริหาร

๑. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบอย่างเคร่งครัด ยึดถือกำหนดต่างๆ ของทางราชการ มีการชี้แจงเพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักคุณธรรมของผู้บริหาร

๒. เน้นผู้มีคุณธรรม ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เที่ยงตรง

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความโปร่งใสของผู้บริหาร

๓. มีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความมีส่วนร่วมของผู้บริหาร

- ๔.มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร
 ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความรับผิดชอบของผู้บริหาร
- ๕.มีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนโดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือปฏิเสธและปฏิบัติ
 ภารกิจนั้นๆ จนสำเร็จ
 ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักความคุ้มค่าของผู้บริหาร
๖. ทุกสิ่งทุกอย่างลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่งที่ลงทุนไป ถึงแม้บางครั้ง
 อาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว

๕.๒ การอภิปรายผล

จากผลวิจัยการระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๕.๒.๑ ผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ฉะเชิงเทรา ในภาพรวมมีการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล ใน ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก

ด้านหลักนิติธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการ
 คำนึงสิทธิและเสรีภาพ หลักความผูกพันต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานได้มา ปฏิบัติหน้าที่
 ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงานมีความอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่
 หน่วยงานยึดหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และการทำงาน ภายใต้กฎ ระเบียบ
 สูงสุด พิจารณาความดีความชอบ จากการทำที่ครุปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความถูกต้องและ
 เป็นธรรม มีศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบข้อบังคับของ
 โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ศรินารถ นันทวัฒน์ภรณ์ ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม
 หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการด้านการบริหารงานบุคคลและ
 ด้านการบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึง
 ความสำคัญ จนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนการบริหารด้านงบประมาณ มีการ
 บริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ ระดับคุณภาพการมีความพยายาม
 จนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อพิจารณา การบริหารในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหาร
 โรงเรียนมีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการ มีความตระหนัก

ด้านหลักคุณธรรม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญ คือ การปลอดคอร์รัปชัน การปลอด จาก
 ผู้ทำผิดวินัย การปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ซึ่งผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมี
 ความซื่อสัตย์ สุจริต การทำงานของผู้บริหารโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ให้ความเป็นธรรมแก่ครูทุก
 คนเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมชัย สมท่า ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของ
 ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาเลย เขต ๑ พบว่า ผู้ตรวจแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรร
 มาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ “มาก” เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรมหลักความ
 รับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส

ด้านหลักความโปร่งใส ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ ความโปร่งใสด้าน โครงสร้างของ
 ระบบ ด้านระบบการให้ทุน ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยของ ระบบงานซึ่งสอดคล้อง

กับ **ซัชฌุมิ สิชมพู** ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในระดับมากทุกด้าน รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยนำเข้า จำแนกเป็นภาวะผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และภาวะผู้นำของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ด้านกระบวนการบริหารจัดการจำแนกเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติ การบริหารตามแผน บุคลากร การบริหารตามแผนงบประมาณ การบริหารตามแผนการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา การวางระบบ วางแนวปฏิบัติงาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตรวจสอบถ่วงดุลและการรายงานผลการจัดการศึกษา การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการ

ด้านหลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หลักการให้ข้อมูลข่าวสาร หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการตัดสินใจและหลักการพัฒนาขีดความสามารถในการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ **สุจิตรา บุญยรัตน์ พันธุ์** ศึกษาเกี่ยวกับรายงานการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านชายรูป อำเภอท่ามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ พบว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน บ้านชายรูป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๖ หลัก ตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้หลักความรับผิดชอบต่อหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม ซึ่งแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านชายรูป เสนอแนวทาง คือให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์วางแผน และร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้โดยทุกคนปฏิบัติตาม หน้าที่ของตน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษา ลักษณะพิเศษของหลัก ธรรมาภิบาล จะส่งผลทำให้การทำงาน ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ตามหลักธรรมาภิบาลประสบ ความสำเร็จอย่างชัดเจน คณะบริหารควรมีภาวะผู้นำปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนอย่าง สม่ำเสมอใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ สูงสุด และยึดความต้องการของนักเรียนเป็น สำคัญ จะทำให้ระดับความสำเร็จในการบริหารงานสูง มากขึ้นอีก การทำงานภายในสถานศึกษาบรรลุ วัตถุประสงค์ และนำไปสู่ความสำเร็จของการ บริหารการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ หน่วยงานมีการ สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบ ติดตาม ประเมินผล มีการจัดการกับผู้ไม่มีผลงานและหน่วยงานมีแผนสำรองซึ่งสอดคล้องกับ **ชรินทร์ แผงดี** ทำวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน บึงพิมพาสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารกลุ่ม เครือข่ายโรงเรียนบึงพิมพาสามัคคีมีปัญหา การ บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย โดยมีปัญหาหนักที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมาคือ หลักความมีส่วนร่วม และหลักความ รับผิดชอบต่อ

ด้านหลักความคุ้มค่า ประกอบด้วยหลักย่อยที่สำคัญคือ การประหยัด การใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการแข่งขันซึ่งสอดคล้องกับ **นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์** ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านหลักความคุ้มค่า และการเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทั้งโดยรวมและ รายด้านทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนใหญ่ ไม่พบปัญหา ใดๆ เพราะทุกคนเข้าใจในหลักการร่วมกัน แต่ยังมีบุคลากรและกรรมการสถานศึกษาบางส่วนที่ขาด ความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ไม่สนใจกฎ ระเบียบ กติกา และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนเอง ควรให้สถานศึกษาและส่วนราชการทุกแห่งควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร จัดการอย่างจริงจัง จะทำให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ อบรม ให้ทุกฝ่ายเข้าใจหลักธรรมาภิบาล และนำไปปฏิบัติจริง มีการกำกับติดตาม ประเมินผล และ รายงานต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

๕.๒.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์และตำแหน่ง พบว่าไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ โดยผู้บริหาร ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท จะมีระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากกว่าผู้บริหารที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี สอดคล้องกับ **เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหารแตกต่างกัน พบว่า ในภาพรวมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ตั้งแต่ ๑ - ๑๐ ปี และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูต่อการใช้หลักธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักนิติธรรมของผู้บริหารและครู

๑. ผู้บริหารควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด ยึดถือกำหนดต่างๆ ของทางราชการ มีการชี้แจงเพื่อแจ้งให้บุคลากรทราบอยู่เสมอ

๒. ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสรรหาผู้บริหารที่มีคุณธรรม ยึดถือเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ มีจิตใจเป็นธรรม เทียงตรง

๓. ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงในทุกเรื่อง เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยได้

๔. ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เป็นที่ปรึกษาและเป็นกำลังใจให้กับบุคลากร

๕. ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนโดยไม่มีการทอดทิ้ง หรือ ปฏิเสธและปฏิบัติกิจนั้นๆ จนสำเร็จ

๖. ผู้บริหารควรบริหารงานทุกสิ่งทุกอย่างลงมือกระทำต้องคุ้มค่าทั้งเวลา ผลงานและสิ่งที่ ลงทุนไป ถึงแม้บางครั้งอาจจะได้ผลไม่ดีที่สุด แต่ก็ได้ตั้งใจอย่างดีที่สุดแล้ว

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารควรใช้ศิลปะให้มากขึ้น หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรฝึกอบรม ผู้บริหาร ให้มีศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจ

๒. ผู้บริหารควรอดทนด้วยความจริงใจ

๓. ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการบริหารโดยมีบุคลากรในชุมชนเข้าร่วมในการบริหาร

๔. ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการโดยมีคณะผู้บริหารและครู ผู้ปกครองและชุมชนมาร่วมประเมิน ใน การบริหารโรงเรียน

๕. ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการดูแลระบบสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์

๖. ผู้บริหารเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน

๗. ผู้บริหารควรให้การอบรมบุคลากรในเรื่องการบริหารโรงเรียนแบบมีทักษะ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจตรงกัน

๘. ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรทุกคนให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง

๙. โรงเรียนควรใช้ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยตั้งเป็นคณะกรรมการ เฉพาะงาน โดยมีผู้บริหาร ผู้บริหารและครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนร่วมกัน

๑๐. ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ขวัญกำลังใจกับผู้น้อย

๑๑. ก่อนผู้บริหารจะนำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับมาใช้ในโรงเรียน ควรมีการจัดตั้ง คณะกรรมการจัดทำประชาพิจารณ์

๑๒. โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการประเมินประสิทธิภาพอย่างเป็นธรรมเป็นประจำทุกปี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลเน้นหลักคุณธรรม โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตฉะเชิงเทรา

๒. ควรศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลเน้นหลักความโปร่งใส โรงเรียน ประถมศึกษาในเขตฉะเชิงเทรา

๓. ควรศึกษาการวิจัยการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลเน้นหลักนิติธรรมให้ ครอบคลุม ทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ , ๒๕๔๖, _____ . **การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. ๒๕๔๖.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ . **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,๒๕๔๔.
- เกษม วัฒนชัย. **ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๖.
- _____. **ธรรมาภิบาลบทบาทสำคัญกรมการสถานศึกษา**.รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย, ๒๕๔๖ .
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. **การจัดการด้านปัจจัยในการบริหารงาน**.กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.
- ชนะศักดิ์ ยูบุรณ์ . **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี ในการปกครองที่ดี (Good Governance)** กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- เชาว์ อินโย. **เอกสารประกอบการสอนการประเมินผลการเรียน**. (เลย : โรงพิมพ์รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๔๓).
- ไชยวัฒน์ คำชู . **วารสารวงการครู**. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, อ้างถึงใน นิตานาถ, ๒๕๔๗.
- _____. **ธรรมาภิบาล : บทนำ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์น้ำฝนจำกัด , ๒๕๔๕.
- _____. **ธรรมาภิบาล : คำนำ** . กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์น้ำฝนจำกัด , ๒๕๔๕
- ทองหล่อ เดชไทย. **หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**.กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- ธีรยุทธ บุญมี. **สังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู่หายหน้าประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑.
- นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์. **สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ ๑๓**. นครราชสีมา : สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ ๑๓, ๒๕๕๐.
- นิตานาถ. **วารสารวงการครู**. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **การสร้างธรรมาภิบาล(Good Governance) ในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๒.

ประมวล รุจนเสรี. การบริหาร – การจัดการที่ดี (Good – Governance). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๒.

ประเวศ วัชชี. การปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๒.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). หลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

สถาบันพระปกเกล้า. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔.

สถาบันพระปกเกล้า. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : หลักสูตรลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, ๒๕๔๔.

. **ธรรมาภิบาลกับการปฏิวัติเศรษฐกิจชาติ**. ประชาชาติธุรกิจ

, ๒๕๔๑ .

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย. **หลักการบริหารราชการแนวใหม่ การวางแผนกลยุทธ์และบทความวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ครูแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑ .

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔ .

สำนักนายกรัฐมนตรี. **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔ กรุงเทพมหานคร : อรรถพลการพิมพ์, ๒๕๓๙ .

. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒**. เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ สิงหาคม , ๒๕๔๒.

สุจิตรา บุญยรัตน์พันธ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : เทพรัตน์การพิมพ์, ๒๕๔๙ .

สุดจิต นิमितกุล. **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี ในการปกครองที่ดี (Good Governance)**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓.

สุปรีชา กมลาคัน. **กลยุทธ์การบริหาร**. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕).

เอเจอร์ แชม. **ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๕.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์, “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘.

เฉลิมชัย สมท่า, “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลอย เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ชรินทร์ แผงดี, “การนำเสนอรูปแบบการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบึงพินาศสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต๒”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๑.

ชัชภูมิ สีชมพู, “รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล”, **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘.

นางสาวสันถวันท์ พยาเลี้ยง, “การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต ๑”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒.

ไพศาล ตั้งสมบูรณ์, “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง”, **สารนิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘ .

ศรินารถ นันทวัฒน์ภิมย์, “การบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน”, **การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สมปอง ชันน้อย, “ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์”, **วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๙.

สยมพร ปญญาคม. **การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) กับหลักพระพุทธศาสนา ปริญญา.รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.**

สุจิตรา มีจำรัส, “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านชายรูป อำเภอท่ามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีเขต ๒”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต**, วิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๙.

สุนทร อ่อนวัง, “การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนบ้านนาป่าค่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๐).

สุวรรณ ทองคำ, “สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดสิงห์บุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕.

(๓) วารสาร :

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่. คนเด่น. **วารสารนักบริหาร**, ๒๕๔๓.

ไชยวัฒน์ คำชู, **วารสารวงการครู**. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์ : ๒๕๔๗.

นายอานันท์ ปันยารชุน, มุมมองนายอานันท์, **หนังสือพิมพ์มติชน**, ๒๕๔๒.

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์และคณะ, **ธรรมรัฐ** วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓.

ยุทธ วงฉัตรธาร, การสร้างกระบวนการธรรมรัฐ วารสารนักบริหาร, ๒๕๔๓.

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, **วารสารนักบริหาร**, ๒๕๔๓.

โสมนัส ณ บางช้าง, “Good Governance”, (การกำกับดูแลที่ดี), **วารสารนักบริหาร**, ๒๕๔๓.

อัจฉรา โยมสินธุ์, บริษัทภิบาลกลยุทธ์ธุรกิจแบบยั่งยืน, **วารสารนักบริหาร**, ๒๕๔๓.

(๔) ฐานข้อมูลออนไลน์

กล้าณรงค์ จันทิก (ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล โสณกุล, ๒๕๔๑), **ธรรมรัฐภาคราชการ**. [ออนไลน์].

http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, [๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖]

เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “**ธรรมรัฐภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง**” รัฐสภาสาร ๔๖. [Online].

Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>, [เข้าถึงข้อมูล
เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].

คณะผู้วิจัยโครงการแนวทางการสร้างเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย, (๒๕๔๐), **การมีส่วนร่วมของประชาชน**, แหล่งที่มาของข้อมูล

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].

เฉลิม เกิดโมลี, แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย, เอกสารประกอบการเสวนาวิพากษ์
แบบการมีส่วนร่วมของประชาชน, กันยายน ๒๕๔๓. แหล่งที่มาของข้อมูล

[Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation.asp>, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑), **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วย**

ธรรมรัฐแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐
ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล

http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓
ตุลาคม ๒๕๕๖].

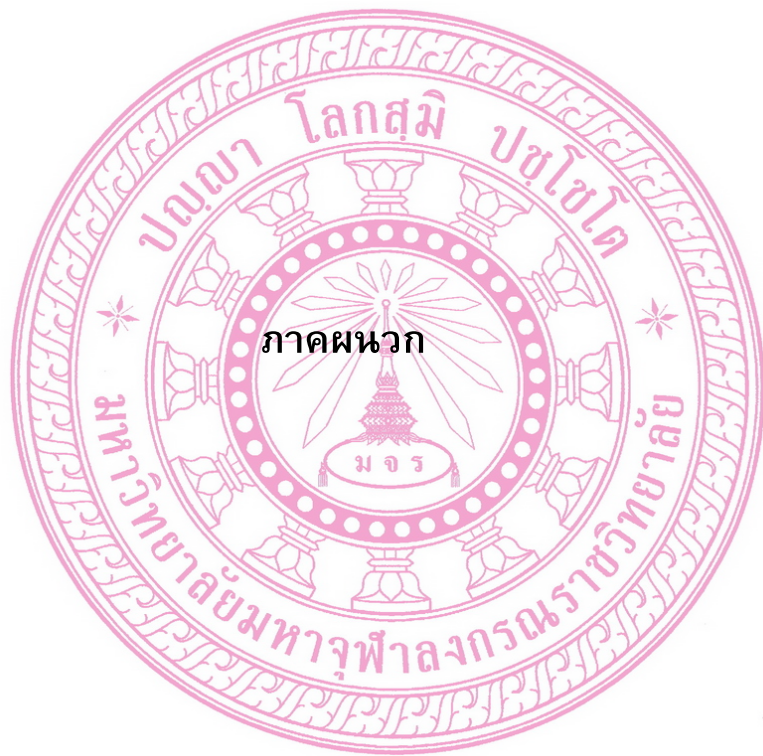
ทิพาวดี เขมสุวรรณค์, **ธรรมรัฐภาคราชการ**. วัฏจักร (๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑): ๓. [Online]. Available:

http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ม.ป.ป. อ้างถึงใน จตุมงคล
โสณกุล, ๒๕๔๑, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].

- ธีรยุทธ บุญมี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [แหล่งที่มาของข้อมูล] http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิ์รงค์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [แหล่งที่มาของข้อมูล] http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑) **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [แหล่งที่มาของข้อมูล] http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available:http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๔๑, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- ปิติเทพ อยู่ยืนยง, **ธรรมาภิบาล (Good Governance)** เว็บไซต์ [Online]. Available WWW :<http://C:\WINDOWS\TEMP\trijOFCH.htm>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักนิติธรรม**. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี, (๒๕๔๒, ออนไลน์), [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักคุณธรรม**. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี, (๒๕๔๒, ออนไลน์), [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักการมีส่วนร่วม**. (๒๕๔๒, ออนไลน์), [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักความรับผิดชอบ**.(๒๕๔๒, ออนไลน์), [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (๒๕๔๒), **หลักความคุ้มค่า**.(๒๕๔๒, ออนไลน์), [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/Governance.asp>. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- เรื่องเดียวกัน. อ่างใน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) . **การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี** (ออนไลน์) <Http://www.ocsc.go.th/Government/GGH.pdf>, [ค้นเมื่อเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๖]
- ไรเดส (R.A.W. Rhodes, n.d., Unpaged) อ้างถึงใน ชิตยา สุวรรณชฎ, **ประชาสังคมตำบล**, กรุงเทพฯ : มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ, [Online Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๕๖.
- วรภัทร โธณะเกษม, “**การสร้าง Good Governance ในองค์กร**” วารสาร กสท, (๒๕๔๒ ตุลาคม ๑๑ -๑๗), [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๕๖, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- วันชัย วัฒนศัพท์, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, แหล่งที่มาของข้อมูล [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/publicparticipation_deflist.asp?chk=&pageno=๒, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๕๔๑, **ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กลุ่มที่ ๔**, เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง “จากวิกฤติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ ๑๑-๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ซิตี ชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักความรับผิดชอบ**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceAccountability.htm>, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **หลักคุณธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceMoral.htm>[เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- สุดจิต นิमितกุล **หลักการมีส่วนร่วม**, [แหล่งที่มาของข้อมูล], [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceEquity.htm>. ,[เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- สุดจิต นิमितกุล, (๒๕๔๒), **หลักนิติธรรม**, [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/GovernanceRule.htm>. ,[เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- สุดจิต นิमितกุล, **หลักความรับผิดชอบ**, [แหล่งที่มาของข้อมูล], [Online]. Available: <http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governanceAccountability.htm>, [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- อมรา พงศาพิชญ์ (๒๕๔๑, ออนไลน์), **องค์กรใหญ่เพื่อประชาสังคมในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].
- อมรา พงศาพิชญ์, **ธรรมรัฐและธรรมราชูร์กับองค์กรประชาสังคม**, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในวาระครบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. ,[เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- อานันท์ ปันยารชุน ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, นฤมล ทับจุมพล, **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Online]. Available: http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp, ๒๕๔๑, [เข้าข้อมูลเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖].
- อานันท์ ปันยารชุน, (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล, ๒๕๔๑), **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ**, เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ ๕๐ ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, แหล่งที่มาของข้อมูล http://www.kpi.ac.th/kpiuser/governance_type.asp. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖].

ภาคผนวก ก.
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร. ๐๘๔-๓๐๔-๔๒๗๓

ที่ ศธ ๖๓๐๓.๓ / ๔๗๖ วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระปลัดวิระชนม์ เขมวีโร, คร.

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ดาวโร นามสกุล ดาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๔๐๖๖๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัชฌมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ ในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

วิมลเดชะพรหม
แก่พระปลัดวิระชนม์
ดร.วิมลเดชะพรหม
(พระปลัดวิระชนม์ (คุณวิโร))
ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตศึกษา
คณะครุศาสตร์ มจร.
๑๓/๑๑/๕๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร. ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๔๗๖

วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระมหาปัญญา ปณฺณาสิริ ผู้อำนวยการส่วนประเมินผล สำนักทะเบียนและวัดผล

ด้วย พระมหาโกธกร ฉายา ถาวโร นามสกุล ถาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๔๐๒๓๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัย เรื่อง "การใช้กิจกรรมภิกขาไลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ ในการทำวิจัยของนิสิตได้ เป็นอย่างดี

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระมหาปัญญา ปณฺณาสิริ)

ผู้อำนวยการส่วนประเมินผลการศึกษา

๑๑ / ๑๑.๑ / ๕๖

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๑๗๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร. ๐๘๔-๙๐๔-๔๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๔๗๖

วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระมหาไชว์ ทสฺนฺโธ, คร.

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ดาวโร นามสกุล ดาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๔๐๒๒๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัย เรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ ในการทำวิจัยของนิสิตได้ เป็นอย่างดี

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ลายเซ็น)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิจัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(ลายเซ็น)
ด้วยความมีห่อ!

(ลายเซ็น)

(พระมหาไชว์ ทสฺนฺโธ)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม

พระพุทธศาสนาและบริการสังคม

๑๑/๗.๕/๕๖

บันทึกศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสมชาย เหลืองอ่อน

ด้วย พระมหาไกรษร ฉายา ถาวโร นามสกุล ถาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๔๐๒๓๖๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณา
เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ ในการทำวิจัยของ
นิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และ
ทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๖-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

แคว้นอินทนิคม

นครฉะเชิงเทรา

ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายศุภชัย งามังมี

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๔๐๒๓๖๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณา
เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือ ในการทำวิจัยของ
นิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และ
ทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

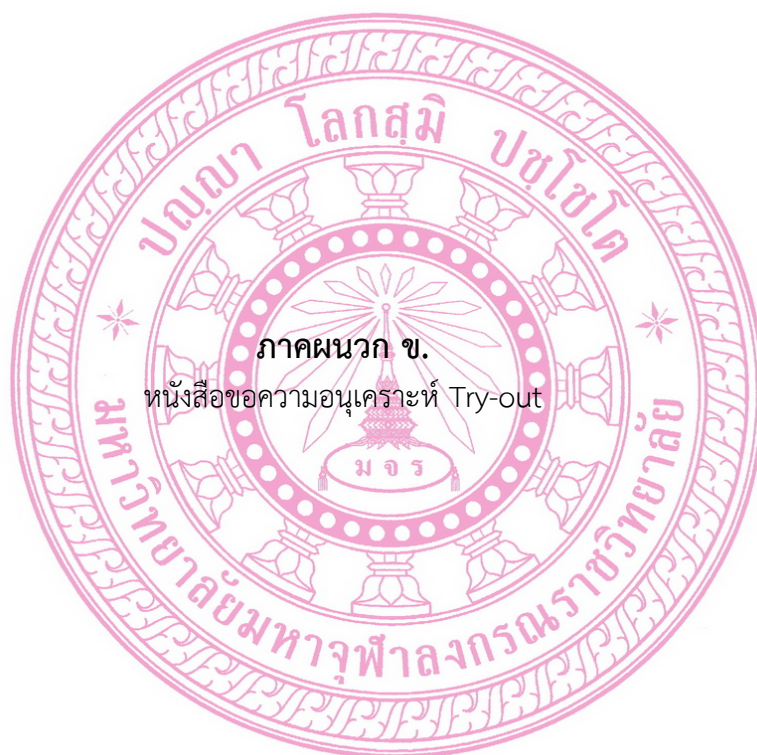
บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๐-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ดร.ศุภชัย งามังมี / ๑๒/๖๕ ๐๓/พื้นที่ ๑๓๖๖
/ ๑๓/๖๕ ๐๓/พื้นที่ ๑๓๖๖

(ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

รองผู้อำนวยการโครงการ วิจัยฐานข้อมูล/๑๓๖๖

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ Try-out

ที่ ศธ ๒๑๐๓.๓/ ๑๑๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ท่าไกร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๘๔-๑๐๔-๘๒๗๒

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระมหาโกกรช ฉายา ดาวโร นามสกุล ดาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๔๐๒๒๖๒๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในกรณี นี้สิดมีความจำเป็นต้องทดสอบเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๒๑๐๓.๓/ ๑๓๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ท่าโพธิ์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๑๖๐
 โทร. ๐๘๔-๑๐๔-๘๒๗๓

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเซนต์แอนโทนี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๔๑๐๒๖๖ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
 ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัชฌมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลัก
 สูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศร ๒๕๐๓.๓/๕๓๖

คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ถ้ำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐
โทร. ๐๘๔-๒๐๔-๔๖๓๒

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเซนต์หลุยส์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๔๗ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ถาวโร นามสกุล ถาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๒๒๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลัก
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศร ๒๕๐๓.๓/๕๑๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๖๐
โทร. ๐๘๘๔-๓๐๔-๔๒๗๓๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุตะบำรุงพิทยาคาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๒๕๐ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัว ๕๕๐๔๐๒๒๖๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๒๕๐๓.๗/๕๑๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๓๑๙๕๐
 โทร. ๐๘๔๔-๓๐๔-๔๒๗๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนปญฺงพิทยาคาร "สนั่น พิชิตกุลอนุสรณ์"

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๒๐๒๖๖ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
 ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลัก
 สูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศธ ๒๕๐๓.๗/ ๕๓๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ท่าโพธิ์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๓๓๙๕๐
 โทร. ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๗๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคาราสุมพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕๐ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัว ๕๕๐๔๐๒๓๖๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศร ๒๕๐๓.๓/ ๕๑๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๕๐
 โทร. ๐๘๔๔-๓๐๔-๔๒๗๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลศรีวิกรม์แปลงยาว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๕๖๐ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๒๓๖๖ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
 ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลัก
 สูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๔๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/ ๑๓๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ตำบลโพธิ์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๒๐
 โทร. ๐๘๕๔-๕๐๕๔-๕๒๗๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพประสิทธิ์วิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวโร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๒๒๒๒๒ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัชฌิมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง-แฉ่งเหรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องกับข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อต่อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ตี ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๓๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ลำไทร อ.วิเศษ จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๖
 โทร. ๐๘๔-๕๐๔-๕๒๗๓

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนจันทราพิราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๕๐ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๖๖๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัชฌมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศร ๒๕๐๓.๓/ ๕๑๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ศาลาโพธิ์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๓๑๙๕๐
 โทร. ๐๘๔๔-๓๐๕-๕๒๗๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวรการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๒๐ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาววร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๒๖๖ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลัง
 ทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลัก
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)
 ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศธ ๒๑๐๓.๗/ ๑๓๖

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ท่าโพธิ์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๒๐
 โทร. ๐๘๔-๕๐๔-๕๒๗๓

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมารคานุศล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๑๐๒๓๖๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัชฌมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องกับข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุนในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๐๕

ที่ ศธ ๒๕๐๓.๗/ ๕๑๖

คณะครูศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ต.ท่าโพธิ์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๓๑๑๒๐
 โทร. ๐๘๕๔-๒๐๔-๕๒๗๓

๙ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคาราจรัส

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๒๐ ชุด

ด้วย พระมหาไกรสร ฉายา ฉาวโร นามสกุล ฉาวร รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๐๒๓๖๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครูศาสตร์

๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

แบบสอบถาม

เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การใช้หลักธรรมาภิบาลใน การบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา ซึ่งข้อมูลที่ท่านได้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อ ตำแหน่งหน้าที่การงานของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลที่ได้ไว้เป็นความลับ และจะนำข้อมูลนี้ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป จึงขอความกรุณาท่าน ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และวิจัยให้เป็นงานที่มีความน่าเชื่อถือ สมบูรณ์ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำหรับผู้บริหาร ครู และการศึกษาทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามล่วงหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและร่วมแสดงความคิดเห็น ณ โอกาสนี้

พระมหาไกรสร ถาวโร

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่น ๗
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความให้สมบูรณ์และเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		สำหรับผู้วิจัย
๑.๑ เพศ	☐ ๑. ชาย ☐ ๒. หญิง	
๑.๒ อายุ	☐ ๑. ต่ำกว่า ๓๑ ปี ☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี ☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี ☐ ๔. ๕๑ ปีขึ้นไป	
๑.๓ ระดับการศึกษา	☐ ๑.ปริญญาตรี ☐ ๒.ปริญญาโท	
๑.๔ ประสบการณ์	☐ ๑. ต่ำกว่า ๖ ปี ☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี ☐ ๓. ๑๑ - ๒๐ ปี ☐ ๔. ๒๑ ปีขึ้นไป	
๑.๕ ตำแหน่ง / หน้าที่	☐ ๑. ผู้บริหาร ☐ ๒. ครูผู้สอน	

ตอนที่ ๒ ความเห็นเกี่ยวกับ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา

มัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

คำชี้แจง โปรดทำรายการต่อไปนี้ โดยให้ท่านพิจารณาถึงสภาพตามความเป็นจริง แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ซึ่งกำหนดระดับคะแนน ไว้ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด
 ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก
 ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง
 ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย
 ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
	ด้านนิติธรรม						
๑	ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน						
๒	ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน						
๓	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน						
๔	ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ						
๕	ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม						
๖	ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล						
๗	ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน						

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
	ด้านคุณธรรม						
๘	ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน						
๙	ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม						
๑๐	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส						
๑๑	ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา						
๑๒	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ						
๑๓	ผู้บริหารเป็นผู้มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม						
๑๔	ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน						
๑๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม						
	ด้านความโปร่งใส						
๑๖	ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้						
๑๗	ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ						
๑๘	ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้						
๑๙	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ						
๒๐	ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทำบัญชี ทะเบียนการเงิน และพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน						
๒๑	ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ						
๒๒	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้						

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
	ด้านการมีส่วนร่วม						
๒๓	ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน						
๒๔	ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน						
๒๕	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆของโรงเรียน						
๒๖	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน						
๒๗	บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหาและร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน						
๒๘	ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ						
๒๙	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ						
	ด้านความรับผิดชอบ						
๓๐	ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน						
๓๑	ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน						
๓๒	ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน						
๓๓	ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน						
๓๔	ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ						
๓๕	ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ						
๓๖	ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป และงานงบประมาณ/การเงิน						

ข้อที่	พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น					
		๕	๔	๓	๒	๑	สำหรับ ผู้วิจัย
	ด้านความคุ้มค่า						
๓๗	ผู้บริหารรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด						
๓๘	ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด						
๓๙	ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด						
๔๐	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นจัดทำสื่อการเรียนการสอน						
๔๑	ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียนซื้อมาได้ อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด						
๔๒	ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ						
๔๓	ผู้บริหารและบุคลากรครูร่วมกันในการพิจารณาใช้ห้องเรียน อาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด						

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ
คณะผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา ฉะเชิงเทรา

๑. ด้านนิติธรรม.....

.....

๒. ด้านคุณธรรม.....

.....

๓. ด้านความโปร่งใส.....

.....

๔. ด้านการมีส่วนร่วม.....

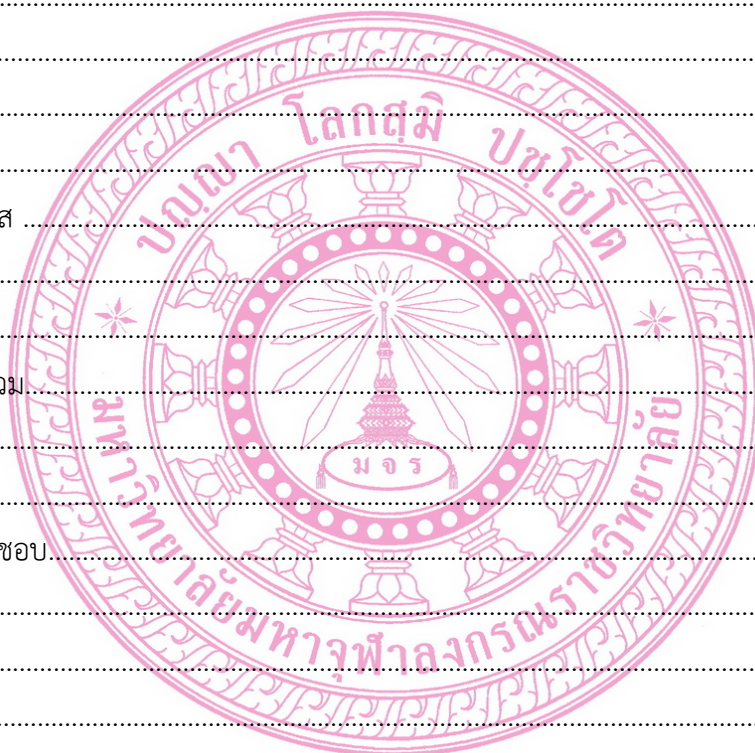
.....

๕. ด้านความรับผิดชอบ.....

.....

๖. ด้านความคุ้มค่า.....

.....

ภาคผนวก จ.
แบบประเมินคุณภาพการวิจัย เพื่อหาค่า IOC

แบบประเมินคุณภาพการวิจัย เพื่อหาค่า IOC

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการวิจัย
การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อการ
วิจัยโดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องแสดงความคิดเห็นของท่านพร้อมทั้งเขียน
ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู
 ในการใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียน

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและความคาดหวังในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการ
 บริหารโรงเรียน

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของคณะผู้บริหาร
 และครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ระยอง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

ข้อ ที่	รายการของความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม +๑	ไม่ แน่ใจ ๐	ไม่ เหมาะสม -๑	
๑	เพศ ☐ ๑.ชาย ☐ ๒. หญิง				
๒	อายุ ☐ ๑. ต่ำกว่า ๓๑ ปี ☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี ☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี ☐ ๔. ๕๑ ปีขึ้นไป				
๓	ระดับการศึกษา ☐ ๑. ปริญญาตรี ☐ ๒. ปริญญาโท				
๔	ประสบการณ์ ☐ ๑. ต่ำกว่า ๖ ปี ☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี ☐ ๓. ๑๑ - ๒๐ ปี ☐ ๔. ๒๑ ปีขึ้นไป				
๕	ตำแหน่ง / หน้าที่ ☐ ๑. ผู้บริหาร ☐ ๒. ครูผู้สอน				

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นและความคาดหวังในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน

ข้อ ที่	รายการของความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่ เหมาะสม	
		+๑	๐	-๑	
	ด้านนิติธรรม				
๑	ผู้บริหารนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงระเบียบ และข้อบังคับต่างๆใช้ในการบริหารโรงเรียน				
๒	ผู้บริหารวางกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน				
๓	ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในภายในโรงเรียน				
๔	ผู้บริหารได้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ				
๕	ผู้บริหารวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม				
๖	ผู้บริหารดำเนินการให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและมีเหตุผล				
๗	ผู้บริหารใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน				
	ด้านคุณธรรม				
๘	ผู้บริหารให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคน				
๙	ผู้บริหารมอบหมายงานให้แก่บุคลากรปฏิบัติตามความเหมาะสม				
๑๐	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส				
๑๑	ผู้บริหารมีความประพฤติดีงาม ตามหลักศีลธรรมจรรยา				
๑๒	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและเพื่อนร่วมงานด้วยความอดทนจริงใจ				

ข้อ ที่	รายการของความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่ เหมาะสม	
		+๑	๐	-๑	
	ด้านคุณธรรม(ต่อ)				
๑๓	ผู้บริหารเป็นผู้มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม				
๑๔	ผู้บริหารให้วาจาสุภาพเหมาะสมและให้เกียรติบุคลากรทุกคน				
๑๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรม				
	ด้านความโปร่งใส				
๑๖	ผู้บริหารจัดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้				
๑๗	ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเปิดเผยแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ทุกคนทราบ				
๑๘	ผู้บริหารประชุมวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งใสตรวจสอบได้				
๑๙	ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อให้มีระบบของการตรวจสอบ				
๒๐	ผู้บริหารควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบการทำบัญชีทะเบียนการเงินและพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน				
๒๑	ผู้บริหารควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ				
๒๒	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ตรวจสอบการบริหารงานตามความเหมาะสมได้				

ข้อ ที่	รายการของความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่ เหมาะสม	
		+๑	๐	-๑	
	ด้านการมีส่วนร่วม				
๒๓	ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน				
๒๔	ผู้บริหารมีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมของโรงเรียน				
๒๕	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆของโรงเรียน				
๒๖	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน				
๒๗	บุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ปัญหา และร่วมเสนอแนะแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาของโรงเรียน				
๒๘	ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นระยะ				
๒๙	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลเพื่อตัดสินใจ				
	ด้านความรับผิดชอบ				
๓๐	ผู้บริหารและคณะครูมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน				
๓๑	ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรได้ตรงตามความสามารถและมีความชัดเจน				
๓๒	ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน				
๓๓	ผู้บริหารมีความใส่ใจในปัญหาของโรงเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน				
๓๔	ผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ				

ข้อ ที่	รายการของความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่ เหมาะสม	
		+๑	๐	-๑	
	ด้านความรับผิดชอบ(ต่อ)				
๓๕	ผู้บริหารกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ				
๓๖	ผู้บริหารจัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษา ของโรงเรียนครบถ้วนตรงตามภารกิจทั้ง ๔ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป และงาน งบประมาณ/การเงิน				
	ด้านความคุ้มค่า				
๓๗	ผู้บริหารรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียนมี จิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด				
๓๘	ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด				
๓๙	ผู้บริหารมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่และบริเวณ โรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด				
๔๐	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น จัดทำสื่อการเรียนการสอน				
๔๑	ผู้บริหารวางแผนการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆที่โรงเรียน ซื้อมาได้ อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด				
๔๒	ผู้บริหารควบคุม ดูแล บำรุงรักษา ตกแต่งและซ่อมแซม อาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ				
๔๓	ผู้บริหารและบุคลากรครุร่วมกันในการพิจารณาใช้ ห้องเรียนอาคารเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด				

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของคณะ
ผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษามัธยมศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ฉะเชิงเทรา

๑. ด้านนิติธรรม.....

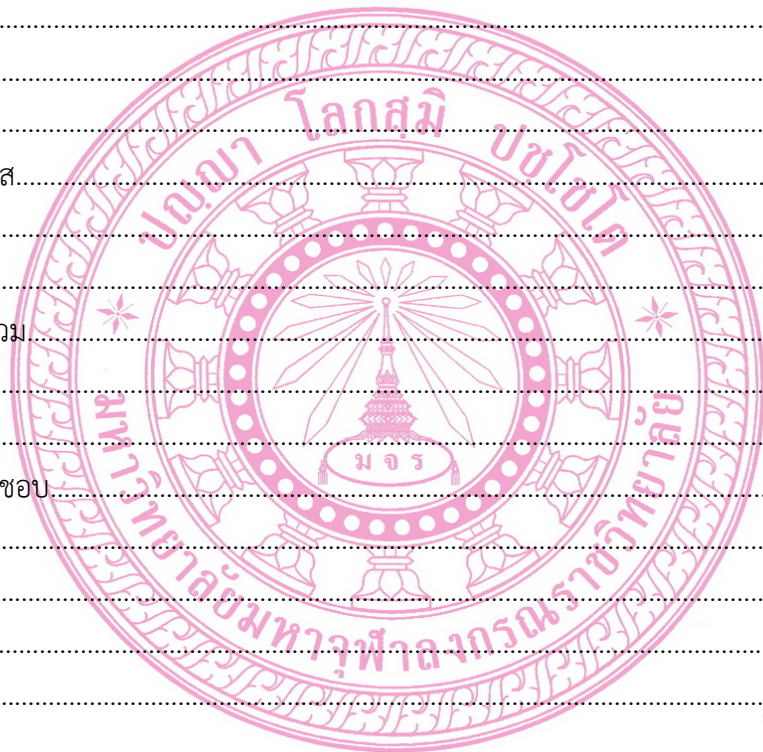
๒. ด้านคุณธรรม.....

๓. ด้านความโปร่งใส.....

๔. ด้านการมีส่วนร่วม.....

๕. ด้านความรับผิดชอบ.....

๖. ด้านความคุ้มค่า.....

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

.....

(พระมหาไกรสร ถาวโร)

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางแสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

ขนาดประชากร	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความคลาดเคลื่อน (e)					
	± 1%	± 2%	± 3%	± 4%	± 5%	± 10%
500	*	*	*	*	222	83
1,000	*	*	*	385	286	91
1,500	*	*	638	441	316	94
2,000	*	*	714	476	333	95
2,500	*	1,250	769	500	345	96
3,000	*	1,364	811	517	353	97
3,500	*	1,458	843	530	359	97
4,000	*	1,538	870	541	364	98
4,500	*	1,607	891	549	367	98
5,000	*	1,667	909	556	370	98
6,000	*	1,765	938	566	375	98
7,000	*	1,842	959	574	378	99
8,000	*	1,905	976	580	381	99
9,000	*	1,957	989	584	383	99
10,000	5,000	2,000	1,000	588	385	99
15,000	6,000	2,143	1,034	600	390	99
20,000	6,667	2,222	1,053	606	392	100
25,000	7,143	2,273	1,064	610	394	100
50,000	8,333	2,381	1,087	617	397	100
100,000	9,091	2,439	1,099	621	398	100
∞	10,000	2,500	1,111	625	400	100

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระมหาไกรสร ถาวร (ถาวร)
วัน เดือน ปีเกิด	วันพุธ ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
สถานที่เกิด	บ้านหนองแขวงเหนือ ตำบลโชคชัย อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร
การศึกษา	พ.ศ.๒๕๓๖ สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหนองแขวงน้อย ตำบลโชคชัย อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ.๒๕๓๙ สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนบำรุงพงศอุปถัมภ์ ตำบลโชคชัย อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ.๒๕๔๒ สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนมุกดาหาร ตำบลหน้าเมือง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ.๒๕๕๐ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๑ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๒ สอบไล่ได้บาลีประโยค ๑-๒ สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๒ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๔ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๔ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ฉะเชิงเทรา พ.ศ.๒๕๕๕ สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะครุศาสตร์
อุปสมบท	วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๑๔.๐๒ น. ณ วัดศรีวิชัย ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร
สังกัด	วัดศรีประชา ตำบลชะแมบ อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	๑๓๔ วัดโสธรวรารามวรวิหาร ตำบลหน้าเมือง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดฉะเชิงเทรา
โทรศัพท์	๐๘๖ -๑๕๙๓๖๒๑
E-Mail	Graisorn_mcu@Hotmail.co.th